

پاسخ به خاطرات واهی همفر، جاسوس بریتانیایی

(و کشف چهره واقعی کسی که این خاطرات را برای
تخریب دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته
و دولت سعودی اول ساخت)

تألیف:

سلیمان بن صالح الخراشی

۱۴۳۱ هـ

ترجمه:

د. أبو فؤاد عبدالمنعم توحیدی

اردیبهشت ۱۳۹۵ ش = رجب ۱۴۳۷ هـ

عنوان کتاب:	پاسخ به خاطرات واهی همفر، جاسوس بریتانیایی
عنوان اصلی:	أكذوبة مذكرات الجاسوس البريطاني همفر
تأليف:	سليمان بن صالح الخراشي
ترجمه:	د. أبو فؤاد عبدالمنعم توحیدی
موضوع:	تاریخ اسلام - تاریخ اسلام
نوبت انتشار:	اول (دیجیتال)
تاریخ انتشار:	شهریور (سنبله) ۱۳۹۶ ه.ش - ذوالحجة ۱۴۳۸ ه.ق
منبع:	کتابخانه قلم www.qalamlib.com

این کتاب از سایت کتابخانه قلم دانلود شده است.

www.qalamlib.com

book@qalamlib.com

ایمیل:

سایت‌های مجموعه موحدین

www.qalamlib.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaiislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

محتوای این کتاب لزوماً بیانگر دیدگاه سایت کتابخانه قلم نمی‌باشد؛ بلکه بیانگر دیدگاه نویسنده آن است.

بسم الله الرحمن الرحيم

فهرست مطالب

فهرست مطالب	أ.....
مقدمه	١ .....
برخی از کسانی که با خواندن خاطرات همفر، فریب خوردند	٧.....
مبحث اول: اسباب دروغ‌پردازی علیه شیخ محمد بن عبدالوهاب و دعوت سلفی‌اش	١١ .....
مبحث دوم: نمونه‌هایی از دروغ‌پردازی‌ها علیه دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب	١٧.....
مثال اول: دروغ کفار: «سفر صایغ حلبی مسیحی»	١٧.....
مثال دوم: دروغ سیاسی: کتاب «لمع الشهاب في سيرة الشيخ محمد بن عبدالوهاب»	٢٠.....
مثال سوم: دروغ علمای سوء و حسود: «افتراءات سليمان بن سحيم»	٣٦.....
مثال چهارم: دروغ بدعت‌گزاران: «افتراءات احمد زيني دحلان»	٥٨.....
مثال پنجم: دروغ شیعیان رافضی: «خاطرات همفر»	٦٨.....
برخی شیوه‌های دروغ‌پردازی رافضی‌ها	٧١.....
یکی از علمای روافض کتاب «المراجعات» را به دروغ ساخت	٧٦.....
بیان دکتر طارق عبدالحليم بشری، یکی از نوادگان شیخ سلیم، در مورد کتاب «المراجعات»	٧٩.....

- مبحث سوم: خلاصه خاطرات همفر ۸۳
- مبحث چهارم: دلایل ساختگی بودن «خاطرات همفر» ۹۷
- دلیل اول: نبود منبع انگلیسی خاطرات ۹۷
- دلیل دوم: همفر، اسمی تخیلی و ناشناخته است ۹۷
- دلیل سوم: آیا عاقلانه به نظر می‌رسد که چنین خاطراتی به انگلیسی نوشته شود اما هیچ‌کس از آن مطلع نگردد؟ ۹۸
- دلیل چهارم: هیچ اطلاعاتی در مورد نسخه عربی خاطرات وجود ندارد ۹۸
- دلیل پنجم: مترجم خاطرات، مجهول است ۹۸
- دلیل ششم: تاریخ مذکور در صفحه پایانی کتاب ۹۹
- دلیل هفتم: این خاطرات تخیلی در تاریخ ذکر نشده است ۹۹
- دلیل هشتم: کتاب‌های شیخ محمد، خاطرات همفر را تکذیب می‌کند ۹۹
- دلیل نهم: توصیف بریتانیا به امپراطوری‌ای که خورشید در آن غروب نمی‌کند! ۹۹
- دلیل دهم: توصیف دولت عثمانی به مرد مریض! ۱۰۰
- دلیل یازدهم: نفی خاطرات از طریق واقعیت شیخ رحمته و دعوتش ۱۰۰
- دلیل دوازدهم: نفی خاطرات از طریق گواهی دشمنان شیخ ۱۰۰
- دلیل سیزدهم: ادعای همفر مبنی بر اینکه فرستاده وزارت مستعمرات بریتانیاست ۱۰۰
- دلیل چهاردهم: ادعای همفر مبنی بر دیدارش با شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته در سال ۱۷۱۳م ۱۰۱
- دلیل پانزدهم: توصیف شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به آزاداندیشی ۱۰۲
- دلیل شانزدهم: ادعای دوستی شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته با مردی شیعه به نام عبدالرضا! ۱۰۲
- دلیل هفدهم: همفر بیان می‌کند که در بصره، سنی و شیعه مانند برادر با هم برخورد می‌کنند ۱۰۳

- دلیل هجدهم: ادعای نارضایتی شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته از حکومت عثمانی ۱۰۳
- دلیل نوزدهم: ادعای اهمیت ندادن شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به مذاهب فقهی چهارگانه ۱۰۶
- دلیل بیستم: ادعای اهمیت ندادن شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به آرای خلفای راشدین رضی الله عنهم! ۱۰۷
- دلیل بیست و یکم: سخن همفر در مورد جهاد ۱۰۹
- دلیل بیست و دوم: سخن همفر در مورد ازدواج موقت ۱۰۹
- دلیل بیست و سوم: سخن همفر در مورد شرب خمر ۱۱۰
- دلیل بیست و چهارم: ادعای سفر شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به اصفهان و شیراز ۱۱۱
- دلیل بیست و پنجم: ادعای ایمان شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به تقیه ۱۱۱
- دلیل بیست و ششم: ادعای تکفیر مسلمانان توسط شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته ۱۱۲
- دلیل بیست و هفتم: سخن همفر در مورد قرآن تحریف شده! ۱۱۴
- دلیل بیست و هشتم: ادعای اظهار دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته در سال ۱۱۴۳ هـ ۱۱۵
- دلیل بیست و نهم: اشتباه همفر در بیان ارتباط امام محمد بن عبدالوهاب با امام محمد بن سعود - رحمهما الله - ۱۱۵
- دلیل سی ام: ادعای ایجاد دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته توسط بریتانیا ۱۱۶
- دلیل سی و یکم: دروغ همفر در مورد دولت سعودی اول ۱۲۰
- مبحث پنجم: دلایل شیعی بودن نویسنده «خاطرات همفر» ۱۲۳
- عنوان اول: ستودن و درخشان نشان دادن مذهب و بزرگان شیعه ۱۲۴

عنوان دوم: استعمال عبارات و آثار شیعی ۱۳۱

عنوان سوم: بدنام کردن اهل سنت و اشخاصی که شیعه با آنان دشمنی دارد

..... ۱۳۴

عنوان چهارم: تلاش برای تحریک شیعه علیه وضع موجود ۱۳۷

عنوان پنجم: شوراندن مسلمانان علیه سلفیت و اینکه مذهب جدیدی است

..... ۱۳۷

سازنده «خاطرات همفر» چه کسی است؟ ۱۳۹

سخن پایانی ۱۴۱

تکمله: چکیده سفرهای علمی شیخ محمد بن عبدالوهاب ۱۴۲

سفر شیخ برای طلب علم ۱۴۲

مقدمه

إن الحمد لله، نحمده ونستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ [آل عمران: ١٠٢].

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از الله؛ آن گونه که شایسته ترسیدن از او است؛ بترسید، و نمیرید مگر اینکه مسلمان باشید».

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ ءَ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ [النساء: ١].

«ای مردم از پروردگارتان بترسید، آن ذاتی که شما را از یک تن آفرید، و همسرش را (نیز) از او آفرید، و از آن دو، مردان و زنان بسیاری پراکنده کرد، و از پروردگاری که به (نام) او از همدیگر درخواست می‌کنید، و (هم‌چنین) از (گسستن) پیوند خویشاوندی بپرهیزید. بی‌گمان الله همواره بر شما مراقب (و نگهبان) است».

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ [الأحزاب: ٧٠-٧١].

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از الله بترسید، و سخن درست (و حق) بگویید. تا (الله) کارهایتان را برایتان اصلاح کند، و گناهانتان را ببامزد، و هرکس از الله و پیامبرش اطاعت کند؛ یقیناً به کامیابی عظیمی رسیده است».

تخریب و بدنام کردن حق، هرچند با سخنان دروغ، روش دشمنانِ رسولان الهی ﷺ و پیروان شان است. این روش، از زمانی که الله ﷻ رسولان ﷺ را مبعوث گردانید، جاری بوده و تا زمانی که زمین و هرچه بر روی آن است را به ارث ببرد، جاری خواهد بود؛ چنان که می‌فرماید:

﴿كَذَلِكَ مَا آتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ أَتَوَاصَوْا بِهِ ۗ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾﴾ [الذاریات: ۵۲-۵۳].

«همچنین بر پیشینیان آنان هیچ پیامبری نیامد، مگر اینکه گفتند: (او) جادوگر یا دیوانه است. آیا آنان یکدیگر را به آن سفارش کرده بودند؟ بلکه آنان مردمی طغیان‌گر هستند».

در مورد خاتم رسولان ﷺ نیز می‌فرماید:

﴿وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾﴾ [الحجر: ۶].

«و (کافران) گفتند: ای کسی که قرآن بر تو نازل شده است، بی‌تردید تو دیوان‌های!».

بنابراین، کسی که بر راه رسولان ﷺ استقامت ورزیده و به هدایت آنان اقتدا می‌کند، باید خودش را در برابر بدگویی و ستیزِ دشمنانِ حقیقت آماده سازد؛ زیرا، او در نزد الله ﷻ از رسولانش گرامی‌تر نیست. این امر، نباید او را حتی یک گام از حرکت بازدارد، تا اینکه شعاع نور حق در بین حیرت‌زدگان منتشر شود؛ چون سنت الله ﷻ تبدیل و تغییر نمی‌پذیرد. الله متعال می‌فرماید:

﴿إِنَّا لَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ ﴿٥١﴾﴾ [غافر: ۵۱].

«یقیناً ما پیامبران خود و کسانی را که ایمان آورده‌اند، در زندگی دنیا و روزی که گواهان (برای گواهی) بر خیزند، یاری می‌کنیم».

ابن قیم می‌گوید:

والحق منصورٌ ومُتَحَنٌّ فلا تعجب فهذه سنة الرحمن

«حق، پیروز و آزموده‌شده است، پس تعجب نکن که این سنت الله بخشاینده و مهربان است».

شیخ الاسلام و احیاگر دین، محمد بن عبدالوهاب رحمته نیز، اولین شخص در این امر نیست، سخنان دروغ و بهتان‌هایی که بر رسولان الله ﷺ وارد گشت، بر او نیز وارد

شده است. او زمانی دعوت خالص توحید را آغاز کرد که فضای جوامع آلوده به شرک و انحراف بود، یا نزدیک بود که چنین شود. زندگی مردم عملاً با همین واقعیت گمراه‌کننده روبرو و در جریان بود، لذا با آغاز دعوتش، با سیل عظیمی از اتهام‌ها و دروغ‌پردازی‌ها روبرو شد، زیرا، مخالفان دعوت می‌خواستند دعوتش را تخریب کنند و مردم را از آن متنفر سازند. این اتهامات و سخنان دروغ، از جانب گروه‌های گوناگون، مکاتب مختلف و جدای از یکدیگر متوجه وی و دعوتش گردید، گروه‌هایی که این فرموده الله متعال در مورد آنان صدق می‌کند: ﴿تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ﴾ [الحشر: ۱۴]؛

«تو آنان را متحد می‌پنداری، در حالی که دل‌هایشان پراکنده است».

آنان، وقتی صدای دعوت توحید را از شیخ‌الاسلام شنیدند، همگی، یک‌صدا بر خلاف او فریاد برآوردند؛ چنان‌که الله ﷻ از امثال آنان اینگونه خبر می‌دهد:

﴿وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾ [الزمر: ۴۵].

«و هنگامی که الله به تنهایی یاد شود دل‌های کسانی که به آخرت ایمان ندارند متنفر (و بیزار) می‌شود، و هنگامی که کسانی غیر از او یاد شوند، آنگاه است که آنان شادمان می‌شوند».

﴿ذَٰلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تُوْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ﴾ [غافر: ۱۲].

«(به آنان گفته می‌شود): این (عذاب) بدان سبب است که چون الله به تنهایی خوانده می‌شد، انکار می‌کردید، و اگر به او شرک آورده می‌شد ایمان می‌آوردید، پس (اینک) داوری از آن الله بلندمرتبه است».

حلقه‌های زنجیر بهتان و تهمت در عصر شیخ محمد ﷺ آغاز شد، ایشان در مقابل تمام این اتهامات، این فرموده الله متعال را در آثارش تکرار کرد: ﴿سُبْحٰنَكَ هٰذَا بُهْتَنٌ عَظِيمٌ﴾ [نور: ۱۶]

«(الهی) تو منزهی! این بهتان بزرگی است».^۱

دشمنان و مخالفان شیخ را می‌توان در گروه‌های ذیل قرار داد:

۱- علمای حرام خواری که در دلشان نسبت به او حسد بود.

۲- حاکمان ستمگر.

۳- کافران یهود و نصاری.

۴- اهل بدعت و در رأس آنان: رافضی‌ها و صوفی‌ها.

گروه‌های مذکور، مصداق این فرموده الله متعال هستند که می‌فرماید:

﴿أَتَوَصَّوْا بِهِۦ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُوتٌ﴾ [الذاریات: ۵۳].

«آیا آنان یکدیگر را به آن سفارش کرده بودند؟ بلکه آنان مردمی طغیان‌گر هستند».

یکی از این دروغ‌پردازی‌ها در عصر حاضر، ساختن دروغی به نام «خاطرات همفر»

است. همفر، شخصیتی تخیلی است که سازنده‌اش ادعا کرده جاسوسی بریتانیایی بوده

است، او از جانب وزارت مستعمرات بریتانیا فرستاده شده بود تا در سرزمین‌های

اسلامی به تجسس بپردازد و در راستای ایجاد تفرقه در بین مسلمانان بکوشد؛ او برای

این کار، شیخ محمد بن عبدالوهاب را که در بصره با او دیدار کرد به خدمت گرفت.

سال‌ها بعد همفر خاطراتش را که سرشار از سخنان بیهوده و نامفهوم است نوشت-

چنان‌که در ادامه خواهد آمد -.

این خاطرات، دروغ محض است؛ یکی از شیاطین باطل آن را افترا بسته است،

سپس بعضی از مخالفان این دعوت سلفی - با وجود اختلاف مکاتب - آن را تصدیق

کردند؛ زیرا با اغراضشان موافقت داشته و در دل‌های بیمارشان جایگیر شد. شاید این

دارویی بود بر خشم و کینه‌ای که از دعوت سلفیت و صاحب آن در دل‌هایشان وجود

داشت. الله جل و علا ما را از سرانجام امثال این مخالفان مغرض در برابر حق، آگاه کرده و

فرموده است:

﴿مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ

ثُمَّ لِيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُدْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ﴾ [الحج: ۱۵].

«کسی‌که گمان می‌کند که الله او (= پیامبر) را در دنیا و آخرت یاری نخواهد

کرد، (و بدین خاطر عصبانی است) پس ریسمانی به سقف (خانه‌اش) بیاویزید

(و خود را حلق آویز کند) سپس آن را قطع کند، آنگاه بنگرد آیا (این) تدبیرش

خشم او را از میان خواهد برد؟!».

این کثیر چنین می نویسد: «ابن عباس می گوید: کسی که گمان می کند الله ﷻ، محمد ﷺ را در دنیا و آخرت یاری نخواهد کرد؛ ﴿فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ﴾ یعنی ریسمانی بیاویزد ﴿إِلَى السَّمَاءِ﴾ یعنی به سقف خانه اش ﴿ثُمَّ لِيَقْطَعْ﴾ سپس خود را با آن به دار آویزد. مجاهد، عکرمه، عطاء، أبوجوزاء، قتاده و دیگران نیز چنین گفته اند. عبدالرحمان بن زید بن اسلام می گوید: ﴿فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ﴾ یعنی تا به نزدیک آسمان برسد؛ زیرا محمد ﷺ فقط از آسمان یاری می شود ﴿ثُمَّ لِيَقْطَعْ﴾ یعنی: آنگاه اگر توانست، یاری را از آنجا قطع کند. قول ابن عباس و پیروانش، از نظر معنا، بهتر و آشکارتر و برای سرزنش کردن، رساتر است؛ زیرا معنا چنین می شود: کسی که گمان می کند الله ﷻ، یاری رسان محمد ﷺ و کتاب و دینش نیست، اگر این کار او را خشمگین و عصبانی می کند، خودش را بگشدد؛ زیرا بدون تردید، الله به محمد یاری می رساند. الله متعال می فرماید: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ﴾ [غافر: ۵۱]؛

«یقیناً ما پیامبران خویش و کسانی را که ایمان آورده اند، در زندگی دنیا و روزی که گواهان (برای گواهی) برخیزند، یاری می کنیم».

از این رو، فرمود: ﴿فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُدْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ﴾ [حج: ۱۵]

«آنگاه بنگرد آیا (این) تدبیر او، خشمش را از میان خواهد برد؟!». ^۱

هرگز برای این دروغ‌های خام و ساده لوحانه همانند «خاطرات همفر» که - چنانکه در ادامه بیان خواهد شد - رافضی‌ها آن را ساختند و تصدیق کردند! و در محافل شان منتشر کرده و بدان شادمان هستند، اهمیتی قائل نیستیم؛ زیرا، مانند این دروغ‌های ناپسند از جانب آنان، در طول تاریخ بسیار به ما رسیده است، به حق که آنان «آشیانه و منبع دروغ» هستند. من انعکاس آوازه این دروغ رافضی‌ها را از دیگران شنیدم، یعنی کسانی که در میانشان هستند، افرادی که ادعا می شود از علما و به اصطلاح از طبقه دکترا و فرهیختگان و روشنفکران هستند! کسانی که علم و فرهنگشان، در برابر انتشار و شهرت «افک» رافضه، پناهگاه آنان نگردیده است، همچنین ایمانشان مانع از شمول آنان به عنوان مصداق این قول الله متعال درباره شنوندگان افک نشده است،

آنجا که خدایتعالی می‌فرماید: ﴿لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ﴾ [النور: ۱۲]؛

«چرا هنگامی که این (تهمت) را شنیدید، مردان و زنان مؤمن نسبت به خود گمان خیر نبردند، و نگفتند: این تهمت (بزرگ و) آشکار است».

لذا این وعید الله متعال شامل آنان شود، آنجا که فرموده است: ﴿لِكُلِّ أَمْرٍ مِّنْهُمَا أَكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ [النور: ۱۱]؛

«برای هر کدام از آنان سهمی از گناه است که مرتکب شده است، کسی از آنان که (بخش) بزرگی (و مهمی) از آن (تهمت) را به عهده داشته است، برای او عذاب عظیمی است».^۱

۱- این خاطرات، هنوز هم چاپ می‌شود و مورد استقبال گرم قرار می‌گیرد. یکی از آخرین چاپ‌هایش: چاپ دارالفنون للطباعة والنشر والتوزيع، ۲۰۰۵ م، تحت عنوان «مذکرات مستر همفر - سیطرة الإنكليز ودعمهم لمحمد بن عبد الوهاب»- است!

برخی از کسانی که با خواندن خاطرات همفر، فریب خوردند

- ۱- استاد ایهاب عمر، مؤلف کتاب «الخليج البريطاني»، او در تخریب شخصیت شیخ محمد بن عبدالوهاب به کتاب «خاطرات همفر» تکیه کرده است.^۱
- ۲- دکتر محمد سعید رمضان البوطی.^۲ هنگامی که در مورد دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب از وی سوال شد، اینگونه پاسخ داد: «جنبشی وهابی است که بریتانیا در ایجادش کمک کرده...»^۳!
- ۳- سامی ملیجی در کتاب «الوهابية»، کتاب خاطرات همفر را به عنوان پیوست می‌آورد! وی در مقدمه^۴ می‌گوید: «در اثنای تهیه کتاب، به کتاب کوچکی تحت عنوان «خاطرات آقای همفر» دست یافتم، موضوع اصلی‌اش این است که دعوت وهابیت، ساخته سرویس اطلاعاتی بریتانیاست!»
- ۴- عبدالقدیم زلوم، رهبر حزب التحریر الثوری! پس از وفات مؤسس آن، تقی الدین نهبانی، در کتاب «كيف هُدمت الخلافة»^۵.
- ۵- خبرنگار فیصل قاسم، مقاله‌ای با عنوان «کلام اینترنت»^۶ نوشت و در آن چنین آمده است: «این اسناد ارزشمند، به محض قرار گرفتن در فضای اینترنت،

۱- نک: ص ۱۲-۲۶ کتاب مذکور.

۲- یکی از علمای معاصر سوریه. صوفی، اشعری و صاحب پست‌های اجرایی جنگ با دعوت سلفیت.
نک: «البيان بالدليل لما في نصيحة الرفاعي والبوطي من الكذب الواضح»، شیخ صالح الفوزان؛ «الرد على الرفاعي والبوطي في كذبها على أهل السنة ودعوتها إلى البدع والضلال»، شیخ عبدالمحسن بن حمد العباد البدر.

۳- به نقل از پایگاه اینترنت وی.

۴- ص ۱۴.

۵- ص ۱۰-۱۱. برای اطلاع از پاسخ آن؛ نک: «الشيخ محمد بن عبدالوهاب في مرآة علماء الشرق والغرب»، شیخ محمود آستانه‌ی، ص ۶۲-۶۶؛ «حزب التحرير وآراؤه الاعتقادية- عرضًا و نقدًا»، شیخ موسی السلمی، ص ۴۲۹-۴۳۰.

۶- روزنامه الشرق القطرية، یکشنبه، ۲۵ مارس ۲۰۰۷م.

ارزش و جایگاه خود را از دست داده است؛ چه بسا اسناد و حقایقی که پس از انتشار در فضای مجازی، مقبولیت و دقت آن‌ها مورد تردید واقع می‌شود، حال آنکه در واقع، از اهمیت زیادی برخوردار هستند. مثلاً به محض اینکه وزارت خارجه بریتانیا، از سند مشهور آقای «همفر» که در آن قصه انتشار وهابیت در منطقه عربی روایت شده است، پرده برداشت. این سند، جایگاهش را از دست داد، چنان‌که آتش هیزم را از بین می‌برد. پس از انتشار بر روی شبکه اینترنت، بسیاری، آن را تحریف و افترای محض بر مذهب وهابی دانستند. اینک کسی نمی‌تواند صحت یا نفی این سند را اثبات کند، فقط به این دلیل که به ماده اینترنتی بی‌ارزشی تبدیل شده است»!!

پاسخ: این سخن، دروغ ناپسندی از جانب این خبرنگار «دروزی» می‌باشد که هماهنگ با برادران رافضی‌اش - چنانکه در ادامه می‌آید - آن را انتشار داده است، تلاشی است زیرکانه! وی می‌خواسته این خاطرات دروغین و خیالی را با استعمال عبارت «وزارت خارجه بریتانیا پرده برداشت...»! در اذهان خوانندگان تثبیت کند؛ در حالی که می‌داند هیچگونه افشاسازی و پرده‌برداری در کار نیست! بلکه این امر، از بازی‌های خبرنگاران است! زمانی که لغزش‌ها و خطاهای عقایدشان آشکار می‌شود، به این کار روی می‌آورند.

۶- دکتر احمد شوقی فنجری، کتابی با عنوان «جاسوس برطانی ینشر الوهابیة»^۱ نوشته است!

۷- نویسنده صوفی و شیعی شده، عبدالحلیم عزمی، در مقاله‌ای با عنوان «یا أمة الإسلام: أنقذوا کتاب الله من تحریف الوهابیة»^۲ به نقل از خاطرات همفر

۱- مجله روز الیوسف! ۱۵ - ۲۱ / ۷ / ۲۰۰۶م. دکتر فهد السماری در مقاله‌ای با عنوان «همفر شخصیة مزیفة وصنیعة إعلامیة و سیاسیة» در همان مجله در تاریخ ۱ سپتامبر ۲۰۰۶م، شماره ۴۰۸۱، جواب دندان شکنی به او داده است.

۲- مجله «الإسلام وطن» وابسته به او و طریقت صوفی‌گری و شیعه‌شده‌اش، شماره ۲۵۸، صفر ۱۴۲۹هـ. شیخ عبدالله زیدان در شبکه اینترنت، با عنوان «إلی عبدالحلیم العزمی... . إلا کتاب الله» پاسخ دندان شکنی به او داده است. هم‌چنین در مورد طریقت صوفی‌گری و شیعه‌شده‌اش؛ نک: مقالة «الطریقة العزمیة... قنطرة التشیع فی مصر؟»، استاد أسامه هتیمی، کانال اینترنتی «رسالة الإسلام».

مبنی سند ارائه نموده که: همفر برای تحریف قرآن با شیخ محمد بن عبدالوهاب به توافق رسیده است!

۸- گروه احباش در لبنان، در مجله «منار الهدی» که دفتر رسانه‌ای انجمن آنان «المشاریع الخیریه الإسلامیه»^۱ آن را صادر می‌کند.

۹- دکتر حمزه کنانی، در مقدمه‌اش بر کتاب «الفجر الصادق المشرق المفلق فی إبطال ترهات الثرثار المتشدق المتفیهق»! از جعفر کنانی، آنجا که می‌گوید:^۲
«به خاطرات مهمی منسوب به جاسوس بریتانیایی به نام همفر دست پیدا کردم...» - سپس مقداری از آن را برای تخریب دعوت سلفیت می‌آورد - متأسفانه بدون اینکه به ساختگی بودنش توجه کند.

۱۰- عباس جراری در مقاله‌ای با عنوان «أسباب تقدم المسلمین وتأخرهم» از طریق گزارش جاسوس بریتانیایی. هرچند اعتراف می‌کند که مترجم این خاطرات «شخص مجهولی است»!^۳

پاسخ: انسان از موضع‌گیری شنوندگان این بهتان بزرگ رافضی بر علیه شیخ محمد ﷺ و دعوت مبارک سلفی او به شگفت می‌آید؛ زیرا، برای شناخت حقیقت دعوت و سیرت شیخ، مراجع مورد اعتماد و آثار و تألیفات او را که در سراسر دنیا منتشر شده و چیزی از آن مخفی نمانده است^۴، رها می‌کنند؛ و به سخنان کافری مسیحی^۵ و ناشناخته و مجهول، به نام «همفر»! پناه می‌برند. اوضاع آنان، مصداق این سخن شاعر است که می‌گوید:

۱- شماره ۲۸، رمضان ۱۴۱۵هـ. برای بیان عقاید و کینه‌شان نسبت به اهل سنت؛ نک: «فرقة الأحباش: نشأتها- عقائدها- آثارها»، دکتر سعد الشهرانی؛ و «موسوعة أهل السنة في نقد أصول فرقة الأحباش ومن وافقهم في أصولهم»، شیخ عبدالرحمن دمشقی؛ و «الأحباش دعاة ضلالة فليحذروا»، شیخ ابوبکر جزائری.

۲- ص ۵-۱۴.

۳- مجله دانشگاهی المغربیه، شماره ۲۵، ۲۰۰۸م.

۴- دانشگاه امام محمد بن سعود با عنوان «مؤلفات الشيخ الإمام محمد بن عبدالوهاب» با نظارت کمیته‌ای علمی و تخصصی، آثار شیخ را به چاپ رسانیده است.

۵- اعتماد رافضه بر نصاری در تخریب دعوت قرآن و سنت، جای شگفتی ندارد؛ زیرا دین آنان از همان زمان که ابن سبأ یهودی آن را پایه‌گذاری کرد، بر اساس دروغ بنا نهاده شده است. اما به

وَمَنْ جَعَلَ الْغُرَابَ لَهُ دَلِيلاً يُمَرُّ بِهِ عَلَى جِيفِ الْكِلَابِ
 «هرکس کلاغ را راهنمای خویش قرار دهد، به طور قطع بر سر لاشه سگان حاضر خواهد شد».

تا- از این به بعد- خردمندان بدانند افرادی که به سخنان شهوت‌رانان زیاد گوش می‌دهند، بیش و کم سرشار از خشم بر علیه دعوت توحید می‌باشند.

اللَّهُ ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺟَلَّ ما را از حال آنان سلامت بدارد.

با توجه به مطالب فوق، کتاب پیش رو بر اساس مباحث زیر مرتب شده است:

مبحث اول: اسباب دروغ‌پردازی علیه دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب.

مبحث دوم: نمونه‌های گوناگونی از این دروغ‌پردازی‌ها.

مبحث سوم: خلاصه خاطرات همفر.

مبحث چهارم: دلایل جعلی بودن خاطرات همفر.

مبحث پنجم: دلایل شیعه مذهب بودن سازنده خاطرات همفر.

از الله ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺟَلَّ تقاضا دارم تا آنچه نوشتم را سودمند گرداند؛ و هر گاه گفتگویی در مورد این موضوع صورت گرفت، کتاب پیش رو، کمکی باشد برای دفع خاطرات تخیلی و جعلی همفر.

و در پایان لازم می‌دانم، از برادرم شیخ محمد بن حمد النمی تشکر کنم؛ به من لطف کرد و قبل از چاپ این کتاب، آن را خواند و کمک کرد تا نکات ارزشمندی بر آن بیفزایم، خدا ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺟَلَّ به او پاداش خیر دهد و بر عمر و علمش بیفزاید. والله الموفق، وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

سلیمان بن صالح الخراشي

تناقض یکی از مراجع بزرگشان در این عصر در مورد این مسأله اشاره می‌کنم، یعنی اعتماد بر کتاب نصاری «الثابتة فضلاً عن المختلفة»! که شیخ محسن الأمين در کتاب «أعيان الشيعة» (۱/ ۴۱۹) بر امیر شکیب ارسلان که بر سخن راستی از رینان، فیلسوف فرانسوی که قیام سیاسی شیعیان ایران را مورد انتقاد قرار می‌دهد، اعتماد کرده، چنین پاسخ می‌دهد: «بسی جای تأسف و شرمساری است که انحطاط، مسلمانان را به جایی رسانده که تاریخ و فلسفه دین‌شان را از فرنگ می‌گیرند، گویی هیچ مورخ و فیلسوفی در اسلام وجود ندارد تا تاریخ و فلسفه دینمان را از او بگیریم، به خدا سوگند هرگز چنین نیست، ما به مورخ امریکایی و فیلسوف فرانسوی نیازی نداریم...!» می‌گویم: چرا این موضوع را به قوم دروغگویت یادآوری نمی‌کنی؟!

مبحث اول:

اسباب دروغ‌پردازی علیه شیخ محمد بن عبدالوهاب و دعوت

سلفی‌اش^۱

بعد از اطلاع از مواضع و کتب دشمنان دعوت سلفی شیخ محمد بن عبدالوهاب، می‌توان بارزترین انگیزه‌ها و اسبابی را که منجر به دشمنی و حمله به دعوت سلفیت و در پی آن، دروغ‌پردازی و بهتان زدن به او شده است، به قرار ذیل خلاصه کرد:

۱- پذیرش حقیقت برای برخی افراد که بر واقعیت منحرف و امیال گوناگون‌شان تکیه کرده‌اند، سنگین است؛ چنان‌که الله متعال می‌فرماید: ﴿لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَرِهُونَ﴾ [الزخرف: ۷۸]؛ «به راستی ما حق را برای شما آوردیم، و اما بیشترتان از حق کراهت داشتید».

و این سخن پیامبرش صالح علیه السلام را بازگو می‌فرماید که گفت: ﴿وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنَّ لَا تُحِبُّونَ النَّصِيحِينَ﴾ [الأعراف: ۷۹]؛ «و برای شما خیرخواهی کردم، ولی شما خیرخواهان را دوست نمی‌دارید».

بنابراین، پیروی از حق، آنگاه که آشکار شود، - پس از توفیق الله - به افرادی نیاز دارد که در راه پایبندی به حق و رهایی از فتنه شبهات و شهوات، عقبه (گردنه رهایی از شقاوت و رسیدن به سعادت) را پشت سر بگذارند. افراد کمی توان انجام این کار را دارند، اما کسی که از هوای نفس خویش پیروی کند، حق را نمی‌پسندد و با وسایل مختلف برای کتمان آن می‌کوشد.

۲- یکی دیگر از این اسباب، حسادتی بود که برخی مدعیان علم در عصر شیخ بدان مبتلا بودند؛ کسانی که - به هر سببی - در برابر بدعت‌ها و منکراتی که

۱- با اختصار و تصرف از «دعای المنائین»، دکتر عبدالعزیز آل عبداللطیف، ص ۷۰-۷۶؛ «إسلامية لا وهابية»، دکتر ناصر العقل، ص ۱۵۹-۱۶۵؛ «انتشار دعوة الشيخ محمد بن عبدالوهاب خارج الجزيرة العربية»، استاد محمد کمال جمعه، ص ۵۲-۵۴ با اضافات.

در عصر شیخ انجام می‌شد، سکوت کرده و از اموال مردم می‌خوردند. هنگامی که شیخ دعوتش را آشکار کرد و حکم شرعی در مورد آن منکرات و اموالی را که برخی دعوتگران علم از عوام می‌گرفتند، بیان داشت؛ بر فضیلتی که خدا ﷻ به شیخ اختصاص داده بود حسادت ورزیدند، حسادتشان را به کینه‌ای که به سبب کشف حال آنان توسط شیخ ﷺ انجام شده بود، درهم آمیختند و به تخریب دعوت شیخ و افترا بستن بر آن روی آوردند- چنان که چند نمونه در ادامه می‌آید-.

۳- سبب دیگر، گمراهی و بیراهه‌رفتن و خارج شدن از صراط مستقیم بود، گمراهی و ضلالتی که برخی دشمنان و برخی منتسبان به اسلام، قبل از دعوت شیخ بدان گرفتار بودند؛ تا آنجا که در اعتقاد باطل، به عمیق‌ترین چاه‌ها فرو افتادند. جهل و طغیان فراگیر شده بود؛ غالب مسلمانان، پروردگارشان را بدون علم و بدون هدایت و بدون کتابی روشنگر می‌پرستیدند. در نتیجه، انواع مختلف بدعت‌ها و شرکیات آشکار گشت؛ این امور شرکی و بدعت‌های نوین، به اموری عادی و مرسوم تبدیل شد، انسان بالغ با آن امور پیر و فرتوت می‌شد و نابالغ با آن بالغ می‌گشت، زندگی بدین منوال ادامه یافت تا اینکه موازین وارونه و حقایق دگرگون شد، حق به باطل و باطل به حق تبدیل گردید.

ابن غنام، وضعیت ناپسند، اعتقاد باطل، کفر زیاد و بدعت‌گزاری مسلمانان در سرزمین‌های مختلف را چنین توضیح می‌دهد: «در عصر او، بیشتر مردم به پلیدی‌ها (گناهان) و نجاست‌ها آلوده بودند، تا جایی که پس از متلاشی کردن کامل سنت پاک و خاموش کردن کامل نور هدایت، بسیاری شرک ورزیدند؛ در نتیجه، به عبادت اولیا و صالحان روی آوردند و از فرمانبرداری و حکم توحید و دین خارج شدند، در یاری گرفتن از اولیا و صالحان در هنگام بلاها و حوادث کوشیدند... به سبب کفر، فجور و شرک به عبادت مردگان و صرف دعا و نذر بر آنان روی آوردند».^۱

آنگاه که الله ﷻ، این دعوت سلفی را به دست احیاگر دین، شیخ محمد بن عبدالوهاب ﷺ آشکار کرد، فرومایگان و داعیان علم و عوام، آن را انکار کردند؛ زیرا

مخالف بدعت‌های مرسوم و رایجی بود که با آن‌ها انس گرفته بودند. هنگامی که شیخ آنان را به وجوب یگانگی الله متعال و عبادت او فراخواند، از آنان خواست فقط خدا عز و جلاله را بخوانند و فقط از او مدد بخواهند، اما از اولیا و انبیا مدد نجویند و آنان را نخوانند؛ آن جاهلان، این حقیقت را انکار نموده و ادعا کردند که این امر، کم‌شمردن مقام انبیا و اولیا است؛ در نتیجه، با وجود آنکه حق آشکار شده و ادله و براهینش بیان و واضح شده بود، با آن به مخالفت برخاستند، بعضی از آنان وقتی نور حق را که قادر به مقابله با آن نبودند، بر آنان درخشید؛ به ساختن سخنان دروغ و بهتان و افترا روی آوردند.

۴- یکی دیگر از این اسباب، نزاع‌های سیاسی و جنگ‌هایی است که میان پیروان دعوت سلفی و میان ترک‌ها از یک سو؛ و میان پیروان این دعوت و حاکمان حجاز از سوی دیگر در جریان بود. در پشت تمام آن‌ها انگلیس قرار داشت که نمی‌پسندید مسلمانان به دین صحیح خود بازگردند؛ چون در این صورت، عزت و عظمتشان بازگشته و در برابر کسی که به دیار و اموالشان تجاوز کرده، قیام می‌کردند.

برخی پژوهشگران به این عامل خطرناک سیاسی و طعنه‌ها و افتراءات و شبهاتی که بر آن مترتب می‌شود، اشاره کرده‌اند.

به نقل از یک نویسنده، شیخ محب الدین خطیب رحمته در مورد سیاست می‌گوید: «چون سیاست به تحریف حقایق و اظهار شیء بر خلاف آنچه که هست، نیاز دارد، تمام اسباب را برای این منظور بکار می‌گیرد، از کسانی که منافع شخصی آنان را تامین می‌کنند، حمایت کرده و در مواقع لزوم از آنان یاری می‌گیرد، به این ترتیب، تا زمان مشخصی بر پوشانیدن حق بر بسیاری از مردم موفق می‌گردد. از جمله با حمایت از افرادی خاص، دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته را برای مردم مصر، شام، عراق و سایر سرزمین‌های خاور نزدیک به عنوان (وهابیت) معرفی کرد. بدین ترتیب چنین وانمود کرد که شیخ مذهب جدیدی آورده است»^۱.

محمد عبدالله ماضی، از عواملی که منجر به تخریب و بدگفتن از دعوت شیخ شده سخن گفته است، او با یادآوری عامل سیاسی می‌گوید: «عامل سیاسی، به اختلافی که

۱- مجلة الزهراء، صفر ۱۳۵۴هـ، ص ۸۴-۸۵. مسعود ندوی در کتاب خویش با عنوان «محمد بن عبدالوهاب مصلح مظلوم ومفتري عليه»، ص ۱۴۷ بدان اشاره کرده است.

بین آل سعود و دولت عثمانی وجود داشت، برمی‌گردد... همان اختلافی که سبب جنگ نجدی، مصری در بین محمدعلی و یاران دعوت شد، اختلافی که اسباب و انگیزه‌های مخالفت شدید آنان با دعوت گردید، تا جایی که دعوت را به عنوان نماد تجاوز به دین و خروج‌کننده از آموزه‌هایش معرفی کردند، آنان می‌خواستند بدین ترتیب مقاومت دعوت را درهم بشکنند و زمینه نابودی افراد دعوت را فراهم کنند. هم‌چنین اختلاف سیاسی بین آل سعود و اشراف مکه، سپس بین آنان و بزرگان محلی نجد»^۱.

شیخ محمد رشید رضا رحمته، آثار دشمنی سیاسی با آغاز دولت سعودی سوم؛ و آنچه را که حاکمان حجاز بر ضد دعوت سلفی انجام دادند، توضیح می‌دهد. بخشی از سخنان وی چنین است: «روزنامه القبلة - لسان الملك حسن آن زمان - اتهامات و سخنانی دروغین بر این دعوت سلفی وارد می‌کرد.

ملک حسین، با صدور چند فرمان در روزنامه القبلة سال ۱۳۳۶ و ۱۳۳۷ هـ به یاران این دعوت سلفی، نسبت کفر داد و آنان را به تکفیر اهل سنت و بدگویی از رسول صلی الله علیه و آله متهم کرد... برخی از مردم دمشق و بیروت برای چاپ آثاری در تکفیر، اتهام و اکاذیب به دعوت سلفی و رهبرش، به اشراف نزدیک شدند؛ در ادامه، این امر به مصر سرایت کرد و تاثیر آن در برخی روزنامه‌ها آشکار گشت»^۲.

«در ابتدا، علت اتهام وارد نمودن به یاران این دعوت سلفی، سیاسی محض بود تا مسلمانان را از آنان دور کنند؛ برای اینکه مبادا بر حجاز حاکم شوند، این برای ترس ترک‌ها از برپایی حکومتی عربی بود؛ از این رو، مردم به تبعیت از خشم دولت بر آنان می‌تاختند، اما هر گاه باد سیاست می‌ایستاد، آنان نیز خاموش می‌شدند»^۳.

۵- یکی دیگر از این اسباب، دفاع دشمنان دعوت - بخصوص صوفی‌ها و رافضی‌ها - از اعتقادات فاسد و آرای باطلشان بود. زیرا وقتی که عقیده شرکيات و انتشار بدعات، خرافات، غلو و بزرگ شمردن مردگان، مددخواستن از آن‌ها، ساختن گنبدها و زیارتگاه‌ها بر روی قبور آنان، هم‌چنین آراستن و تزیینشان با هزینه فراوان در بین مسلمانان رواج یافت، صوفی‌ها و رافضی‌ها،

۱- النهضات الحديثة في جزيرة العرب، ص ۵۹.

۲- المنار، م ۲۴، ج ۸، ص ۵۸۴، با تصرف.

۳- همان.

این مرداب گندیده را مرتعی آماده برای پاشیدن سموم عقده‌های خویش یافتند.

وقتی انوار این دعوت آشکار شد، تاریکی‌های بسیار ستمگری را آشکار ساخت، چرک و نجاسات شرک را از بین برد، مردم را برای تحقق توحید پاک و خالص فراخواند. دشمنان، دریافتند که ظهور این دعوت سلفی، هشدار است برای نابودی عقاید باطلشان؛ از این رو، نیروهایشان را گردآوردند و به بدگفتن دعوت و یارانش پرداختند، در کنار آن، اعتقادات صوفی‌ها یا رافضی‌ها - و غیر این دو را - یادآوری کرده و آن را برای مردم می‌آراستند و ادعا می‌کردند که حقیقت، همین است.^۱

موارد فوق، تعدادی از اسباب آشکار شدت دشمنی علیه دعوت سلفیت و تلاش برای بدنام کردن آن از طریق دروغ‌پردازی و بستن افترا بود.

۱- از طریق استقرا در کتب دشمنان، مشخص می‌شود که اغلب آنان، صوفی یا رافضی هستند.

مبحث دوم:

نمونه‌هایی از دروغ‌پردازی‌ها علیه دعوت شیخ محمد بن

عبدالوهاب

کسانی که دروغ‌هایی را به دعوت شیخ محمد نسبت دادند، اهداف مختلفی داشته و دارند؛ اما همه، در تخریب و بدنام کردن این دعوت مبارک سلفی که اسلام صحیح را در برابر کفر، بدعت‌ها و شهوات‌شان نشان می‌داد، هدف واحدی را دنبال می‌کنند. اینک نمونه‌هایی از این دروغ‌پردازی‌های گوناگون و فراوان بیان می‌شود. با وجود سیل عظیم دروغ و بهتان‌ها، الله ﷻ به حکمت و فضل خویش، نور این دعوت را آشکار کرد، هرچند دشمنان و ستیزه‌جویان نپسندند.

مثال اول: دروغ کفار: «سفر صایغ حلبی مسیحی»

جوانی بیست ساله و مسیحی به نام «فتح الله الصایغ الحلبی»^۱، ادعا می‌کند که در زمان امام سعود بن عبدالعزيز، به درعیه سفر کرده است. شیخ احمد بن حسن بن رُشید حنبلی (ت ۱۲۵۷هـ) این سفر را مورد تردید قرار داده است. شیخ احمد یکی از علمای متأثر از دعوت سلفیت است^۲، او از درعیه و مردمش شناخت کامل و کافی دارد، چون هنگام سقوط آن به دست طاغوت ابراهیم پاشا، مقیم آنجا بود، سپس به قاهره منتقل شد و تدریس در این قلعه و الأزهر را بر عهده گرفت، وی تا زمان وفات در قاهره ماند. وقتی که شیخ احمد از سخنان حلبی در مورد درعیه و امام سعود آگاه شد؛ در پاسخ او چنین نوشت: «از جانب بنده فقیر به مولای بلند مرتبه‌اش - احمد بن رُشید حنبلی -، چون سفرنامه را مطالعه کردم، دانستم که صاحب این سفرنامه در هیچ یک از خبرهایش راست نگفته است، نه در توصیف سعود و نه در مورد کلام و افعالش، نه در توصیف درعیه، نه عادات و رسوم رایج گروه‌های سعود، نه اسامی وزرا،

۱- برای مطالعه شرح حال وی؛ نک: الأعلام، ۵/ ۱۳۴.

۲- برای مطالعه شرح حال وی؛ نک: علماء نجد، لبسام، ۱/ ۴۵۷.

نه ابومسلم و نه حضرموتی و نه هیدل، و نه در مورد خویشاوندان و فرزندان سعود، نه در مورد مال الحجره - چهل شتر که فقط جواهرات را حمل می‌کنند -، نه این سخنش را که می‌گوید: هر چهارشنبه، اهل مدینه و مکه و یمن برای بازار و خروج زنان به درعیه می‌آیند. این مرد را جز دروغگویی فریبکار و متکبری سرکش نمی‌بینم. دوستی از بزرگان درعیه به نام ابراهیم، پسر شیخ الاسلام محمد بن عبدالوهاب اکنون مهمان آقای خدیوی است^۱، وی استادی فروتن و عالمی بسیار عبادت‌گزار می‌باشد. هنگامی که کلام این مسیحی را بر او عرضه کردم، مانند من نظر داد و مثل من او را تکذیب کرد و خبر داد که، دُرعیی به درعیه نیامده است، نه در دوران سعود و نه در دوران پدرش عبدالعزیز و نه در دوران پسرش. در این نوشته به صورت مختصر به تکذیب او اشاره کرده‌ام. وحسبنا الله ونعم الوکیل، ولا حول ولا قوة إلا بالله العلی العظيم وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم»^۲.

شیخ احمد، در ادامه، تعدادی از دروغ‌های این مسیحی را به صورت مختصر بیان کرده است.

دکتر عبدالله مطوع می‌گوید: «مسافری سوری به نام فتح الله الصایغ الحلبي ادعا کرده در حدود سال ۱۲۲۸هـ از درعیه بازدید کرده است، با وجود اینکه از آنجا بازدید کرده است، اما در سخنانش، هیچ یادی از هیچ یک از قبایل درعیه نکرده است؟! اگر این ادعا صحیح باشد. در دوران امام سعود بن عبدالعزیز، یعنی در عصر طلائی‌اش، پذیرش سفر صایغ، بخصوص بخش مربوط به بازدید از درعیه، دچار اشکال است و برای ثابت کردن این اشکال، به سه مثال بسنده می‌کنیم:

۱- بیان کرده که حاکم درعیه در زمان بازدید او از آنجا، امام عبدالله بن سعود بود، چنان‌که این امر از نامه‌ای آشکار می‌گردد که ادعا می‌کند نامه را امام نوشته است، صایغ آن را حرف به حرف نقل کرده، یا چنان‌که گفته: «فقط

۱- همان، ۴۱۷/۱.

۲- رحلة فتح الله الصایغ الحلبي، تحقیق: دکتر یوسف شلحد، پیوست، ص ۲۹۰-۲۹۱. دکتر شلحد (ص ۱۸) - با وجود تلاش برای مستندکردن سفر حلبی - اعتراف کرده است که «منتقد حق دارد در صحت اقوالش شک کند و شماری از آنها را به تخیل نسبت دهد». نیز؛ نک: مجلة العرب، ج ۳، ۴، ۱۹، ۱۴۰۴هـ. این عبارت که می‌گوید: «للشیخ الوهابی» برای کوتاه‌آمدن در برابر کسانی است که با آنان سخن می‌گویند، و گرنه او را با عبارت «شیخ الاسلام» توصیف کرده است.

همین الفاظ بود». اما اطلاعاتی را که بیان می‌کند، بر این امر دلالت دارند که بازدید او از درعیه، به فرض اینکه صحیح باشد، در دوران امام سعود بن عبدالعزیز بوده است!

۲- بیان می‌کند که شام را همراه امیر عسیر عبدالوهاب ابونقطه صرف کرده است، در حالی که مشخص است، ابونقطه پیشتر در سال ۱۲۲۴هـ در جنگ وادی کشته شده بود!

۳- تناقض دیگری که از مطالب صایغ برمی‌آید، این است که می‌گوید: وقتی همراه دوستانش برای ترک درعیه آماده می‌شد: «پیکی رسید که از خروج تمام تجهیزات و نیروهای محمد علی از ینبع به سوی مدینه برای تصاحب آنجا خبر داد»، در حالی که مشهور است، رسیدن نیروهای طوسون پاشا به آن ساحل، در سال ۱۲۲۶هـ بوده است، یعنی در همان سالی که جنگ سبکی یا چنان که به نام جنگ وادی صفراء نامیده شده است، به رهبری امیر عبدالله بن سعود - یعنی سه سال قبل از وفات پدرش - صورت گرفته است.

بنابراین، چنین اشتباهات و تناقضاتی از جانب شخصی که ادعا می‌کند از درعیه بازدید کرده و چند روز در آنجا مانده، قابل پذیرش نیست. همین اندازه کفایت می‌کند که او اسم هیچ یک از قبایل درعیه، بخصوص دو قبیله مشهور (طریف و بجیری) را بیان نمی‌کند. بر اساس نکاتی که - از باب مثال نه حصر - نقل کردیم، به نظر می‌رسد که صایغ به سرزمین درعیه پا ننهاده است، بلکه در مورد آن شنیده و اطلاعاتی از تاجران و افراد دیگری که میان سرزمین شام و نجد در رفت و آمد بوده‌اند، جمع‌آوری کرده است»^۱.

یکی از دروغ‌های حقیرانه و ناپسند این حلبی و تلاش او برای بد نام کردن دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته، این سخن ناپسند در مورد امام سعود است: «در مورد نماز وی، او همانند مسلمانان وضو گرفته و نماز می‌گزارد... جز اینکه مانند مسلمانان، به سمت مکه رو نمی‌آورد... اما در مورد محمد، نه از او خشمگین است و نه او را دوست می‌دارد»^۲!!

۱- مجتمع الدرعية في عهد الدولة السعودية الأولى، ص ۲۹-۳۲، با اندکی تصرف.

۲- رحلة الصایغ الحلبي، ص ۲۶۵-۲۶۶. شیخ حمد الجاسر در حاشیه توضیحی داده که این دروغ ناشایست را که بر هیچ عاقلی پوشیده نیست، آشکار می‌سازد.

مثال دوم: دروغ سیاسی: کتاب «لمع الشهاب في سيرة الشيخ محمد بن عبد الوهاب»
 شیخ عبدالرحمان بن عبداللطیف آل شیخ رحمته، در مقدمه تحقیقش بر این کتاب می‌گوید: الحمد لله وكفى، والصلاة والسلام على نبيه المصطفى و على آله وأصحابه أهل الصدق والوفا. کتاب (لمع الشهاب في سيرة الشيخ محمد بن عبد الوهاب) را شخصی ناشناس در حدود سال ۱۲۳۳ هـ نوشته است، با توجه به آنچه در پایان کتاب آمده، چنین به دست می‌آید که این کتاب با خط شخصی که حسن بن جمال بن احمد ریگی نامیده می‌شود، نوشته شده است. این نویسنده، می‌تواند همان مولف باشد؛ و مقصد وی از اینکه ناشناس و مجهول بماند، همان است که شاعر می‌گوید:

سألنا عمُّ ثُمَّالةَ كلِّ حى   فقال القائلون ومَنْ ثُمَّالة؟

فقلنا محمد بن يزيد منهم   فقالوا الآن زدت به جهالة!

«از هر قبيله‌ای در مورد ثماله پرسیدیم، آن‌ها پاسخ دادند که ثماله کیست؟ گفتیم ثماله محمد بن یزید، گفتند اینک او را ناشناس‌تر کردی!»

این کتاب به صورت نسخه خطی، در سال ۱۸۶۰م، به موزه بریتانیا در لندن رسیده است، با گذشت روزها و سال‌ها، هنوز در این موزه باقی مانده است. سپس دار الثقافة بیروت با دستگاه‌های چاپ جدید (بیبلوس) در ماه می سال ۱۹۶۷م آن را منتشر کرده و به انتشارات جهان فرستاده است. هنگامی که مسؤولان انتشارات ملک عبدالعزیز و در رأس آنان، جناب شیخ حسن ابن شیخ عبدالله آل الشیخ، بر آن دست یافتند و از اتهامات واهی و دروغ‌هایی که در آن بر شیخ الاسلام محمد بن عبدالوهاب زده شده بود، آگاه شدند؛ اینگونه پنداشتند که وظیفه دینی و تاریخی ایجاب می‌کند که دوباره به چاپ برسد و توضیحاتی در آن داده شود تا دروغ مولفش آشکار شود؛ و به سخنان باطل آن با دلیل و برهان پاسخ داده شود. بدین منظور، انتشارات ملک عبدالعزیز با نمایندگی شخص جناب شیخ حسن ابن شیخ عبدالله، به من دستور داد تا مطالب آن را توضیح داده و به افتراءات و دروغ‌هایش پاسخ دهم. من نیز با سپاس از جناب ایشان به خاطر این اعتماد علمی، این امر را اطاعت کردم؛ با این امید که به یاری و توفیق الله عز وجل حقیقت را آشکار سازم.

این کار را شروع کردم و کتاب مذکور را از ابتدا تا پایان خواندم، آن را سراسر دروغ و سرشار از بهتان و شامل یاوه‌گویی‌هایی مانند یاوه‌گویی‌های دیوانگان و کودکان

یافتیم. تمام آنچه را که مولف در مورد شیخ الاسلام محمد بن عبدالوهاب بیان کرده بود، خیال‌بافی و افترای آشکار بود. مولف منحرف، آن را در قالب اخبار ریخته و رنگ تاریخی بدان داده است، گاهی نکوهشی را که در ظاهر شبیه به مدح است آورده تا گمراهی و انتشار آن را بر خلاف واقعیت، جلوه دهد! آنگاه از خدا ﷻ یاری خواستم و بر آن تعلیق نوشتم، تا جهلش آشکار و باطلش با دلیل و برهان رد شود. الله می‌داند که این مولف در انواع بهتان، شور و هیجان در یاوه‌گویی بدون ضابطه، دریایی است بی ساحل، لذا تلاش و رنج زیادی را متحمل شدم، چرا که دنبال کردن هر هذیان و کم‌خردی صاحبش بر من دشوار بود؛ بنابراین، تلاشم را در پاسخ به دروغ‌هایش که بر شیخ الاسلام محمد بن عبدالوهاب بسته بود، متمرکز کردم؛ غیر از این، به دیگر اشتباهات وحشتناک و سخنان ناپسندش، جز به ندرت، نپرداختم»^۱.

برای احاطه کلی بر محتویات این کتاب، مولف آن (ریکی) در مقدمه کتاب^۲ چنین بیان کرده است: «در پنج باب و یک خاتمه مرتب شده است:

باب اول: آغاز کار شیخ نجدی، بیان احوالش و آنچه که قبل از ابتداع^۳ بر آن بوده و اظهار نسب و جایگاهش.

باب دوم: بیان بدعت او و سبب گسترش آن در سرزمین نجد و موافقت محمد بن سعود با او در ابتدای کار.

۱- مقدمه «لمع الشهاب»، (ه- و).

۲- ص ۳-۴.

۳- شیخ عبدالرحمن آل‌الشیخ می‌گوید: این مولف منحرف با بیان عبارت (ابتداع) و نیز عبارت (در بیان بدعتش)، قصد تحریف حقایق و بدنام کردن دعوت اسلام صحیح را که شیخ محمد بن عبدالوهاب آن را احیا کرد، دارد؛ و گرنه شیخ محمد پیرو است نه بدعت‌گزار، در زمان خویش مردم را به همان چیزی فرامی‌خواند که پیامبر محمد ﷺ بدان فرامی‌خواند. یعنی اخلاص عبادت برای الله و ترک شرک و بدعت‌ها و سایر محرمات. افراد منصف در روی زمین دانستند که دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب، همان حقیقتی است که هیچ شکی در آن راه ندارد، عین همان چیزی است که رسولان بدان فراخواندند و کتاب‌ها بدان نازل شدند؛ بنابراین، یاوه‌گویی‌های این مولف منحرف ارزشی ندارد، خدا با عدالتش با او معامله کند، به شیخ الاسلام محمد بن عبدالوهاب رحمت فرستد و به خاطر اظهار حق و ارشاد مردم، بهترین پاداش را نصیبش گرداند؛ که او بسیار شنوا و استجابت‌کننده است.

باب سوم: نسب و جایگاه محمد بن سعود و آیین او قبل از پیروی از محمد بن عبدالوهاب.

باب چهارم: حکومت محمد بن سعود و پسرش عبدالعزیز و دو پسر وی: سعود و عبدالله بن سعود بعد از او؛ و ابتدای حکومتشان در نجد و نواحی بادیه‌نشین و شهرنشین آن، اسامی قبایلی که در آنجا بودند، بیان تسخیر سرزمین‌های بنی خالد، احساء، قطیف، بحرین، قطر و عُمان الصیر و بعضی شهرهای معروف و غیر معروف عمان، جنگ‌ها و حملات آنان به اطراف عراق و شام و حلب.

باب پنجم: حکومت آنان بر حجاز و تهامه و سرزمین‌های یمن، مرزهای سرزمین نجد، حجاز، تهامه، یمن، سرزمین بنی خالد، قطر و عمان، و موارد مربوط به آن از اسامی قبایل حجاز، تهامه، یمن و عمان، و اسامی ایل‌های بنی‌خالد و ریاستی که قبل از ظهور محمد بن سعود بر آن بودند.

خاتمه^۱: بیان تعدادی از فروع و بعضی اصول مذهب محمد بن عبدالوهاب».

شیخ عبدالرحمن آل شیخ رحمته از طریق توضیحات علمی، به خوبی به افتراءات این کتاب پاسخ داده است. پس از او، دکتر عبدالله عثیمین که به تازگی در باره این کتاب تحقیق کرده است، پاسخ‌هایی کوبنده بدان داده است^۲. اینک بخشی از افتراءات ریکی

۱- شیخ عبدالرحمن آل شیخ می‌گوید: اینکه می‌گوید: (خاتمه در بیان تعدادی از فروع و بعضی اصول مذهب محمد بن عبدالوهاب است)، خیانت و کتمان حقیقت و عوام‌فریبی است؛ زیرا شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته، هرگز به مذهبی دعوت نداد، بلکه فقط به سوی عمل به کتاب الله صلوات و سنت رسولش صلوات و آنچه که نسل اول صحابه و تابعان رضوان الله علیهم اجمعین بر آن بودند، فراخواند. شیخ محمد در فروع احکام اجتهادی بر مذهب امام گرامی، احمد بن حنبل رحمته بود، بدون اینکه تعصبی به او داشته باشد؛ او قول امام احمد را بر قول تقویت شده با دلیل، مقدم نمی‌کرد. در باب اسما و صفات و القاب الله نیز بر آن چیزی بود که سلف صالح مانند امام احمد بن حنبل و سایر علمای سلف بر آن بودند؛ چنانکه الله خویش را در کتابش و بر زبان رسولش محمد توصیف کرده است، بدون تحریف و تکلیف و تشبیه و تعطیل و تأویل و تمثیل؛ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ [الشوری: ۱۱]؛ «هیچ چیز همانند او نیست، و او شنوای بیناست».

۲- شیخ عبدالله بن خمیس در مورد کتاب ریکی می‌گوید: «مجموعه‌ای از تخیلات است». نک: جهاد قلم، ص ۳۵-۴۴.

را همراه پاسخ دکتر محمد سکاسر در ضمن کتاب «الإمام محمد بن عبدالوهاب- حیاته - آثاره - دعوتہ السلفية»^۱ نقل می‌کنیم. دکتر سکاسر -وفقه الله- می‌گوید:

«افتراوات مؤلف کتاب «لمع الشهاب في سيرة محمد بن عبدالوهاب» و پاسخ آن»:

- مؤلف این کتاب، به صورت یقینی تاکنون شناخته نشده است.

- نهایت چیزی که وجود دارد این است که در صفحه پایانی کتاب به صورت دست‌خط، متن زیر نوشته شده است:

«نوشتن این کتاب در روز شنبه، بیست و ششم ماه محرم الحرام سال ۱۲۳۳ به پایان رسید، گناهکار حسن بن جمال بن احمد یکی آن را نوشت»^۲.

بنابراین، مشخص نیست که آیا این نویسنده، همان مؤلف است یا اینکه کاتب نسخه‌های خطی بوده است، چنان‌که کاتبان نسخ خطی عادت دارند که اسم خود را در زیر نوشته‌هایشان می‌نویسند؟

این کتاب، دو بار تحقیق شده است؛ یک مرتبه توسط دکتر احمد مصطفی ابوحاکمه، استاد دانشکده ادبیات دانشگاه اردن، که توسط دارالثقافه بیروت در سال ۱۹۶۷ به چاپ رسیده است.

تحقیق دیگر، توسط شیخ عبدالرحمن بن عبداللطیف بن عبدالله آل شیخ صورت گرفته که انتشارات الملک عبدالعزیز در ریاض، در سال ۱۳۹۴ آن را به چاپ رسانده است. اما ابوحاکمه چیزی در مورد شخصیت مؤلف کتاب ذکر نکرده است، شاید چیزی بر او آشکار نشده است که بر این امر دلالت کند؛ از این رو، از آن صرف نظر کرده و به خود کتاب، یعنی به اصل و اساس، پرداخته است.

اما محقق دوم یعنی شیخ عبدالرحمن بن عبداللطیف، عبارت «مؤلف ناشناخته است» را بسیار تکرار کرده است. در مقدمه تحقیق وی، چنین آمده است:

«این کتاب (لمع الشهاب في سيرة محمد بن عبدالوهاب) را شخص ناشناسی در حدود سال ۱۲۳۳هـ تألیف کرده است. مطلب پایانی کتاب، این امر را می‌رساند که با خط شخصی که حسن بن جمال بن احمد یکی نامیده می‌شود، نوشته شده است. این نویسنده، می‌تواند همان مؤلف باشد و به نظر، ناشناس و مجهول است»^۳.

۱- ص ۱۸۵-۲۰۱.

۲- لمع الشهاب، تحقیق: احمد ابوحاکمه، ص ۱۹۹.

۳- لمع الشهاب، تحقیق: شیخ عبدالرحمن بن عبداللطیف، ص هـ.

اما به نظر شیخ حمد الجاسر، حسن جمال ریگی، همان مولف است. وی می‌گوید: «این کتاب در حدود سال ۱۲۳۳ هـ تألیف شده است و شخصی که حسن بن جمال بن احمد ریگی منسوب به ریک یا ریق یا ریج، آن را نوشته است». به نظر شیخ حمد الجاسر، ریگی این کتاب را به درخواست یکی از کارمندان انگلیس در خلیج نوشته است؛ استدلال وی این است که در این کتاب، حضور انگلیس در خلیج ستایش شده و دشمنان عرب آنان در شارجه و غیر آن، با اوصافی که کارمندان انگلیس در آن دوران از آنان می‌نمودند توصیف شده است، در حالی که این امر، صحیح نیست»^۱.

این کتاب، آنگونه که در عنوانش آمده است، فقط در مورد شیخ محمد بن عبدالوهاب صحبت نمی‌کند، بلکه به بعضی اوضاع دولت سعودی اول و جنگ‌هایش و بیان گوشه‌ای از زندگی شیخ محمد بن عبدالوهاب پرداخته است، اما اکثر مطالبش، ناصحیح است.

همچنان این کتاب، شامل مرزها و قبایل نجد و خلیج و خوی و نحوه زندگی مردم آنجاست، همچنین در مورد حجاز، یمن و بادیه‌نشینان آنها و انساب‌شان و در مورد سرزمین‌های خلیج عربی و قبایلشان سخن می‌گوید.

بنابراین، این کتاب به طور کلی تاریخ و مردمان جزیره العرب را بیان می‌کند، نه سیرت شیخ محمد بن عبدالوهاب را.

آنچه که در این کتاب، توجه ما را به خود جلب کرد، شبهات و افتراءاتی بود که مولف در پایان کتاب بر شیخ محمد بسته بود؛ زیرا در خاتمه کتاب، مجموعه‌ای از انتقادات آمده و ادعا کرده است که: شیخ محمد آنها را نو آورده و در آنها با علمای مسلمانان مخالفت کرده است! وی این انتقادات را به دو بخش تقسیم نموده است:

بخش اول: انتقادات مربوط به اصول عقیده که هشت مسأله را در آن مطرح کرده و هر مسأله را به طور جداگانه مورد مناقشه قرار داده است.

سخن وی در مورد تمام مسائل، سفسطه‌گری و استدلال غلط است؛ انعکاس‌دهنده عدم شناخت وی از اصول دین اسلام و کلام سلف و خلف این امت است. توهم و تصور اشتباه وی در این مورد، آشکار و واضح است.

شیخ عبدالرحمن بن عبداللطیف آل‌الشیخ، محقق این کتاب، به این مسائل به خوبی پاسخ داده است.

بخش دوم: انتقاداتی است که مولف ادعا کرده مربوط به فروعی است که شیخ محمد بن عبدالوهاب بر غیر مذهب امام احمد بن حنبل، بر اساس آن حرکت کرده است؛ و این بخش را در چهار مسأله قرار داده است.

با وجود اینکه شیخ عبدالرحمن در ضمن تحقیق کتاب، به بیشتر این مسائل، توضیح و پاسخ داده است؛ در اینجا نیز برای تکمیل فایده، با کمی تفصیل بدان اشاره می‌کنیم، تا اگر کسی بدان کتاب دست یافت، فریب آن را نخورد؛ زیرا، آن کتاب را کسی نقل می‌کند که حقیقت دعوت سلفیت را نمی‌شناسد، گمان می‌کند که مطالبش صحیح است، در حالی که خطایی محض و دروغی آشکار است.

در مورد مسأله اول می‌گوید: از جمله مواردی که محمد بن عبدالوهاب آن را بر مردم، فرض عین می‌داند، نماز جماعت است، در حالی که این حکم نه از مذهب امام احمد نقل شده است و نه از دیگران.

مورد دیگر که به آن فتوا داده، تحریم توتون است و برای آن حدی در شرع، به مقدار چهل ضربه شلاق یا کمتر از آن؛ یا تراشیدن ریش یا سرزنش کردن او، بر اساس صلاح‌دید قاضی، وضع کرده است.

در پاسخ به این دو مسأله می‌گوییم:

وجوب نماز جماعت، رأی مخصوص شیخ محمد بن عبدالوهاب نیست، بلکه رای جمهور علماست؛ فراتر از آن، برخی علما جماعت را در صورت توانایی، شرط صحت نماز می‌دانند و در این حکم، به نصوص صریحی از کتاب الله ﷻ و سنت رسولش ﷺ استدلال کرده‌اند. الله متعال می‌فرماید:

﴿وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ مَعَكَ﴾ [النساء: ۱۰۲].

«و چون (وقت خوف) در میان آنان باشی، و برای آنان نماز بر پا کردی، باید دسته‌ای از آنان با تو (به نماز) بایستند».

مسلمانان هنگام رویارویی با دشمن که در شدیدترین حالت ترس قرار دارند، مأمور به برپایی نماز جماعت شده‌اند؛ پس در حالت امنیت و استقرار، به طریق اولی بر انجام این کار مأمور خواهند بود؛ بنابراین، نماز جماعت، از مؤکدترین واجبات و بزرگترین طاعات است.

حافظ ابن کثیر می‌گوید: «برای وجوب نماز جماعت به درستی به این آیه استدلال شده است، زیرا افعال زیادی به خاطر جماعت بخشیده می‌شود؛ پس اگر جماعت واجب نبود، این امر هم جایز نبود...»^۱.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «والذي نفسي بيده، لقد هممتُ أن أمرَ بِحَطْبٍ فيحطَب، ثم أمرَ بالصلاة فيؤدَّن لها، ثم أمرَ رجالاً فيؤمُّ الناس، ثم أخالف إلى رجال لا يشهدون الصلاة، فأحرقُ عليهم بيوتهم بالنَّار».^۲

«سوگند به ذاتی که جانم در دست اوست تصمیم گرفتم دستور دهم تا هیزم آماده کنند؛ و پس از اذان، کسی را برای امامت مردم بگمارم و خود، نزد کسانی بروم که در خانه‌ها نشسته و در نماز جماعت شرکت نمی‌کنند، پس آنان را با خانه‌هایشان آتش بزنم».

ابن ام مکتوم که نابینا بود نزد رسول الله آمد و گفت: ای رسول خدا! من نابینا هستم و خانه‌ام دور است، کسی هم ندارم که مرا به مسجد برساند؛ آیا اجازه می‌دهی در خانه‌ام نماز بگزارم؟ رسول الله به او اجازه داد. اما وقتی ابن مکتوم پشت کرد که برود، او را صدا زد و فرمود: «هَلْ تَسْمَعُ النِّدَاءَ بِالصَّلَاةِ؟»؛ «آیا صدای اذان را می‌شنوی؟» عرض کرد: آری. آنگاه فرمود: «فَأَجِبْ»؛ «پس پاسخ اذان را بده [نماز را با جماعت ادا کن]. در روایتی چنین آمده است: «فإني لا أجد لك رخصة»؛ «بنابراین دلیلی نمی‌یابم که برایت اجازه دهم».^۳

از ابن عباس در مورد مردی سوال شد که شب را نماز می‌گزارد و روز را روزه می‌گیرد، اما در نماز جماعت شرکت نمی‌کند. در پاسخ گفت: «او در آتش است».^۴

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمته می‌گوید: «هرکس با دقت در قرآن و سنت و دیدگاه سلف، تأمل کند، درمی‌یابد که گزاردن نماز در مسجد، جز در صورت وجود عذر، فرض عین است».^۵

۱- تفسیر ابن کثیر، ۱/ ۵۷۴.

۲- بخاری، ش ۶۴۴.

۳- مسلم، ش ۶۵۳.

۴- تنبیه الغافلین، سمرقندی، ص ۱۰۲.

۵- مجموع فتاوی شیخ الإسلام ابن تیمیه، ۲۳/ ۲۲۵.

این دلایل صحیح، بر وجوب نماز جماعت و اینکه نماز جماعت از بزرگ‌ترین شعائر آشکار اسلام است، صراحت دارند. پس آیا وجوب نماز جماعت رأیی مختص شیخ

محمد بن عبدالوهاب رحمته بوده؟ یا مورد اعتقاد سلف و خلف امت اسلامی است؟

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمته می‌گوید: «علما بر این اتفاق دارند که نماز جماعت، از موکدترین عبادات و بزرگترین طاعات و بزرگترین شعائر اسلام است»^۱.

اما این قول معترض که می‌گوید: این حکم نه از مذهب امام احمد و نه از دیگران نقل نشده است؛ بهتان محض است؛ زیرا امیر محمد بن اسماعیل صنعانی، علامه یمن، اختلاف در این مسأله را نقل کرده و می‌گوید: «عطا، اوزاعی، احمد، ابو ثور، ابن خزیمه و... برآنند که نماز جماعت فرض عین است...»^۲.

امام بخاری در صحیح خویش، بابتی با عنوان «باب وجوب صلاة الجماعة»^۳ آورده است. از یکی از ائمه دعوت سلفیت در مورد وجوب نماز جماعت سوال شد؛ ایشان چنین پاسخ داد: «علما در وجوب آن اختلاف دارند... مشهور از احمد و دیگر فقهای حدیث آن است که برای مردان مکلف، در محل اقامت و در سفر، واجب است»^۴.

از این نصوص صریح و صحیح، آشکار می‌شود که دلیل وجوب نماز جماعت نمازهای پنجگانه، قرآن و سنت و آثار منقول از بزرگان ائمه و عمل مسلمانان تا به امروز است، نه آنگونه که این معترض گمان برده است.

اگر بحث در باره این مورد آشکار از شعائر اسلام را بسط دهیم، تمام مطالبی را که در مورد آن و فضائلش وارد شده است بیان کنیم، زمان زیادی را می‌گیرد و کتاب بزرگی فراهم می‌آید.

اما در مورد مسأله دوم که می‌گوید:

«از جمله مواردی که به آن فتوا داده، تحریم توتون است و برای آن حدی در شرع، به مقدار چهل ضربه شلاق وضع کرده است...» تا پایان.

اینگونه پاسخ داده می‌شود که: هرگز فتوایی در مورد حکم استفاده از توتون به تفصیلی که این معترض بیان کرده، از شیخ محمد رحمته نقل نشده است، بلکه وقتی به

۱- همان، ۲۳/۲۲.

۲- سبیل السلام، ۱۹/۲.

۳- فتح الباری، ۲/۲۶۶.

۴- الدرر السنیة، ۴/۱۹۰.

او خبر رسید که برخی از دشمنان اسلام می‌گویند: او به سبب ارتکاب گناهان تکفیر می‌کند؛ اینگونه پاسخ داد: «برخی از دشمنان اسلام در مورد ما گفته‌اند که به سبب گناهانی مانند استفاده از توتون و شرب خمر و زنا و سایر گناهان کبیره، تکفیر می‌کنیم، از این سخن، به الله متعال پناه می‌بریم»^۱.

بنابراین، شیخ تکفیر به سبب این گناهان را نفی کرده است. اما استفاده از توتون، چنان‌که مرتکبان به آن نیز اعتراف دارند، عادتی خبیث و کاری پست است و خسارات جسمی و مالی آشکاری دارد.

شارع از تمام آنچه که بر بدن و مال زیان برساند نهی فرموده است؛ الله متعال می‌فرماید:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ [النساء: ۲۹].

«و خودتان را نکشید، زیرا الله (نسبت) به شما مهربان است».

ضرر توتون بر بدن آشکار است؛ چنان‌که پزشکان مورد اعتمادی تاکید کرده‌اند که استفاده از توتون، سبب ابتلا به سل ریوی و بیماری‌های تنفسی می‌شود.

اما ضرر توتون بر اموال، مصرف آن بدون هیچگونه فایده و منفعتی است؛ بنابراین تبذیر و اسراف است که از آن نهی شده است؛ الله متعال می‌فرماید:

﴿وَلَا تُبْذِرْ تَبْذِيرًا﴾ [الإسراء: ۲۶].

«و هرگز اسراف (و تبذیر) نکن».

به علاوه، توتون سبب ضعف و سستی بدن نیز می‌شود، رسول الله ﷺ از هر ضعیف‌کننده‌ای نهی فرموده است. امام احمد از ام سلمه روایت کرده که گفته: «رسول الله از هر مست‌کننده و ضعیف‌کننده‌ای نهی کرد»^۲.

اگر از استفاده کننده از توتون سوال شود که توتون از پاکیزه‌هاست یا از پلیدی‌ها؟ در حالی که تو را تصدیق می‌کند، می‌گوید: پلید است. حال آنکه پلیدی‌ها، به نص قرآن حرام هستند:

﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ﴾ [الأعراف: ۱۵۷].

«و پاکیزه‌ها را برایشان حلال می‌گرداند؛ و پلیدی‌ها را بر آنان حرام می‌کند».

۱- همان، ۸/۲۰۷.

۲- المسند امام احمد، ۲۶۶۷۶؛ أبوداود، ۳۶۸۶. آلبانی این روایت را ضعیف دانسته است.

بر اساس این ادله، علمای متأخر حکم توتون را مورد بحث و مناقشه قرار داده‌اند؛ چون در قرن شانزدهم میلادی در کشورهای غربی شیوع یافته و سپس به سرزمین‌های شرقی رسیده است.

استفاده از توتون، بدعتی سیئه است که تحریم آن از چهار وجه صحیح است:

۱- به گزارش پزشکان معتبر، مضرّ سلامتی است.

۲- جزء مواد مخدر و ضعیف‌کننده است.

۳- بوی ناخوشایندی دارد که دیگران را می‌آزارد.

۴- سبب اسراف و تبذیر مال است.

شیخ عبدالله بن شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته می‌گوید: «به سبب آنچه از کلام رسول الله صلی الله علیه و آله و کلام علما بیان کردیم؛ تحریم توتون که امروزه زیاد مصرف می‌شود، مشخص می‌گردد»^۱.

دکتر صالح بن عبدالعزیز کتابی^۲ در مورد حکم استفاده از توتون دارد که در آن دلایل و کلام علما بر تحریم استفاده از توتون را آورده است.

از دیگر کسانی که بر تحریم استفاده از توتون تصریح کرده، مفتی وقت کشور سعودی، جناب شیخ محمد بن ابراهیم بن عبداللطیف آل شیخ است که در این مورد کتابی تألیف کرده، وی اقوال علما را در مورد آن آورده است.

آرای علمای اسلام در مورد حکم استفاده از توتون بیان شد و دانستیم که تمام آنان بر تحریم آن اتفاق داشتند؛ پس اگر امام دعوت، شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به تحریم توتون فتوا دهد، چه ایرادی بر او وارد است؟ در حالی که، جز آنچه را که بیان شد، به زبان نیاورده است.

شیخ عبدالرحمن بن عبداللطیف بن عبدالله آل شیخ، محقق کتاب «لمع الشهاب» می‌گوید: «کوشیدم تا بر کلام شیخ الاسلام محمد بن عبدالوهاب در مورد توتون یا مشابه آن دست یابم، اما در این مورد، چیزی از او نیافتیم»^۳.

۱- الدرر السنية، ۶/ ۴۵۳.

۲- با عنوان: الدخان في نظر الإسلام.

۳- لمع الشهاب، تحقیق شیخ عبدالرحمن بن عبداللطیف آل الشیخ، ص ۲۱۵.

پس وقتی که از جانب شیخ محمد بن عبدالوهاب، فتوایی در مورد استفاده از توتون صادر نشده است، چگونه حدی در شرع برایش قرار می‌دهد؟ آنگونه که این معترض ادعا می‌کند!

حتی اگر از باب جدل، فرض کنیم که شیخ محمد رحمته، برای استفاده کننده از توتون، چهل ضربه شلاق به عنوان حد قرار داده باشد، از باب قیاس بر حد استفاده کننده از خمر، فتوایی صحیح است؛ به دلیل وجود علت اسکار و سست گردانیدن، چون نصی شرعی در حکم استفاده کننده از توتون وجود ندارد، چون توتون در این اواخر پیدا شده و توسط بعضی‌ها استفاده می‌شود.

اما عقل سلیم خالی از هوی و هوس، تراشیدن ریش استفاده کننده از توتون را آنگونه که این تهمت‌زننده ادعا می‌کند، نمی‌پذیرد؛ زیرا چگونه از کار جدیدی نهی می‌شود و کاری که به نص کلام رسول الله صلی الله علیه و آله حرام و گناه است - تراشیدن ریش -، به عنوان مجازات آن تعیین می‌گردد؟!

رسول خدا صلی الله علیه و آله در حدیث شریف می‌فرماید: «أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَاعْفُوا اللَّحَى»؛ «سبیل‌هایتان را کوتاه کنید و ریش‌هایتان را بگذارید».

بعلاوه، شریعت حکم کرده هر انسانی که بر ریش دیگری تجاوز کند، به گونه‌ای که آن را از بین ببرد و امید دوباره رویدنش نباشد، باید دیه کامل بپردازد.^۲ اگر ریش، از نظر شریعت جایگاهی نداشت، دیه کامل را برایش تعیین نمی‌کرد و آن را در مقابل تمام بدن قرار نمی‌داد، پس چگونه شیخ محمد، استفاده کننده از توتون را با تراشیدن ریش مجازات می‌کند؟ این امر، کاملاً بعید است، اما این افترا زننده همانند افراد تباردار، هذیان می‌بافد و نمی‌داند که چه می‌گوید!!

مسأله سوم: مؤلف لمع الشهاب می‌گوید: «بر مردم واجب می‌کرد که زکات اموال باطنی‌شان مانند نقود و اموال تجارتي را به امام یا سلطان مسلمانان بپردازند، تا او آن را میان مستحقانش تقسیم کند. هم‌چنین در مورد اموال باطنی مردم امر به تجسس می‌کرد؛ تا امام زکاتش را به زور از آنان بگیرد، در حالی که این کار در مذهب احمد ناشناخته است...» تا پایان.

۱- مسلم، ۲۵۹.

۲- نک: المغنی، ابن قدامه، ۱۲/۱۱۸؛ الفتاوی السعدیة، شیخ عبدالرحمن سعدی، ۱/۱۲۵.

در پاسخ این مسأله می‌گوییم: همانا الله ﷻ در کتاب استوارش فرموده است:

﴿حُذِّ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةٌ تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [التوبة: ۱۰۳]

«از اموال آنان صدقه (و زکات) بگیر، تا بوسیله آن آنان را پاک سازی و تزکیه‌شان کنی، و برایشان دعا کن، یقیناً دعای تو مایه آرامش برایشان است، و الله شنوای داناست.»

بنابراین، الله متعال در این آیه کریمه به رسولش ﷺ فرمان می‌دهد: زکات اموال ثروتمندان را بگیرد و آن را در مصارف هشتگانه‌ای که به صورت واضح بیان فرموده است، توزیع کند.

﴿إِنَّمَا الْأَصْدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ﴾ [التوبة: ۶۰].

«صدقات (و زکات‌ها) مخصوص فقراء و مساکین و کار گزاران (جمع آوری) آن، و دلجوئی شدگان (نو مسلمانان) و برای (آزاد کردن) بردگان، و (ادای وام) بدهکاران، و در راه الله، و به راه ماندگان، (است، این) فریضه‌ای (مقرر شده) از جانب الله است، و الله دانای حکیم است.»

آیه اول با عبارت ﴿حُذِّ مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾ بر این امر دلالت دارد که: رسول الله ﷺ در زمان حیات خویش و ائمه مسلمانان که بعد از وی می‌آیند، حق گرفتن زکات اموال را دارند، در این مورد، میان اموال ظاهری مانند حبوبات و میوه‌ها و چهارپایان و بین اموال باطنی مانند طلا و نقره و کالاهای تجارتي تفاوتی قائل نشده است.

از این رو، حافظ ابن کثیر در تفسیر این آیه می‌گوید: «برخی قبایل عرب، مانعین زکات، بر این باور بودند که زکات به امام پرداخت نمی‌شود، بلکه این حق مخصوص رسول است و برای اثبات این سخن به عبارت ﴿حُذِّ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةٌ﴾؛ «از اموال آنان صدقه (و زکات) بگیر.» استدلال کرده‌اند. اما ابوبکر صدیق و سایر صحابه رضی الله عنهم تأویل و فهم فاسد را مردود دانستند، با آنان جنگیدند تا اینکه زکات را به خلیفه پرداختند، همانگونه که آن را به رسول می‌پرداختند، تا جایی که صدیق گفت: به خدا

سوگند! اگر بزغاله ماده- و در روایتی شتر ماده نوجوانی- را که به رسول می‌دادند از من منع کنند، با آنان خواهم جنگید...»^۱.

روایت است که شخصی نزد رسول ﷺ آمد و عرض کرد: اگر زکات را به فرستاده‌ات بپردازم، آیا نزد الله ﷻ و رسولش ﷺ از آن بری شده‌ام؟ رسول الله ﷺ فرمود: «نَعَمْ إِذَا أَدَّيْتَهَا إِلَى رَسُولِي فَقَدْ بَرَّئْتَ مِنْهَا وَلَكَ أَجْرُهَا وَإِثْمُهَا عَلَى مَنْ بَدَّلَهَا»؛^۲ «آری، اگر آن را به فرستاده‌ام بپردازی، نزد الله و رسولش ﷺ بری شده‌ای؛ در این صورت، مزدش برای توست و گناهش بر عهده کسی است که آن را تغییر دهد».

صحابه رضی الله عنهم از این ادله، مشروعیت پرداخت زکات به ولی امر را برای اینکه آن را در بین فقرا و در مصالح مسلمانان توزیع کند، فهمیده‌اند؛ و در بین اموال ظاهری و باطنی تفاوتی قائل نشده‌اند.

روایت شده که ابن ابی شیبہ گفته: به ابن عمر گفتم: من مالی دارم، زکاتش را به چه کسی بپردازم؟ گفت: آن را به این قوم- یعنی امرا- بپرداز... گفتم: در این صورت، با آن لباس و عطر می‌خرند. گفت: اگر چه این کار را بکنند.^۳

از سعد بن ابی وقاص و ابوهریره رضی الله عنهما در مورد پرداخت زکات به سلطان سوال شد، گفتند: آن را به سلطان بپرداز، سوال کننده گفت: این سلطان کارهایی انجام می‌دهد که می‌بینید، آیا زکاتم را به او بپردازم؟ گفتند: آری.^۴

با درک این مطلب که این مسأله محل مناقشه بین علمای سلف و خلف است، چرا در این مورد بر شیخ محمد اعتراض وارد می‌شود!؟

برای دستیابی بر کلام شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته الله علیه در این مسأله تلاش کردم، اما سخنی از وی در این مورد ندیدم، جز اینکه بر کلام دو پسرش عبدالله و حسین - رحمهما الله - دست یافتم.

۱- تفسیرابن کثیر، ۲/ ۳۸۵-۳۸۶.

۲- المسند، امام احمد، ۱۲۴۱۷. آلبانی در تخریج مشکلة الفقر، ص ۷۱ این حدیث را ضعیف دانسته است.

۳- همان، ۴/ ۱۷۵.

۴- همان، ۴/ ۱۷۴.

این دو در پاسخ به این سؤال که: آیا امام می‌تواند زکات را از اموال باطنی طلب کند؟ اینگونه پاسخ داده‌اند: «علما در مورد این مسأله با هم اختلاف دارند، برخی از آنان می‌گویند: امام می‌تواند زکات را از اموال باطنی همانند اموال ظاهری بگیرد؛ و پرداخت آن به امام واجب است، این قول مالک و قولی در مذهب احمد است.... و اتفاق دارند- یعنی ائمه چهارگانه- بر اینکه امام می‌تواند زکات اموال ظاهری و باطنی را طلب کند، اختلاف فقط در وجوب پرداخت به اوست، همچنین در این است که آیا از جانب صاحبش کفایت می‌کند که آن را به امام بپردازد یا نه؟»^۱.

پس چگونه این معترض ادعا می‌کند که شیخ مردم را به پرداخت زکات اموال باطنی‌شان به امام ملزم می‌کرد؟ اگر چنین مطلبی از ایشان وجود می‌داشت، به طور قطع شناخته و نوشته می‌شد؛ زیرا آثار و فتاوی‌اش منتشر شده و شامل امور فقهی زیادی است؛ بنابراین، اگر سخنی در مورد این مسأله از ایشان وجود داشت، به طور قطع مشهور و شناخته می‌شد، اما چنین چیزی هرگز وجود ندارد.

حتی اگر از باب جدل، فرض کنیم که شیخ محمد چنین سخنی گفته است، او تنها کسی نخواهد بود که چنین فتوایی داده است؛ بلکه قبل از او، صحابه بزرگوار رضی الله عنهم و علمایی که بر منهج آنان حرکت کردند، این فتوا را داده‌اند که روایات و اقوال‌شان در مورد این مسأله بیان شد.

اما این ادعای وی که شیخ به تجسس در اموال باطنی مردم امر می‌کرد تا امام زکات آن اموال را به زور از آنان بگیرد؛ افترای محض و بستن دروغ بر شیخ محمد رضی الله عنه است؛ زیرا این مطلب با دلیل صحیحی هرگز ثابت نشده است، هیچ یک از مورخان و ائمه دعوت و علمای نجد که بعد از او آمدند و بحمدالله زیاد هم هستند، چنین چیزی نگفته‌اند.

شیخ محمد، دارای اخلاق والا و عزت نفس بود؛ مردم را به نیکی و تقوا فرامی‌خواند، به تمسک به کتاب الله جل جلاله و سنت رسولش صلی الله علیه و آله تشویق می‌کرد. نهی شدیدی از تجسس و غیبت آمده است؛ الله متعال می‌فرماید:

﴿وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا﴾ [الحجرات: ۱۲].

«و (در امور دیگران) تجسس (و کنجکاوی) نکنید، و بعضی از شما بعضی دیگر را غیبت نکنند».

با ورود این نهی شدید، آیا هرگز عاقلانه است که شیخ رحمته چنین کاری کرده باشد. شاعر^۱ می‌گوید:

لا تنه عن خلق، وتأتی مثله عازراً علیک إذا فعلت عظیم

«دیگران را از آنچه خود مانند آن را انجام می‌دهی نهی مکن، که اگر چنین کنی، ننگی بزرگ بر خویش نهاده‌ای».

هم‌چنین، این ادعای معترض، مبنی بر اینکه گرفتن زکات اموال باطنی و پرداخت آن به سلطان، در مذهب امام احمد رحمته شناخته شده نیست، سخنی ناصحیح است؛ زیرا مشهور در مذهب امام احمد، جواز این کار است. شیخ منصور بهوتی در کتاب «شرح منتهی الإرادات» می‌گوید: «ائمه مذهب در این امر اختلاف ندارند که پرداخت زکات به امام جایز است، چه عادل باشد یا غیر عادل، و چه از اموال ظاهری باشد یا باطنی»^۲.

مسأله چهارم: صاحب لمع الشهاب می‌گوید: «- شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته - به تحریم ذبیحه کسی که لا إله إلا الله بگوید، حکم کرده است؛ در حالی که احمد بن حنبل رحمته آن را به سبب اکتفا بر ظاهر اسلام، حلال دانسته است...»^۳.

پاسخ این اعتراض چنین است: شیخ محمد رحمته به تحریم ذبیحه کسی که لا إله إلا الله محمد رسول الله بگوید و به مقتضای این شهادت عمل کند، حکم نکرده است؛ اما ذبیحه کسانی را حرام دانسته که با وجود گواهی بر کلمه لا إله إلا الله محمد رسول الله، اعمال شرکی انجام می‌دهند، مردگان را فیه فریاد می‌خوانند و قبرهایشان را جهت تبرک زیارت می‌کنند، قضای حاجات و دفع مضرات را از آنان می‌طلبند؛ چنان‌که قبل از دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب، برخی این کار را انجام می‌دادند؛ زیرا اینان توحید را خالص نکرده و عبادت را فقط برای الله جل جلاله قرار نداده‌اند. مشهور نزد علما این است که ذبح‌کنندگان سه گروه هستند:

۱- أبو ذؤیب الهمذلی.

۲- شرح منتهی الإرادات، ص ۴۱۸.

۳- لمع الشهاب، تحقیق: شیخ عبدالرحمن بن عبداللطیف، ص ۲۱۶.

گروهی که علما بر صحت ذبح آنان اتفاق دارند؛ یعنی کسانی که پنج شرط زیر در آن‌ها وجود داشته باشد:

اسلام، مرد بودن، بلوغ، عقل و مراقبت بر شعائر اسلام مانند نماز، زکات، روزه و مانند آن.

گروهی که علما بر عدم صحت ذبح آنان اتفاق دارند؛ یعنی مشرکان که بت‌ها را عبادت می‌کنند؛ زیرا الله متعال می‌فرماید: ﴿وَمَا ذُبِحَ عَلَى التُّصْبِ﴾؛ «و آنچه برای بت‌ها ذبح شده». ﴿وَمَا أَهْلٌ لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾ [المائدة: ۳]؛ «و آنچه (هنگام ذبح) نام غیر الله بر آن برده شود».

اما در جواز ذبح گروه سوم اختلاف است؛ یعنی اهل کتاب اگر در هنگام ذبح اسم الله را بر زبان آورند.

از شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته در مورد حکم کسی که برای دفع شر جن ذبح کند، سوال شده است. ایشان چنین پاسخ داده است: «هنگامی که این را دانستی، بدان که - علما- بر این تصریح کرده‌اند که ذبح برای [دفع شر] جن، ارتدادی است که سبب خروج از اسلام می‌شود و گفته‌اند: این ذبیحه حرام است، حتی اگر اسم الله بر آن برده شود؛ زیرا دو مانع در آن جمع است: مانع اول اینکه از جمله مواردی است که به غیر نام الله ذبح شده است، دوم اینکه ذبیحه مرتدی است که ذبیحه‌اش حلال نیست، هرچند آن را برای خوردن ذبح کند و نام الله را در هنگام ذبح گفته باشد»^۱.

چنانکه از شیخ عبداللطیف بن عبدالرحمن بن آل شیخ رحمته، در مورد حکم ذبیحه بت‌پرست و مرتد سوال شد، اینگونه پاسخ داد:

«کسی که بر ذبیحه بت‌پرست و مرتد به آیه ﴿فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ﴾ [الأنعام: ۱۱۸]؛ «پس از (گوشت) آنچه نام الله (هنگام ذبح) بر آن برده شده، بخورید» استدلال کرده است، از جاهل‌ترین مردم به کتاب الله جلاله و سنت رسولش صلی الله علیه و آله و اجماع امت است... اما آنچه را که برای تقرب به غیر الله ذبح می‌کنند؛ حرام است، هرچند هنگام ذبح، نام الله بر آن برده شده باشد»^۲.

۱- الدرر السنية، ۴۶۷/۶.

۲- همان، ۶۸/۶.

آنچه بیان شد، گوشه‌ای از اقوال برخی ائمه دعوت در مورد این مسأله است؛ بنابراین، دانستیم که شیخ محمد رحمته هرگز ذبیحه کسی را که به کلمه لا إله إلا الله محمد رسول الله شهادت دهد و به مقتضای این شهادت عمل کند، غیر خدا جل جلاله را نخواند و جز به الله متوسل نشود و جز به نام الله ذبح نکند، تحریم نکرده است. اما شیخ، ذبیحه کسانی را تحریم کرده که به مردگان توسل می‌جویند و قضای حاجات و برطرف کردن اندوه‌ها را از آنان می‌خواهند، با ذبح و نذر برایشان، به آنان تقرب می‌جویند؛ زیرا به غیر نام خدا جل جلاله ذبح کرده‌اند. این حکم را فقط شیخ نداده است، بلکه عقیده اهل سنت و جماعت و در رأس آنان، امام احمد بن حنبل رحمته و سایر ائمه سلف و خلف است.»

مثال سوم: دروغ علمای سوء و حسود: «افتراءات سلیمان بن سحیم»

سلیمان بن سحیم، یکی از بزرگترین دشمنان دعوت شیخ رحمته در ابتدای ظهورش است، وی فریبکاری کرده و در راه تخریب این دعوت و تحریک مردم - در داخل و خارج - علیه آن کوشیده است؛ به عنوان مثال، نامه مشهورش را به اطراف و اکناف دنیا فرستاد، وی می‌خواست با سخنان دروغ، از دعوت سلفی جلوگیری کند. من نامه او را آنگونه که در «تاریخ ابن غنام» آمده، به همراه پاسخ شیخ محمد رحمته می‌آورم:

ابن غنام می‌گوید: «از جمله: نامه‌ای است که آن را شیخ محمد رحمه الله در پاسخ عبدالله بن سحیم، از اهالی مجمعه نوشته است. عبدالله سحیم در مورد نامه‌ای که دشمن الله، سلیمان بن محمد بن سحیم از اهالی ریاض فرستاده بود، از شیخ رحمه الله سوال کرده است، همان نامه‌ای که سلیمان بن محمد آن را برای اهالی بصره و حسا فرستاده بود، در آن با دروغ و بهتان و به ناحق و سخنان باطل، از شیخ بدگویی کرده بود. هدف وی از این کار آن بود که در ابطال و نابودی آنچه را که شیخ آنها را آشکار کرده بود؛ از بیان توحید، اخلاص دعوت برای الله جل جلاله، نابودی ارکان شرک، و ابطال مناهج گمراهی و بهتان، از آنها یاری بگیرد. این اتهام و سخنان ناروا را گفت تا به اسبابی دست یابد و هر دشمن ستیزه‌جویی را فراخواند؛ اما الله متعال به فضل

خویش، پوشش و پرده را کنار زده و زنگار و پوشش‌های دل‌های تاریک را آشکار کرده است. متن نامه پاسخ داده‌شده به شرح ذیل است^۱:

از فقیرِ اِلیِ الله سلیمان بن محمد بن سعیم، به هریک از علمای مسلمان و خادمان شریعتِ سرور فرزندان آدم ﷺ، از اولین تا آخرین، هر کس که این نامه به دستش می‌رسد، سلام علیکم ورحمة الله وبرکاته، اما بعد....

اطلاع دارید در کشور ما مردی بدعت گزار، جاهل، گمراه‌کننده و گمراه، عاری از بضاعت علم و تقوی پیدا شده است، کارهای ناپسند و زشتی از او سرزده، بخشی از آن شایع و پخش شده و گوش‌ها را پُر کرده است، بخشی از آن هنوز از اماکن ما تجاوز نکرده است؛ از این رو، بر آن شدیم که این خبر را میان علمای مسلمان و وارثان سرور رسولان ﷺ گسترش دهیم، تا همانگونه که شاهین‌های آزاد، پرنندگان سرور را شکار می‌کنند، این بدعت‌گزار را شکار کنند و بدعت‌ها، گمراهی‌ها و جهل و لغزش‌هایش را رد کنند. هدف از این کار، قیام برای الله ﷻ و رسولش ﷺ و نصرت دین است، الله ﷻ ما و شما را از کسانی قرار دهد که بر نیکی و تقوا به یکدیگر یاری می‌رسانند.

از جمله بدعت‌ها و گمراهی‌های این است که: به قبرستان شهدای اصحاب رسول الله ﷺ در جبيله یعنی قبر زید بن خطاب و اصحابش رفته، قبرهای آنان را زیر و رو کرده است، چون در سنگ قرار داشتند و نتوانستند آنجا را حفر کنند؛ از این رو، به اندازه یک ذراع خاک بر قبرهایشان گذاشتند تا مانع بوی اجساد و جلب درندگان شوند؛ در حالی که دفن‌کننده آنان، خالد بن ولید و اصحاب رسول الله ﷺ بوده‌اند.

هم‌چنین قصد تخریب مسجدی در آنجا را کرده است، در حالی که هیچ انگیزه‌ای شرعی جز شهوترانی در این مورد وجود ندارد.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های این است که: «دلائل الخیرات»^۲ را به این دلیل سوزاند که مولف آن گفته: سیدنا و مولانا.

۱- این از انصاف شیخ ابن غنام رحمته است؛ زیرا به کتاب این دشمن دعوت سلفیت که بیشتر آن، افتراءات محضی است که سزاوار التفات نیست، پاسخ می‌دهد.

۲- از محمد بن سلیمان جزولی (ت ۸۷۰هـ)، فقیه و صوفی از اهل سوسه مغرب، این کتابش عبارت است از درود و صلوات اهل بدعت بر پیامبر اکرم ﷺ. برای دانستن انحرافات که در آن آمده؛

«روض الریاحین»^۱ را نیز سوزانده و گفته: این روض الشیاطین است. از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌هایش این است که می‌گوید: اگر بر حجره رسول ﷺ دست یابم، آن را تخریب خواهم کرد، اگر بر بیت شریف دست یابم، ناودانش را برمی‌کنم و به جایش ناودان طلا قرار می‌دهم. آیا این قول الله متعال را نشنیده است که می‌فرماید:

﴿وَمَنْ يُعْظِمِ شَعْبِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ [الحج: ۳۲].

«و کسی که شعائر الهی را بزرگ دارد، پس بی‌گمان این (کار) از پرهیزگاری دل‌هاست!»!

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های وی این است که می‌گوید: مردم ششصد سال بر چیزی نبودند. تصدیق این مطلب آن است که نوشته‌ای به من رسیده که در آن می‌گوید: اقرار کنید که قبل از من جاهل و گمراه بوده‌اید.

از بزرگ‌ترین گمراهی‌هایش این است که: اگر کسی با تمام آنچه که او می‌گوید موافق نباشد و شهادت ندهد که حقیقت است، به طور قطعی او را کافر می‌داند! به هرکس که با او در تمام آنچه که می‌گوید موافقت کرده و او را تصدیق نماید، می‌گوید: تو یکتاپرست هستی، حتی اگر فاسقی محض یا ستمکاری سرسخت باشد! بنابراین، آشکار می‌شود که او به توحید خودش و نه به توحید الله فرامی‌خواند.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌هایش این است که: کتابی به خط خویش همراه برخی دعوت‌گزارانش به شهرهایمان فرستاده است، در آن به الله سوگند یاد کرده که این علمش را استادانی که از آنان اخذ علم کرده هرگز نشناخته‌اند. این سخن را خودش ادعا می‌کند، گرچه استادانی نداشته و نه پدرش به او آموزش داده و نه اهالی عارض. بسیار شگفت است که نه استادی به او علم آموزش داده، نه پدرش و نه اهالی سرزمینش، پس علم وی از کجا آمده! از چه کسی آن را اخذ کرده است؟! آیا بر او وحی شده، یا آن را در خواب دیده، یا شیطان به او آموزش داده است؟! این سوگندش باعث شده که تمام مردم عارض به او روی آورند.

نک: «تنبيهات علی ما فی دلائل الخیرات من شطحات»، احمد سلمی، در کتاب «ثلاث رسائل فی الدفاع عن العقیده»، ص ۲۷۷-۳۳۴۵. علمایی را که به کتابش پاسخ داده‌اند نیز ذکر کرده است.

۱- روض الریاحین فی حکایات الصالحین»، صوفی یمینی عبدالله بن اسعد یافعی (ت ۷۶۸هـ). کتابش را با خرافات و غلو پر کرده است. نک: کتب حذر منها العلماء، شیخ مشهور سلمان، ۱/ ۱۹۸.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های این است که: ابن فارض و ابن عربی را به طور قطع تکفیر می‌کند.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های این است که: سادات آل رسول ﷺ در نظر ما را به طور قطع تکفیر می‌کند؛ با این استدلال که آنان نذر را می‌گیرند و هرکس که به کفر آنان شهادت ندهد، به اعتقاد او کافر است.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های این است که وقتی به او گفته شد: اختلاف ائمه رحمت است، در پاسخ گفت: اختلاف آنان عقوبت است.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های این است که: به طور قطع و یقین قائل به فساد وقف است، وی این سخن را تکذیب می‌کند که از رسول الله ﷺ و اصحابش ﷺ روایت است که آنان وقف کرده‌اند.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های وی، ابطال جعاله بر حج است.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های این است که تمجید سلطان در خطبه را ترک کرده و می‌گوید: سلطان فاسق است و تمجیدش جایز نیست.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های این است که می‌گوید: صلوات بر رسول الله ﷺ در روز و شب جمعه، بدعت و گمراهی‌ای است که شخص را به سوی آتش می‌کشاند.

بدعت و گمراهی دیگر او این است که می‌گوید: آنچه که قاضی‌ها، قبل و بعد از پست قضاوت می‌گیرند، اگر به حق میان طرفین دعوا قضاوت کنند و بیت المال و نفقه‌ای نداشته باشند، رشوه است. این قول، بر خلاف نص تمام امت است که می‌گویند رشوه مالی است که برای ابطال حق یا احقاق باطل گرفته می‌شود، قاضی حق دارد به طرفین دعوا بگوید: میان شما قضاوت نمی‌کنم، مگر اینکه مزدی برایم پرداخت کنید.

از دیگر بدعت‌ها و گمراهی‌های این است که: به طور قطع و یقین قائل به کفر کسی است که ذبیحه‌ای را ذبح می‌کند و نام الله ﷻ را بر آن می‌برد، آن را برای الله متعال قرار می‌دهد و با این وجود، آن را برای دفع شر جن قرار می‌دهد. می‌گوید: این عمل کفر است و آن گوشت حرام است. اما آنچه را که علما در این مورد ذکر کرده‌اند این است که فقط از آن نهی شده است و آن در حاشیه «المنتهی» ذکر شده است.

خداوند ﷻ به شما رحمت کند، این امر را به عوام مساکینی که امر بر آنان مشتبه شده و اعتقاد صحیح بر آنان باطل شده است، توضیح دهید، اگر دیدید قول وی صحیح است، آن را برای ما توضیح دهید، ما به قولش برمی‌گردیم. اگر آن را خطا دیدید پس او

را بازدارید و منع کنید، خطایش را بر مردم روشن سازید؛ زیرا بسیاری از مردم سرزمین ما به سبب آن به فتنه افتاده‌اند. خدا به شما رحمت کند، این امر را جبران کنید قبل از آنکه در جان‌ها رسوخ کند، زیرا پاسخ بر کسانی که نسبت به حکم الله و رسولش ﷺ آگاهی دارند، مشخص است؛ چون این کار اظهار حق هنگام خفای آن و از بین بردن باطل است. پایان کلام صاحب نامه.

شیخ ابن غنام می‌گوید: الله ﷻ برای شیخ میسر کرد تا به این نامه دست یابد، پس بر خود لازم دید که به آن پاسخ داده و خود را از بسیاری مطالبش تبرئه کند، یعنی سخنان حقش را آشکار کند و سخنان دروغ و ناحقی را که جاهلان به او افترا بسته بودند، آشکار سازد. متن نامه شیخ به قرار ذیل است:

بسم الله الرحمن الرحيم

از محمد بن عبدالوهاب به عبدالله بن سحیم، و بعد:

نامه تو و آنچه را در آن از خودت نوشتی و آنچه را که به تو رسیده است، موجب شگفتی و تعجب ما شد. بر تو پوشیده نیست، مسائل بیست و چهار گانه‌ای را که در نامه بیان کردی، از عارض به شما رسیده است؛ بعضی از آن‌ها حقیقت و بعضی از آن‌ها بهتان و دروغ است، قبل از سخن گفتن در مورد آن، لازم است که اصل ارائه شود. اصل آن است که هنگامی که علما اختلاف و جاهلان نزاع کنند، اشخاصی مثل من و شما در مسأله‌ای اختلاف کنیم؛ آیا پیروی از امر الله ﷻ و رسولش ﷺ و علما واجب است، یا پیروی از رسوم و عادات زمانی که مردم را بر آن درمی‌یابیم، هرچند مخالف اقوال علما باشد؟

این مطلب را هرچند واضح بود، بیان کردم تا بدانی بعضی مسائلی را که بیان کرده‌ای من آن‌ها را گفته‌ام، موافق بیان علمای حنابله و دیگر علما در کتاب‌هایشان است، اما مخالف عادت مردمی است که اینگونه تربیت و بزرگ شده‌اند؛ از این رو، برخی آن را به دلیل مخالفت با عادت بر من ایراد گرفتند، گرنه آن را در کتاب‌هایشان به طور واضح مشاهده نموده و تأیید کرده‌اند؛ و گواهی داده‌اند که سخنم حقیقت است. اما آنان به همان امری مبتلا شده‌اند که کسانی بدان مبتلا شدند که الله ﷻ در مورد آنان می‌فرماید: ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ [البقرة: ۸۹]؛ «پس چون آنچه را که (از قبل) شناخته بودند، نزدشان آمد، به او کافر شدند، پس لعنت الله بر کافران باد».

ما دقیقاً در چنین وضعیتی قرار داریم؛ زیرا کسی که این نامه را به شما فرستاده، همان دشمن الله، ابن سحیم است، من آن را برایش بیان کرده بودم و او آن را تأیید کرد. نوشته‌های متعددی از او داریم که سخن ما حقیقت است. او چند سال بر این عقیده‌اش ماند، اما در پایان کار به چند سبب بر آن اعتراض کرد، از بزرگترین این اسباب، حسادت است؛ حال آنکه الله ﷻ فضل خویش را بر هریک از بندگان که بخواهد فرو می‌فرستد. عامه به او و امثال او گفتند: اگر حقیقت همین است، پس چرا ما را از عبادت شمسان و امثالش نهی نکردید؟! بهانه آوردند که شما از ما نپرسیدید. گفتند: آیا نیازی بود که بپرسیم، در حالی که پیش شما شرک می‌ورزیدیم و شما ما را منع نمی‌کردید؟! این امر [تصدیق گفته‌های من و اعتراض مردم]، باعث شد که گمان نمایند جایگاهشان در نزد مردم به خطر افتاده و سبب شرف دیگران می‌شود. از طرفی چون خوردن سحت و رشوه و سایر امور را بر آنان ایراد گرفتیم، شروع به بهتان زدن در نزد شما و دیگران کرد، در حالی که الله دینش را یاری می‌رساند، هرچند برای مشرکان ناخوشایند باشد.

مخالفت علما با حقایقی که برخلاف عادات باشند - چه رسد به عوام - را دست کم نگیر. برای روشن شدن موضوع، مثالی می‌آورم: استنجا کردن با سنگ در سه مرتبه یا بیشتر البته به غیر از استخوان و سرگین، از نظر ائمه چهارگانه و دیگران در صورت وجود آب، کافی است. بدون اختلاف، امت بر این امر اجماع دارد؛ با این وجود، اگر کسی این کار را انجام دهد، از نظر مردم کار بسیار بدی را مرتکب شده است، به طور قطع از خواندن نماز پشت سر او نهی خواهند کرد و او را بدعت‌گزار خواهند نامید، هرچند به این کار اقرار دارند، اما به خاطر عادت چنین قضاوتی می‌کنند.

حال که این مسأله برای مشخص شدن، بدان برخی مسائلی که آن‌ها را زشت شمرده است، بهتان آشکار است؛ یعنی این سخنانش که گفته است:

- ۱- من [شیخ محمد] باطل کننده کتب مذاهب هستم.
- ۲- اینکه من گفته‌ام مردم ششصد سال بر چیزی نبودند.
- ۳- اینکه من ادعای اجتهاد دارم.
- ۴- این سخن که من از تقلید خارج هستم.
- ۵- اینکه من می‌گویم اختلاف علما، عقوبت است.
- ۶- این سخن که من هر کس را که به صالحان توسل جوید تکفیر می‌کنم.

- ۷- اینکه من بوسیله را به این دلیل که گفته است «یا اَکْرَمَ الْخَلْقِ» تکفیر می‌کنم.
- ۸- این سخنش که من گفته‌ام: اگر بر حجره رسول ﷺ قدرت یابم آن را ویران می‌سازم.
- ۹- اگر بر کعبه قدرت یابم، ناودانش را برمی‌کنم و ناودانی طلائی به جایش قرار می‌دهم.
- ۱۰- این سخنش که من بر زیارت قبر پیامبر ﷺ ایراد می‌گیرم.
- ۱۱- اینکه بر زیارت قبر والدین و دیگران ایراد می‌گیرم.
- ۱۲- اینکه می‌گویم من هرکس را به غیر الله سوگند یاد کند، تکفیر می‌کنم.
- در پاسخ به این دوازده مسأله می‌گویم: ﴿سُبْحٰنَكَ هٰذَا بُهْتٰنٌ عَظِيْمٌ﴾ [النور: ۱۶]؛ «(الهی) تو منزهی! این بهتان بزرگی است». اما پیش از او، کسانی بر پیامبر محمد ﷺ تهمت زدند که بر عیسی بن مریم علیه السلام و صالحان ناسزا می‌گفتند! دل‌های اینان شبیه دل‌های آنان است. بر آن حضرت تهمت زدند که ادعا می‌کند فرشتگان و عیسی و عَزِيز در آتش هستند. الله جل جلاله در این مورد فرمود:
- ﴿اِنَّ الَّذِيْنَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِّنَّا الْحُسْنٰى اُولٰٓئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُوْنَ﴾ [الانبیاء: ۱۰۱].
- «به راستی کسانی که پیشتر از سوی ما (وعده‌ای) نیکو برایشان مقرر شده است، آنان از آن (= جهنم) دور نگاه داشته می‌شوند».
- اما در مورد مسائل دیگری که می‌گوید: من گفته‌ام:
- ۱- اسلام انسان کامل نمی‌شود مگر زمانی که معنای «لا إله إلا الله» را بداند.
  - ۲- اینکه من معنای این کلمه را بهتر می‌دانم.
  - ۳- اینکه من می‌گویم: اله همان کسی است که در او سیر است.
  - ۴- اینکه من کسی را که جهت تقرب به غیر الله نذر کند و کسی را که این نذر را بگیرد تکفیر می‌کنم.
  - ۵- اینکه ذبح برای دفع شر جن کفر است، اگر ذبیحه‌ای برای جن ذبح شود حرام است هرچند نام الله بر آن برده شده باشد؟.
- تمام این پنج مسأله حقیقت است و من آن را گفته‌ام. سخن را در مورد این مسائل آغاز می‌کنیم، چون مسائل اصلی هستند، اما قبل از آن، معنای «لا إله إلا الله» بیان می‌شود:

توحید دو نوع است: توحید ربوبیت، یعنی اینکه خداوند ﷻ در آفریدن و تدبیر، بی‌همتا و مستقل از فرشتگان و پیامبران ﷺ و دیگران است، این حقی است اجتناب‌ناپذیر، اما انسان را در اسلام داخل نمی‌کند؛ زیرا اکثر مردم بر آن اقرار دارند، الله متعال می‌فرماید: ﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدِيرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَعُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿۳۱﴾﴾ [یونس: ۳۱].

«بگو: چه کسی شما را از آسمان و زمین روزی می‌دهد؟ کیست که مالک شنوایی و بینایی‌هاست؟ و چه کسی زنده را از مرده بیرون می‌آورد، و مرده را از زنده بیرون می‌آورد؟ و چه کسی کار (جهان) را تدبیر می‌کند؟ پس بی‌درنگ خواهند گفت: الله. پس بگو: آیا (از او) نمی‌ترسید؟!».

اما توحیدی که انسان را در اسلام داخل می‌کند، توحید الوهیت است که عبارت است از: اینکه انسان فقط الله ﷻ را عبادت کند، نه فرشته‌ای مقرب و نه پیامبری مرسل را. زیرا پیامبر ﷺ در حالی مبعوث شد که اهل جاهلیت، اشیایی را با الله عبادت می‌کردند؛ برخی از آنان، بت‌ها را می‌پرستیدند، برخی عیسی و برخی فرشتگان را می‌خواندند. پیامبر ﷺ آنان را از این کار نهی کرد و به آنان خبر داد که: الله او را فرستاده تا به خدای یکتا ایمان آورده شود و هیچ‌کس به جای او خوانده نشود، نه فرشتگان و نه پیامبران ﷺ؛ پس هرکس از او پیروی کند و به یگانگی الله ایمان آورد، در حقیقت به لا اله الا الله گواهی داده است، هرکس از او نافرمانی کند و عیسی ﷺ را و فرشتگان را بخواند، از آنان مدد بخواهد و به آنان پناه ببرد، او کسی است که «لا اله الا الله» را انکار می‌کند، هرچند اقرار داشته باشد که فقط الله می‌آفریند و روزی می‌دهد.

این موضوع، بحثی طولانی را می‌طلبد، اما خلاصه‌اش آن است که مورد اجماع علما می‌باشد، آنچه را پیامبر اسلام ﷺ از آن خبر داده بود، در این امت اتفاق افتاده است، آنجا که فرمود: «لَتَتَّبِعَنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَدُّوا الْفِدَّةَ بِالْفِدَّةِ، حَتَّىٰ لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ

صَبَّ لَدَخَلْتُمُوهُ^۱. «شما گام به گام از روش پیشینیان، پیروی خواهید کرد، حتی اگر آنان وارد سوراخ سوسماری شده باشند شما نیز وارد آن خواهید شد».

پیشینیان آنان نیز چنین بودند؛ چنان که الله ﷻ در مورد آنان می‌فرماید: ﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ﴾ [التوبة: ۳۱]؛ «(آنان) دانشمندان و رهبان خویش را معبودانی به جای الله گرفتند».

برخی از گمراهان در سختی و آسایش، برخی از صالحان مانند عبدالقادر گیلانی، احمد بدوی، عدی بن مسافر و امثال آنان را که عابد و نیکوکار بودند، می‌خوانند؛ علمای تمام مذاهب چهارگانه در سایر کشورها و سرزمین‌ها به شدیدترین وجه بر آنان اعتراض کردند، از این کار به شدیدترین وجه، برحذر داشتند و ترساندند؛ اما مردم به این کار پایان ندادند، بلکه تا انتها آن را ادامه دادند. صالحانی که این کار را ناپسند می‌دانستند از آن بیزاری جستند، علما بیان کردند که امثال این کار، همان شرک اکبر است.

حال تو در نوشته‌ات چنین آورده‌ای: چه بگویم ای برادرم! به الله سوگند دلیلی جز کلام علما نداریم.

من کلام علما را می‌گویم و آن را برای نقل می‌کنم و تو را بدان راهنمایی می‌نمایم، پس در آن تفکر کن و ساعتی به خاطر خدا بنشین، در حالی که بیننده و مناظره‌کننده هستی، تنها یا با دیگران، آنگاه اگر دانستی که سخن من صحیح است و امروزه دین اسلام از ناشناخته‌ترین چیزهاست، منظورم دین اسلام ناب است که با شرک و بدعت‌ها آمیخته نشده باشد، اما اسلامی که کفر، ضدش است، بدون شک امت محمد ﷺ آخرین امت‌هاست و قیامت بر آن برپا می‌گردد، پس اگر دانستی که سخن من حقیقت است، بدان عمل کن و بدان که این امر، بسیار مهم و حساس است؛ پس اگر به مشکلی برخوردی، سفر تو به مغرب، برای رسیدن به پاسخ و حل آن مشکل، کار سختی نیست.

حال خودت تفکر کن، آنجا که در گذشته به من نوشتی: این همان حقی است که شکی در آن راه ندارد، اما قادر به تغییر نیستیم. سخنی نیکویی گفتی. اما هنگامی که خدا تو را به فرزند مویس مورد آزمایش قرار داد، او امر را بر تو مشتبه ساخت و به

مردم وشم نوشت که: او توحید را مسخره می‌کند و ادعا می‌کند که بدعت است، اینکه از خراسان خارج شده و به دین الله و رسولش ناسزا می‌گوید. به جهل و بزرگی گنااهش پی نبردی و گمان کردی که سخنم در این مورد از باب دفاع شخصی است، این سخنم تو را تغییر نداد؛ زیرا منظور من این بود که بدانی امر بسیار حساس است، اکابر علما این را می‌دانند و در آن اشتباه می‌کنند، چه رسد به ما و امثال ما، اگر امر بر تو مشتبه شد با من ملاقات کن [مناظره نما]، این راهی است که بدانی سخن من حق است. اما هنگامی که عبارات علما را برایت نقل کردم، اگر دانستی که معنایش را نفهمیده‌ام؟، یا کسانی که کلامشان را برایت نقل کردم به اشتباه رفته‌اند؟، یا یکی از علما با آنان مخالفت کرده است؟، مرا به حقیقت راهنمایی کن، ان شاء الله من به آن باز می‌گردم. پس می‌گوییم:

شیخ تقی الدین می‌گوید: گروهی از صاحب‌نظران و عبادت‌گزاران در مفهوم توحید اشتباه کرده‌اند، تا جایی که حقیقتش را تحریف کردند؛ گروهی گمان کرده که توحید همان نفی صفات است. گروهی گمان برده‌اند که توحید، اقرار به توحید ربوبیت است. برخی از آنان بیان این موضوع را به درازا کشانده و گمان کرده‌اند که، با این کار به وحدانیت اقرار کرده‌اند و اینکه الوهیت، همان قدرت بر اختراع و مانند آن است. نمی‌دانند که مشرکان عرب، به این نوع توحید اقرار داشته‌اند؛ الله متعال می‌فرماید:

﴿قُلْ لِّمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٥﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ

﴿قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾﴾ [المؤمنون: ۸۴-۸۹]؛ «(ای پیامبر!) بگو: «اگر می‌دانید، زمین و هرکه در آن است از آن کیست؟!». به زودی خواهند گفت: «(همه) از آن الله است» بگو: «آیا پند نمی‌گیرید؟!». بگو: «چه کسی پروردگار آسمان‌های هفتگانه، و پروردگار عرش عظیم است؟!» خواهند گفت: «(همه) از آن الله است» بگو: «آیا (از الله) نمی‌ترسید؟!». بگو: «اگر می‌دانید، چه کسی فرمانروایی تمام موجودات را در دست دارد، و او پناه می‌دهد، و کسی در برابر او پناه داده نمی‌شود؟! خواهند گفت: «(از آن الله است» بگو: «پس چگونه جادو می‌شوید؟!». این امر، حقیقت است، اما با آن، از شریک قرار دادن برای الله که الله آن را نمی‌بخشد، رهایی حاصل نمی‌شود، بلکه باید دین برای الله خالص گردد، یعنی فقط خدا ﷻ

عبادت شود تا دین انسان برای الله باشد، إله همان عبادت شده‌ای است که دل‌ها او را عبادت می‌کنند^۱. سخن شیخ رحمته به صورت طولانی ادامه دارد.

هم‌چنین در «الرسالة السنیة» که آن را برای گروهی از عابدان که به برخی صالحان منتسب هستند و در آن غلو می‌کنند، حدیث خوارج را ذکر کرده و در ادامه گفته:
از آنجا که در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و خلفای راشدین وی رضی الله عنهم، کسانی بودند که منتسب به اسلام بودند، اما با وجود عبادت زیاد، از اسلام خارج شدند، باید دانست که منتسب به اسلام احتمال دارد به چند امر از دین خارج شود:

از جمله این امور، غلو است که الله جل جلاله آن را سرزنش نموده است، مانند غلو در حق عدی بن مسافر یا دیگران، حتی غلو در حق علی بن ابی طالب و غلو در حق مسیح و مانند او. پس هرکس که در حق پیامبری یا صحابه‌ای یا مردی صالح غلو کند و نوعی از الوهیت را برای او قائل شود، مثل اینکه بگوید: یا فلان! سرورم یاریم کن، یا: أنا فی حسبک (من در خیال تو هستم) و مانند آن، چنین شخصی کافری است که توبه داده می‌شود، اگر توبه کرد رها شده و گرنه کشته می‌شود؛ زیرا الله رسولان صلی الله علیه و آله را فرستاد و کتاب‌ها را نازل کرد، تا عبادت شود و معبود دیگری همراهش خوانده نشود، کسانی که همراه خدا جل جلاله، معبودان دیگری مثل خورشید و ماه و صالحان و تندیس‌ها را می‌خواندند، هرگز بر این اعتقاد نبودند که این خدایان، باران را فرو می‌فرستند یا گیاهان را می‌رویاندند، بلکه آنان فقط فرشتگان و صالحان را عبادت کرده و می‌گفتند:

﴿هَؤُلَاءِ شَفَعْتُونَا عِنْدَ اللَّهِ﴾ [یونس: ۱۸]؛ «این‌ها (= بت‌ها) شیعیان ما نزد الله هستند».

بنابراین، الله رسولان صلی الله علیه و آله را برانگیخت و کتاب‌ها را فرو فرستاد تا از این کار که کسی به جای او خوانده شود؛ چه به عنوان عبادت و چه به عنوان مدد خواستن، جلوگیری نمایند^۲. کلام شیخ به صورت طولانی ادامه دارد. پس بنگر در کلام وی در مورد صاحب‌نظران معاصرش که ادعای علم داشتند و عابدانی که ادعای اصلاح داشتند چه فرموده است.

در «الإقناع» در ابتدای باب حکم مرتد می‌گوید:

۱- اقتضاء الصراط المستقیم، ۲/ ۴۱-۴۳.

۲- مجموع الفتاوی، ۳/ ۳۸۳-۳۹۶.

هرکس به الله ﷻ شرک ورزد، یا ربوبیت یا یگانگی‌اش را انکار کند... یا الله یا رسولانش ﷺ را تمسخر کند... یا از رسولش ﷺ یا از آنچه که به اتفاق آن را آورده است متنفر باشد، یا بین خود و بین الله واسطه‌هایی قرار دهد، آنان را بخواند و به آنان توکل کند و از آنان مدد بخواهد... یا شهادتین یا یکی از آن دو را انکار کند، به اجماع کافر شده است.^۱

پس با تمام وجود در این سخن بیندیش و بیندیش؛ آیا این سخن را در مواردی گفته‌اند که در زمانشان مشاهده شده و به شدت بر اهلش انکار کرده‌اند، یا در حالی که اتفاق نیفتاده آن را گفته‌اند؟ در تفاوت میان انکار ربوبیت و وحدانیت و نفرت نسبت به آنچه رسول ﷺ آورده نیز بنگر.

در اثنای این باب، می‌گوید: هرکس اعتقاد داشته باشد که به غیر از پیروی محمد ﷺ راهی به سوی خدا ﷻ وجود دارد، یا پیروی از محمد ﷺ بر او واجب نیست، یا اینکه می‌تواند از پیروی از محمد ﷺ خارج شود، یا بگوید: من در علم ظاهر نه در علم باطن به آن محتاج هستم، یا در علم شریعت بدون علم حقیقت، یا بگوید: از علما کسی هست که می‌تواند از شریعت محمد ﷺ خارج شود، چنان‌که خضر علیهما السلام توانست از شریعت موسی خارج شود، در تمام این موارد کفر ورزیده است.^۲

اگر بدانی این سخن را چه کسی گفته و به طور قاطع کفرشان را اظهار داشته، از زهد و عبادتی که بر آن بوده‌اند و اینکه نزد اکثر مردم زمان خویش از بزرگترین اولیا بوده‌اند آگاه شوی، شگفت‌زده خواهی شد.

در این باب، هم‌چنین می‌گوید:

هرکس به صحابه رضی الله عنهم ناسزا بگوید و در کنار آن، مدعی شود که علی رضی الله عنه معبود یا پیامبری است، یا جبریل رضی الله عنه اشتباه کرده است، بدون تردید کفر ورزیده است، بلکه در کفر کسی که در تکفیر چنین شخصی درنگ کند، تردیدی نیست.^۳

۱- الإقناع، ۴/ ۲۹۷.

۲- مجموع الفتاوی، ۱۱/ ۳۶۳ و ۲۷/ ۵۹.

۳- الإقناع، ۴/ ۲۹۹.

پس در این امر بیندیش، وقتی در مورد علی علیه السلام چنین سخنی بگوید، پس در مورد کسی که ادعا کند، ابن عربی یا عبدالقادر، معبود هستند چه خواهد گفت! و بیندیش در سخن شیخ در معنای معبودی که دل‌ها آن را می‌پرستند.

همچنین بدان که مشرکان زمان ما از کفار زمان پیامبر صلی الله علیه و آله نیز پا را فراتر نهاده‌اند؛ زیرا اولیا و صالحان را در گشایش و سختی می‌خوانند، دفع اندوه‌ها و قضای حاجات را از آنان می‌طلبند؛ اما کفار زمان پیامبر صلی الله علیه و آله هرچند فرشتگان و صالحان را می‌خواندند، شفاعت و تقرب به آنان را می‌خواستند، اما بر این اقرار داشتند که امر به دست خدا جل جلاله است؛ از این رو، فقط در گشایش، فرشتگان و صالحان و در سختی‌ها، فقط خدا را می‌خواندند. الله متعال می‌فرماید:

﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهَ فَلَمَّا نَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿۶۷﴾ [الإسراء: ۶۷].

«و هنگامی که در دریا سختی به شما برسد، جز او تمام کسانی را که می‌خوانید؛ فراموش می‌کنید، پس چون شما را به خشکی نجات دهد؛ روی می‌گردانید، و انسان بسیار ناسپاس است.»

هم‌چنین در «الإقناع» در همین باب می‌گوید:

فراگرفتن و یاددادن و انجام سحر حرام است. سحر، عَقْد و رقیه و کلامی است که گفته یا نوشته می‌شود، یا کاری انجام می‌شود که در بدن یا قلب یا عقل مسحور اثر می‌گذارد، نوعی از آن نیز می‌گردد، نوعی از آن بیمار می‌کند، نوعی از آن مرد را از زنش می‌گیرد، به گونه‌ای که نمی‌تواند با او نزدیکی کند، نوعی از آن زن و شوهر را از یکدیگر متنفر می‌سازد، نوعی در بین دو نفر محبت ایجاد می‌کند. انسان با آموختن و انجام آن کافر می‌شود، چه به تحریم آن اعتقاد داشته باشد چه به جواز آن^۱.

پس در این کلام بیندیش، سپس بر اعمال مردم بخصوص صرف و عطف، دقت کن. آنگاه خواهی دانست که کفر دور نیست. در این باب از «الإقناع» و شرح آن به دقت تأمل کن، در مواضع مشکل درنگ و یادداشت‌برداری کن، چنانکه در باب وقف و اجاره انجام می‌دهی؛ آنگاه برایت آشکار خواهد شد که امر بسیار مهم و حساسی است، ان‌شاء الله.

اما حنفیه: شیخ قاسم در «شرح درر البحار» می‌گوید:

نذری که اکثر عوام مرتکب می‌شوند، آن است که شخصی نزد قبر یکی از صالحان آمده و می‌گوید: ای سرورم فلانی! اگر گم‌شده‌ام برگردد، یا بیمارم شفا یابد، یا حاجتم برآورده شود، این و آن برایت باشد. این، به اجماع باطل است؛ به دلایلی: دلیل اول اینکه: نذر برای مخلوق جایز نیست. دلیل دیگر اینکه: گمان می‌کند که میت در کار تصرف می‌کند، در حالی که کافران چنین اعتقادی دارند^۱. تا آنجا که می‌گوید: حال که حکم این موضوع مشخص شد، پس پول‌ها و شمع‌ها و روغن‌ها و مانند این‌ها که به قبور اولیا برده می‌شود، به اجماع مسلمانان حرام است، حال آنکه مردم به این کار مبتلا هستند، بخصوص در تولد احمد بدوی^۲.

پس در سخن صاحب «النهر» که می‌گوید: «از اکثر مردم»، خوب بیندیش؛ در حالی که او در مصر و مقّر علما بوده است، چگونه بین مردم مصر چیزی شایع شده که علما نتوانستند آن را دفع کنند! آیا گمان می‌کنی که پس از او، مردم اصلاح شده است!

اما مالکیه: طرطوشی در کتاب «الحوادث والبدع» می‌گوید:

بخاری^۳ از ابوواقد لیثی روایت می‌کند که گفته: «در حالی که تازه مسلمان شده بودیم با رسول الله ﷺ، به سوی حنین می‌رفتیم. مشرکان آن دیار، درخت سدری داشتند که آن را عبادت کرده و سلاح‌های خود را جهت تبرک به آن آویزان می‌نمودند. آن درخت، معروف به ذات انواط بود. ما به رسول الله ﷺ گفتیم: برای ما نیز ذات انواطی مقرر کن، همان‌گونه که آنان ذات انواط دارند. فرمود: الله اکبر! این سخن مانند سخنی است که بنی‌اسرائیل به موسی گفتند. آن‌ها به موسی گفتند: ﴿أَجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ﴾ [الأعراف: ۱۳۸]؛ «برای ما (نیز) معبودی قرار ده، همان‌گونه که آنان معبودهای دارند».

۱- البحر الرائق، ۲/ ۳۲۰-۳۲۱.

۲- حاشیة ابن عابدین، ۲/ ۳۳۹-۴۴۰.

۳- بخاری آن را روایت نکرده است. در (مختصر الحوادث والبدع، ص ۱۸). (احمد آن را روایت کرده است).

آنگاه رسول خدا ﷺ افزود: «الْتَرَكِبْنَ سَنَنْ مَن كَانَ قَبْلِكُمْ»^۱؛ «شما نیز از روش‌های کسانی که قبل از شما بودند پیروی خواهید کرد».

پس خدا به شما رحمت فرستد، آیا نمی‌بینی مردم هر جا سدری یافتند به نزد آن رفته و تکه‌های پارچه را بر آن آویزان می‌کنند؟ این، همان ذات انواط است، پس آن را قطع کنید.

پیامبر گرامی اسلام ﷺ در جایی دیگر می‌فرماید:

«بَدَأَ الْإِسْلَامَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ؛ الَّذِينَ يَصْلِحُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ»^۲.

«اسلام با غربت آغاز شد و در آینده نیز، مانند آغازش، غریب خواهد شد؛ خوشا به حال غریبان؛ کسانی که وقتی مردم فاسد شوند، به اصلاح پردازند».

مفهوم حدیث مذکور آن است که: وقتی الله ﷻ اسلام را آورد، اگر شخصی در میان قبیله‌اش، غریبانه و مخفیانه اسلام می‌آورد، افراد قبیله به او جفا می‌کردند، در نتیجه در میانشان به حالت خواری و ترس بسر می‌برد، سپس به دلیل کثرت خواهشات گمراه‌کننده و مذاهب مختلف، غریب می‌شد، تا اینکه پیروان حق به دلیل کم بودن افراد و ترس بر خویشتن، در میان مردم غریب می‌شدند.

بخاری از ام درداء، از ابودرداء، روایت می‌کند که گفته: به خدا سوگند! از سنت محمد ﷺ چیزی در میان آنان سراغ ندارم، جز اینکه نماز را به جماعت ادا می‌کنند^۳. این بدان خاطر بود که او اکثر اعمال مردم عصرش را نمی‌پسندید.

زُهری می‌گوید: در دمشق، در حالی بر انس بن مالک وارد شدم که وی گریه می‌کرد، گفتم: چه چیز تو را به گریه انداخته است؟ گفت: از آنچه درک کردم چیزی در آنان نمی‌بینم، جز این نماز که آن هم تباه شده است^۴. پایان کلام طرطوشی^۵.

۱- ترمذی، ۲۱۸۰؛ امام احمد، ۵/ ۲۱۸. شیخ آلبنی در *ظلال الجنة*، ص ۷۶ آن را صحیح دانسته است.

۲- ترمذی، ۲۶۳۰. شیخ آلبنی، *ضعیف الجامع*، ۱۴۴۱ آن را ضعیف دانسته است.

۳- بخاری، ۶۵۰.

۴- همان، ۵۳۰.

۵- *مختصر الحوادث والبدع*، ص ۱۸-۱۹.

پس ای خردمندا! در این احادیث و اینکه در چه زمان و در چه مکانی گفته شده و اینکه آیا یکی از علما آن را انکار کرده است؟ خوب بیندیش!

این احادیث فواید زیادی دارد، اما در اینجا آن چیزی منظور است که از جانب صحابه رضی الله عنهم اتفاق افتاده است، این سخن کسانی است که الله عز و جل آنان را به خاطر پیامبرشان، بر جهانیان برتری داده است، آنان به رسول خدا گفتند: ﴿أَجْعَل لَّنَا إِلَهًا﴾؛ «برای ما (نیز) معبودی قرار ده».

شگفتا، وقتی این امر از آن بزرگان سر می‌زند، چگونه این سخن ما در باره یکی از متأخران که گفته‌ایم اشتباه کرده نفی می‌شود، او گفته: «یا أكرم الخلق»، ما می‌گوئیم: اشتباه کرده است. این سخن ما نفی می‌شود! چگونه از سخن من در مورد او تعجب می‌کنید و او را بهتر و داناتر و بالاتر از صحابه رضی الله عنهم می‌دانید؟!

اما شما چون از این امور دانشی ندارید، گمان می‌کنید که هرکس شرک یا کفری را توصیف کند، همان کفر اکبری است که سبب خروج از اسلام می‌شود. اما این سخنت کجا و آن نوشته‌ات را که برایم فرستادی کجا؟! قبل از آنکه الله عز و جل تو را با والی شام مورد آزمایش قرار دهد. آن را به یاد آور و گواهی بده که حق همین است، بپذیر که قادر بر انکار نیستی. کلام طرطوشی در مورد شرک به درخت را که در زمانش رخ داده است، بیان کردم؛ با وجود اینکه در دوران قاضی ابویعلی بوده است، آیا گمان می‌کنی که پس از او، مردم اصلاح شده است؟

اما کلام شافعیه: امام محدث شام، ابوشامه در کتاب «الباعث علی إنکار البدع والحوادث» که در عصر شارح و ابن حمدان زندگی می‌کرد، می‌گوید:

از اعتقاد گروهی از ترک‌کنندگان شریعت اسلام، منسوب به فقر که حقیقتش عدم ایمان است، به بزرگان گمراه و گمراه‌کننده‌شان واقع شده است؛ آنان در این قول الله متعال داخل هستند که می‌فرماید: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ﴾ [الشوری: ۲۱]؛

«آیا (مشرکان) معبودانی دارند که بدون اجازه الله آیینی برای آنان مقرر داشته‌اند؟!» به این طریق و امثال آن، مبادی ظهور کفر عبادت بت‌ها و سایر انواع کفر بنا شد. از همین قسم است فراگیری از تزئین شیطان برای برپاکردن دیوارها و ستون‌ها، و روشن‌ساختن اماکنی بر سر هر راهی، چون قصه‌گویی برای مردم نقل کرده که یکی از

صالحان را در خواب دیده است! پس این‌ها جایگاه‌ها و گنبدهایی می‌سازند و گمان می‌کنند که به سوی الله ﷻ تقرب می‌جویند. سپس از این امر فراتر رفته و برای اینکه تأثیر این اماکن در دل‌های مردم بیشتر شود، برای بیمارهایشان از این قبور طلب شفا و برای برآورده‌ساختن حاجاتشان برای آنان نذر می‌کنند. این اعمال حتی برای بعضی چشمه‌ها و درخت‌ها و دیوارها و سنگ‌ها صورت می‌گیرد! در دمشق، که الله این مکان را از آن اعمال مصون نگه دارد، مواضع متعددی است: مانند عوینة الحمی و الشجرة الملعونة بیرون باب النصر، الله بریدنش را آسان سازد که بسیار شبیه ذات أنواط است.^۱ سپس کلامی طولانی را بیان می‌کند، تا آنجا که می‌گوید: از الله کریم تقاضا دارم که ما را از هر آنچه که مخالف خشنودی‌اش است، حفظ کند؛ و ما را از کسانی قرار ندهد که آنان را گمراه ساخته و آنان شهوات نفسانی خویش را معبودشان برگزیده‌اند.^۲

پس خوب بیندیش، می‌بینی که این نوع را ترک شریعت اسلام و خروج از ایمان ذکر کرده است، سپس بیان نموده که در شام فراگیر شده است، پس به والی‌تان بگو: علمای مذاهب چهارگانه بیان کرده‌اند که: ابتلا به این شرک و غیر آن، همگانی شده است، پیروانشان را در چهار طرف دنیا مورد خطاب قرار داده و بیان کردند که دین غریب شده است. پس والی شما می‌تواند یکی از این دو امر را انتخاب کند: یا اینکه بگوید: تمام این علما، جاهل و گمراه و گمراه‌کننده و قانون‌شکن هستند. یا اینکه ادعا کند، بعد از آنان، مردمان زمان او و زمان بزرگان‌ش اصلاح شده است.

بر تو پوشیده نیست که من بر اوراقی نزد ابن عزاز دست یافتم که در آن اجازاتی برای او از جانب استادانش وجود داشت، استاد استادانش، مردی است که «عبدالغنی»^۳ نامیده می‌شود، در اوراقشان او را ستایش می‌کنند و «العارف بالله» می‌نامند. این شخص مشهور است به اینکه بر دین ابن عربی - کسی که علما او را از فرعون کافرتر دانسته‌اند - بوده است. تا آنجا که ابن مُقْرِی شافعی می‌گوید: هرکس در کفر طائفه ابن عربی شک کند، کافر است. حال اگر امام دینی، ابن عربی باشد و

۱- الباعث علی إنکار البدع والحوادث، ۱/ ۲۵-۲۶.

۲- همان.

۳- همان صوفی مشهور نقشبندی: عبدالغنی نابلسی (ت ۱۱۴۳هـ) است. برای پاسخ به انحرافات وی؛ نک: تقدیس الأشخاص فی الفکر الصوفی، دکتر محمد احمد لوح، ۱/ ۵۴۴-۵۴۹.

دعوتگر به سوی آن استاد مذکورشان باشد؛ استادی که ابن عربی را العارف بالله می‌نامد، امر چگونه خواهد بود؟! اما بزرگتر از تمام این موارد، آن چیزی است که از ابودرداء و انس ارائه شده است، در حالی که در شام بودند، آن سخن در این مورد بسیار حساس و مهم است! علما بدان، بر این استدلال کرده‌اند که اوضاع زمان ایشان حساس‌تر و بهتر بوده است، پس زمان ما چگونه خواهد بود؟!

ابن قیم رحمته در «الهدی النبوی» در بیان نکات قصه هیأت نمایندگان طائف، آنگاه که اسلام آوردند و از پیامبر صلی الله علیه و آله خواستند که لات را برایشان رها کند و یک سال آن را تخریب نسازد، می‌گوید:

از آن جمله: ابقای مواضع شرک و طاغوتیان، بعد از قدرت بر تخریب و ابطال آن، حتی یک روز جایز نیست؛ زیرا از شعائر شرک و کفر، یعنی از بزرگترین منکرات است. بنابراین، تأیید آن در صورت وجود قدرت، به طور قطع جایز نیست. همین حکم در مورد گنبدهایی است که بر روی قبور بنا می‌شوند، ساختن همین گنبدها باعث شده صاحب قبر به منزله بتی قرار داده شده و به جای خداوند جل جلاله عبادت شود، برای آنان نذر شود. سنگ‌های اطراف قبر متبرک محسوب شده و مردم آن‌ها را بیوسند! در صورت وجود قدرت بر نابودی آن‌ها، ابقای هیچ یک از این موارد بر روی زمین جایز نیست، بسیاری از این‌ها، به منزله لات و عزی و منات هستند، بلکه نزد آن‌ها و برای آن‌ها اعمال شرک‌آمیز بزرگتری واقع می‌شود، والله المستعان. هیچ یک از بت پرستان در زمان رسول الله صلی الله علیه و آله بر این اعتقاد نبوده‌اند که بت‌ها می‌آفرینند و روزی می‌دهند، بلکه فقط نزد آن‌ها و برای آن‌ها همان اعمالی را انجام می‌دادند که برادران مشرک امروزی آنان نزد طواغیت خود انجام می‌دهند، یعنی اینان از روش پیشینیان خود پیروی می‌کنند، و جب به جب و گام به گام به راه آنان می‌روند، دقیقاً در رد پای آنان قدم برداشته و شرک بر اکثر افراد غلبه یافته است؛ بر اثر غلبه جهل و خفای علم، معروف منکر شده و منکر معروف گشته است! سنت بدعت شده و بدعت سنت گشته است! صغیر در آن پیر شده و کبیر بر آن سالخورده و فرتوت گشته، نجیبان ناپدید شدند و غربت اسلام شدت یافته، علما اندک شدند و سبک‌سران غلبه یافتند، کار

دشوار شده و سختی شدت یافته، فساد در خشکی و دریا به سبب اعمال مردم، آشکار گشته است.^۱ پایان کلام ابن قیم.

همچنین در اثنای بیان این قصه، هنگامی که بیان می‌کند پیامبر ﷺ ثروت لات را گرفت و آن را در مصالح مسلمانان هزینه کرد، می‌گوید:

از آن جمله: امام می‌تواند اموالی را که به این طواغیت می‌رسد در راه جهاد و مصالح مسلمانان به مصرف برساند؛ یعنی: امام باید اموال این طواغیت را که به سوی آنها آورده می‌شود، بگیرد و آن را برای مصارف لشکر و جنگ و مصالح اسلام هزینه کند؛ چنان که پیامبر ﷺ ثروت لات را گرفت. همین حکم در مورد وقف چنین اموالی نیز جاری است؛ یعنی وقف بر طواغیت باطل است، مال بدون صاحبی است که در مصالح مسلمانان هزینه می‌شود؛ زیرا وقف فقط به شرط قربت و طاعت الله ﷻ و رسولش ﷺ صحیح می‌شود. پس وقف بر مقبره و قبری که بر آن چراغ روشن می‌شود و بزرگ داشته می‌شود، برایش نذر شده و به جای الله عبادت می‌شود، صحیح نیست. هیچ یک از ائمه دین و پیروانشان، مخالف این مطلب نیست.^۲ پایان کلام ابن قیم.

اینک در کلام این مرد که از علما و اهل شام است بیندیش، او تصریح می‌کند: این امر در زمانش آشکار شده، در میان مسلمانانی که در شام بودند، عبادت قبور و مقبره‌ها و درختان و سنگ‌ها در بین آنان شایع شده بوده است، کاری که خطرناک‌تر از عبادت لات و عزی یا مانند آن است! وی می‌گوید: این امر به صورت گسترده‌ای آشکار گشته است، تا آنجا که شرک بر اکثر مردم غلبه یافته، اسلام غریب شده و غربتش شدت یافته است! این سخن کجا و آن سخن والی شما در مورد اهل وشم در کتابش کجا؟! هنگامی که به او گفتند: در شهرهای شما کمی شرک وجود دارد. او گفت: الله ابا دارد از اینکه این کار در میان مسلمانان انجام شود! سخن ائمه مذاهب اربعه، بزرگتر و سنگین‌تر از سخن ابن عیدان و دوستش در مورد مردم معاصرشان است. آیا به نظر تو این علما، بهتان بزرگی زده و سخنان گزافی گفته‌اند؟!

الله میسر کرد تا مطالب مذکور با عجله از کلام علما نقل شود، پس با پناه بردن به خدا ﷻ از پیروی شهوات نفسانی، به خاطر خدا به دقت بیندیش و عجله نکن.

۱- زادالمعاد، ۳/ ۴۴۳.

۲- همان.

اگر سخن من که گفته‌ام: شامی شما معنای «لا إله إلا الله» و عقیده امام احمد را و عقیده کسانی که او را شلاق زدند نمی‌داند، صحیح و سنجیده بود، پس او را بشناس و بدان که وی نسبت به دیگران [به غیر از امام احمد و مخالفانش] جاهل‌تر است، بدان که این امر، بسیار مهم و حساس است. اما اگر سخنم باطل بود و به یکی از علما در این امور بزرگ، دروغ و بهتان نسبت دادم، این حالت نیز بسیار مهم و حساس است، و باید آن را برایم روشن کنی. اما از تمام این‌ها چشم پوشیدی و نامه‌ای در موضوعی دیگر برایم نوشتی.

اگر منظورت، پیروی از هوای نفس است، از آن به الله پناه می‌بریم، ارتباط تو با فرزند مویس برای چه بوده است؟ جوابی را که دادی می‌دانم، آن را کنار بگذار؛ زیرا، برخی مردم در مورد تو می‌گویند: به خاطر امور دنیایی به سوی او میل کردی. اگر حق با توست، تو را در تأمل در این سخنم و سخن اولم و عرضه آن دو به کلام علما و تهذیب نیکوی آن دو، سپس بیان حق، معذور نمی‌دانم.

با مشخص شدن مطلب فوق؛ پاسخ پنج مسأله‌ای که ارائه کردم در کلام علماست. اینک مسأله ششم را به آن‌ها می‌افزایم و آن فتوایم به کفر شمسان و فرزندانش و افراد مانند ایشان است. چرا آنان را «طواغیت» نامیدم؟ برای اینکه آنان مردم را به جای عبادت خدا ﷻ به عبادت خودشان و به مراتب بزرگتر از عبادت لات و عزی می‌خوانند. در این سخنم گزافه‌گویی نیست، بلکه حقیقت است؛ زیرا عبادت‌کنندگان لات و عزی، در گشایش و آسانی‌ها آن‌ها را می‌خواندند و در سختی فقط خدا را می‌خواندند؛ اما عبادت اینان، خطرناک‌تر از عبادت آنان است، زیرا این‌ها را در سختی‌های خشکی و دریا به فریاد می‌خوانند! پس اگر الله ﷻ، شناخت حق و گردن‌نهادن بدان و کفر به طاغوت و تبری از مخالفان این اصول را، هرچند پدر یا برادرت باشد، در دلت افکند، به من اطلاع بده تا خرسند شوم؛ زیرا این امر، مانند خطا در فروع نیست، بلکه جهل در این مورد وجود ندارد، چه رسد به انکارش، مانند زنا و دزدی، بلکه این امر خطرناک‌تر از آن است که تصور شود. اما اگر در قلبت اشکالی واقع شد، به درگاه مقلب‌القلوب تضرع و زاری کن تا تو را بر دینش و دین پیامبرش ﷺ رهنمون سازد.

اما جواب بقیه مسائل پس از پایان بحث شهادت لا إله إلا الله، در بین ما و شما کلام علما داوری می‌کند، اما این سخن تو مایه شگفتی است که گفتی: من ویرانگر قبور صحابه رضی الله عنهم هستم، در حالی که عبارت «الإقناع» در مورد جنائز چنین است: تخریب

گنبدهای روی قبرها واجب است؛ چون بر معصیت و نافرمانی رسول ﷺ بنا شده است.^۱ از پیامبر ﷺ به صورت صحیح ثابت است که علی رضی الله عنه را برای تخریب قبور فرستاد. به عنوان مثال: اگر کسی نامه‌ای برای شما بنویسد که ابن عبدالوهاب بدعت‌گزار است؛ چون ازدواج مرد با خواهرش را رد می‌کند! شگفت است که چگونه سخنش در این مورد در میان شما متداول و دهان به دهان می‌گردد!

اما در مورد این سخنم: معبودی که در آن سِر است. مشخص است که از لغات تعابیر مختلفی می‌توان داشت؛ چنان‌که معبود نزد عرب، و الهی که عوام ما آن را «سید، شیخ، و کسی که در او سِر است» می‌نامند و عرب نخستین، الوهیت را آن چیزی می‌نامیدند که عوام ما «سِر» می‌نامند؛ زیرا سِر نزد آنان همان قدرت بر نفع و ضرر است، این صلاحیت را دارد که خوانده شود و بدان امید بسته شود، از او ترسیده شود و بر او توکل گردد؛ چنان‌که هنگامی که رسول الله ﷺ فرمود: «لا صلاة لمن لم یقرأ بفاتحة الكتاب»^۲؛ «کسی که سوره فاتحه را نخواند نمازش صحیح نیست».

یکی عامی پرسید: فاتحة الكتاب چیست؟ پس به زبان بومی خود او برایش تفسیر کرد؛ چنان‌که، هم فاتحة الكتاب نامیده می‌شود، هم أم القرآن و هم الحمد. یا شبیه این عبارات که معنای واحدی دارند. اما اگر سِر در زبان عوام ما، چنین نیست و همان معبود در کلام علما نیست، جای انکار دارد، پس آن را برایمان بیان کنید.

اما سخن ابن سحیم در اول نامه‌اش که می‌گوید: او به قبرستان شهدای اصحاب رسول الله ﷺ در جبیله، یعنی قبور زید بن خطاب و اصحابش رفته و قبرهایشان را زیر و رو کرده است، چون در سنگ قرار داشتند و نتوانستند آنجا را حفر کنند؛ از این رو، به اندازه یک ذراع خاک بر قبرهایشان گذاشتند تا مانع بوی اجساد و دفع درندگان شود؛ در حالی که دفن‌کننده آنان، خالد بن ولید و اصحاب رسول الله ﷺ بوده‌اند. هم‌چنین مسجد آنجا را ویران ساخته است... تا پایان.

در این سخن، هم حقیقت و راستی وجود دارد و هم دروغ و بهتان. اینکه گفته شده، شیخ رحمته الله علیه و پیروانش، بنای روی این قبور و مسجد بنا شده روی قبری که ادعا می‌کنند قبر زید بن خطاب است را تخریب نموده، این امر دروغ آشکاری است، زیرا محل قبر زید و

۱- الإقناع، ۱/ ۲۳۳، به نقل از ابن قیم.

۲- بخاری، ۷۵۶؛ مسلم، ۳۹۴.

شهادی همراهش مشخص نیست، بلکه بنا بر مشهور، این شهدا از اصحاب رسول الله ﷺ در دوران مسیلمه در این وادی کشته شدند، محل قبر آنان از محل قبر غیرشان مشخص نیست. قبر زید از قبر دیگران نیز مشخص نیست. برخی شیاطین این دروغ را بستند و به مردم گفتند: این قبر زید است. مردم نیز در این فتنه افتادند و از تمام سرزمین‌ها برای زیارت به آنجا می‌روند، جمع زیادی آنجا گرد آمده و رفع نیاز و دفع غم و اندوه‌هایشان را از او می‌خواهند. اما اینکه گنبد بر روی قبر را خراب کرده، این حقیقت دارد. به این دلیل شیخ آن بنای روی قبر و آن مسجد روی مقبره را ویران ساخت، تا از فرمان الله و رسولش ﷺ در هموار کردن قبرها و نهی سخت و شدید در ساختن مسجد بر آن پیروی کرده باشد، زیرا کسی که کمترین بهره معرفتی و علمی داشته باشد، صحت این حکم را می‌داند.

اما این سخن وی که می‌گوید: قبرهایشان را زیر و رو کرده است، چون در سنگ قرار داشتند و نتوانستند آنجا را حفر کنند؛ از این رو، به اندازه یک ذراع بر قبرهایشان گذاشتند تا مانع بو و دفع درندگان شوند. تمام این سخن، دروغ و ناحق و بدنام کردن شیخ نزد مردم از طریق دروغ‌پردازی و تبهکاری است. شواهد این سخنش را تکذیب می‌کند؛ زیرا محلی که آن قبور در آنجا قرار دارند، زمینی نرم و سست است و در آن قبر حفر می‌گردد، مردم عُیینه و جُبَیله و سایر شهرهای عارض، مردگان‌شان را در آن مقبره‌ها دفن می‌کنند، چون زمین نرم و بدون سنگی است، اما شمال و جنوب آنجا، سنگی و سفت است. اما این دشمن و امثالش، شیخ را با این امور ناگوار و هراسناک و بسیار زشت مورد اتهام قرار می‌دهند، تا شنوندگان از دخول در دین الله ﷻ دوری کنند. این امر، کاری جدید از جانب شیطان و حزبش نیست، والحمد لله رب العالمین.

پایان نامه

وصلی الله علی محمد وآله وسلم.

مثال چهارم: دروغ بدعت گزاران: «افتراءات احمد زینی دحلان»

این صوفی متوفای سال (۱۳۰۴هـ)^۱، کتابی با عنوان «الدرر السنیه فی الرد علی الوهابیه»^۲ نوشت، آن را با افتراءات بر دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته پُر نمود، برخی از حاکمان مخالف دولت سعودی، در دوره‌ای که به سر می‌برد، از او حمایت کردند. شیخ رشید رضا در مورد سبب انتشار رساله دحلان می‌گوید: «اولین چاپخانه در مکه مکرمه، در زمان این مرد ایجاد شد، وی رساله و دیگر تألیفاتش را در این چاپخانه به چاپ رساند، وی با کمک امیران مکه و رجال دولتی، آن‌ها را میان حاجیان کشورها توزیع می‌کرد؛ بنابراین، به صورت فراگیر منتشر شد و مردم دروغ‌بافی‌ها و سخنان زرق و برق‌دار آن را در تمام سرزمین‌ها منتقل کردند، عوام و بسیاری از خواص آن را تصدیق کردند؛ چنان‌که مبتدعه و حشویه به عنوان دلیل بر رد دعوت‌گران مصلح سنت، از روایات افسانه‌ای و قصه‌های دروغین و واهی و ناشناخته و تحریف روایات صحیح کار گرفتند»^۳. شیخ فوزان سابق در مورد او می‌گوید: «بعضی علمای فاضل مکه می‌گویند: آثار دحلان مانند مرداری است که جز شخص مضطر آن را نمی‌خورد، بسیاری از علمای هند و عراق و نجد به آن‌ها پاسخ داده‌اند؛ چنان‌که او را رسوا ساخته و گمراهی‌اش را آشکار کردند. از بعضی از علمای موثق شنیدم که گفتند: این دحلان، رافضی است، اما مذهبش را پنهان کرده و خود را مقلد یکی از ائمه چهارگانه معرفی نموده است، وی می‌خواسته با این کارش بر روی مقاصد پلیدش، سرپوش بگذارد و به مناصبی که از آن می‌خورد برسد؛ از بهترین دلایل بر رافضی بودن این خبیث، تألیف کتاب «أسنی المطالب فی نجاته أبی طالب» است که به سبب پیروی از هوای نفسش، نصوص متواتر قرآن و سنت صحیح را در آن انکار می‌کند»^۴.

۱- برای اطلاع از زندگی‌نامه وی؛ نک: الأعلام، ۱/ ۱۲۹؛ حلیة البشر، ۱/ ۱۸۱؛ الأعلام الشرقیة، ۲/ ۷۵؛ سیر و تراجم، عمر عبدالجبار، ص ۶۷.

۲- چندین بار چاپ شده است. آن را در کتاب دیگرش به نام «خلاصة الكلام فی بیان أمراء البلد الحرام»، ص ۲۲۷-۲۵۸ نیز گنجانده است. در کتاب «الفتوحات الإسلامية» نیز این افتراءات را تکرار کرده است. بخشی از این افتراءات را به صورت جداگانه آورده و «فتنة الوهابیه» نامیده است!

۳- مقدمه «صيانة الإنسان عن وسوسة الشيخ دحلان»، سهوانی، ص ۸.

۴- البیان والإشهار، ص ۴۵.

از جمله کسانی که به کتاب فوق‌الذکر دحلان پاسخ داده‌اند؛ می‌توان افراد زیر را نام برد:

- ۱- شیخ هندی محمد بشیر سهسوانی، در کتاب مشهور خویش به نام «صيانة الإنسان عن وسوسة الشيخ دحلان»^۱.
- ۲- شیخ هندی عبدالکریم بن فخرالدین در «الحق المبین فی الرد علی اللّهابیة المبتدعین»^۲.
- ۳- شیخ صالح بن محمد بن شثری رحمته در «تأیید الملک المنان فی نقض ضلالت دحلان»^۳.
- ۴- شیخ زید بن محمد آل سلمان در «فتح المنان فی نقض شبه الضال دحلان»^۴.
- ۵- شیخ سلیمان بن سحمان، با قصیده طولانی‌اش با (۴۹۹) بیت، با عنوان «المواهب الربانیة، فی الانتصار للطائفة الوهابیة، ورد أضرال الشبه الدحلانیة»^۵.
- ۶- شیخ احمد بن عیسی در «تلخیص الکلام فی الرد علی احمد زینی دحلان»^۶.
- ۷- شیخ ناصر العقل در «إسلامیة لا وهابیة»^۷.

- ۱- در زمان مؤلف در هند چاپ شد، سپس شیخ رشید رضا رحمته دوباره آن را به چاپ رساند.
- ۲- در ضمن مجموعه‌ای شامل چند رساله چاپ شد. دکتر عبدالعزیز آل عبداللطیف تصویر آن را به من داد. نیز؛ نک: دعاوی المناوئین، ص ۲۶.
- ۳- به تازگی با تحقیق دکتر محمد بن ناصر شثری به چاپ رسیده است.
- ۴- به تازگی با تحقیق شیخ عبدالله بن زید آل مسلم به چاپ رسیده است.
- ۵- در دیوان وی، ۱۹۳/۲ - ۲۲۸ موجود است.
- ۶- شیخ عبدالله بسام رحمته در زندگی‌نامه وی، این کتاب را ذکر کرده و گفته که یک نسخه از آن را دارد. علماء نجد خلال ثمانية قرون، ۱/ ۴۴۶. با آن به افتراات دحلان، در کتاب «خلاصة الكلام» پاسخ داده و اینها با اندکی اختلاف، همان افترااتی است که در رساله «الدرر السنية»، بیان شده است.
- ۷- ص ۱۷۹ - ۱۹۷. در کتاب «خلاصة الكلام» به افتراات دحلان پاسخ داده است و چنانکه بیان شد- اینها با اندکی اختلاف، همان افترااتی است که در کتاب «الدرر السنية»، آورده است. در پایان پاسخش می‌گوید: «تأملی در این بهتان‌ها و اتهام‌ها:
- ۱- این بهتان‌ها که مولف کتاب «خلاصة الكلام» ذکر کرده، نمونه‌هایی از اکثر مواردی است که دشمنان دعوت و جاهلان به حقیقتش، از خارج نجد گفته‌اند، یعنی او مواردی را جمع‌آوری

اینک در رد افتراءات دحلان، مختصری از کتاب «الإمام محمد بن عبدالوهاب- حیاتہ - آثارہ - دعوتہ السلفیة»^۱ دکتر محمد سکاگر - وفقه الله - نقل می شود:

افتراءات احمد زینی دحلان و پاسخ آن‌ها:

کرده که قبل از او در مورد دعوت و امامش گفته بودند، کسانی که بعد از او آمدند نیز بسیار از او اخذ کردند.

۲- غالب بهتان‌هایی را که پیرامون دعوت و امام و امیر و پیروانش بیان کرده، دروغ آشکار است، و اطلاعات صحیح اندکی که در آن آمده به صورت باطل، تحریف و به تصویر کشیده شده و به صورت مشتبه و خلاف واقع روایت شده است.

۳- مولف این اتهامات را از شایعات و سخنان دشمنان قبل از خود مانند ابن سحیم، ابن عفالق، رافضه و سایر بدعت‌گزاران و مشهوران به دشمنی صریح با دعوت و امام و پیروان و حکومتش جمع‌آوری کرده است.

۴- با بررسی این طعنه‌ها و بهتان‌ها و اتهام‌ها با روش شرعی و علمی، اکثر آنها به دلایل ذیل ساقط می‌گردد:

دلیل اول: عاری بودن از اسانید یا نقل شاهدان عینی حتی از دشمنان، هم‌چنین عاری بودن از مستندات؛ چون از کتابی مورد اعتماد یا رساله یا خطبه یا مقاله‌ای یا هیچ نوع منبع مورد اعتماد دیگری نقل نشده‌اند.

دلیل دوم: خود نویسنده در دوره‌ای که در مورد آن سخن می‌گوید، زندگی نکرده و از افراد ثقه و دیگران روایت نمی‌کند.

دلیل سوم: عاری بودن از دلایل و برهان‌ها و مثال‌ها و شواهد به صورت مطلق.

دلیل چهارم: واقعیت بر خلاف آنها گواهی می‌دهد؛ زیرا سیره امام و امیر محمد بن سعود و نوادگان آن دو با آنچه گفته شده، متفاوت است.

دلیل پنجم: کتاب‌ها و رسائل و اقوال و احوال امام که تاکنون مسطور و مکتوب است، و کتاب‌های دعوت و سیره رجال و تاریخ و واقعیت دعوت، تمام اتهام‌ها و بهتان‌های مذکور را رد می‌کنند. بلکه خود امام در کتاب‌ها و رسائل و پاسخ‌هایش، و شاگردان و پیروان و حامیانش در هر مکانی به آنها پاسخ داده‌اند.

دلیل ششم: گواهی منصفان - که بحمدالله بسیار هستند - به اینکه آنچه را مولف خلاصة الکلام و امثال او در مورد دعوت آورده‌اند، بهتان و دروغ و مخالف حقیقت و واقعیت است... - سپس گواهی شیخ رشید رضا رحمته را ذکر کرده است.

احمد زینی دحلان در سال ۱۲۳۲هـ متولد شد و منصب قضاوت و تدریس در مکه را به عهده گرفت. وی چند اثر در زمینه تاریخ دارد و در سال ۱۳۰۴هـ در مدینه وفات یافت.

او کتابی با عنوان «الدرر السنیه فی الرد علی الوهابیه» در حدود (۷۰) صفحه تألیف کرد که چند مرتبه چاپ شد. در آغاز این کتاب ادعا کرده که آنچه را اهل سنت و جماعت در مورد زیارت قبر پیامبر ﷺ و توسل به ایشان و اولیا و صالحان در حیات و بعد از مرگ بدان تمسک می‌کنند، جمع‌آوری کرده است.

این کتاب پیرامون آنچه در مورد شبهات داود بن جرجیس گفته شده، می‌چرخد. اما دحلان فحش و ناسزاگویی و بدگفتن بر امام این دعوت و علما و پادشاهان آل سعود را که پس از او پرچم این دعوت را حمل کردند، بر آن افزوده است.

دحلان در این کتاب می‌گوید: «او - منظورش شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته است - مردم را از زیارت قبر پیامبر ﷺ منع کرد، گروهی از احساء خارج شدند و قبر پیامبر ﷺ را زیارت کردند، خبرشان به او رسید. هنگام بازگشت، از نزد او در درعیه گذشتند، پس وی دستور داد تا ریش‌هایشان را بتراشند، سپس آنان را به صورت وارونه بر مرکب‌هایشان سوار کردند و به سوی احساء فرستادند. از فرستادن صلوات بر پیامبر ﷺ نهی می‌کرد و از شنیدن آن اذیت می‌شد»!!

و سایر سخنان فاسد و زشت و دروغی که به صورت طولانی بیان می‌کند.

پاسخ این افتراء:

هرکس حال شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته و عقیده و دعوت او را بشناسد، این سخن باطل را رد می‌کند.

شیخ محمد رحمته، بر این اعتقاد است که پیامبرمان محمد صلی الله علیه و آله، بالاترین مرتبه را در میان مخلوقات دارد، بر اساس آنچه در مورد او وارد شده، بسیاری از اوقاتش به صلوات و سلام بر پیامبر صلی الله علیه و آله صرف می‌شد؛ پس به سعادت دنیا و آخرت رستگار شده است.

آثار و رسائل شیخ محمد رحمته به صورت واضح بر این امر دلالت دارند؛ زیرا هر جا که پیامبرمان محمد صلی الله علیه و آله را نام می‌برد، بر ایشان صلوات و سلام می‌فرستد.

در میان اقوال علمای مورد اعتماد، دلیل صحیحی برای سفر به قصد زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله بدون قصد زیارت مسجد ایشان وارد نشده است.

بلکه دلیل بر زیارت مسجد نبوی وارد شده است. پیامبر ﷺ می فرماید:
 «لا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ؛ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِي هَذَا وَالْمَسْجِدِ الْأَقْصَى»^۱.
 «بار سفر ننبدید مگر برای زیارت سه مسجد؛ مسجد الحرام، این مسجد من [مسجد نبی]
 و مسجد الأقصى».

بنابراین، هرکس قصد رفتن به مسجد النبى بکند تا در آن نماز بخواند، زیارت قبر
 پیامبر ﷺ و سلام دادن به او برای برایش سنت است؛ زیرا این امر به صورت تبعی داخل
 است نه اینکه به صورت جداگانه قصد شود.

منظور علمایی که می گویند، زیارت قبر پیامبر ﷺ مستحب است، زیارت مسجد
 پیامبر است تا در آن نماز گزارده شده و به ایشان ﷺ سلام فرستاده شود.

به همین منظور، امام دارالهجره، مالک بن انس رحمته، نمی پسندید که کسی بگوید:
 قبر رسول الله ﷺ را زیارت کردم؛ زیرا این لفظ هرگز وارد نشده است.

شیخ الاسلام ابن تیمیه می گوید: «تمام احادیثی که در مورد زیارت قبر پیامبر ﷺ
 روایت شده اند، ضعیف، بلکه دروغین هستند»^۲.

امام عبدالعزیز بن محمد بن سعود، در یکی از کتاب هایش می گوید: «تمام احادیثی
 را که دارقطنی در مورد زیارت قبر پیامبر ﷺ روایت کرده است، به اتفاق اکثر اهل
 معرفت، ساختگی و موضوع است»^۳.

اما ادعای دحلان در مورد تراشیدن ریش افراد مذکور، ادعایی مردود است؛ زیرا
 تراشیدن ریش، نهی شده است. پیامبر ﷺ می فرماید: «أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللَّحَى»^۴؛
 «سبیل هایتان را کوتاه کنید و ریش هایتان را بگذارید».

در روایتی دیگر چنین آمده است: «وفروا اللحى وأحفوا الشوارب»^۵؛ «ریش هایتان را
 بگذارید و سبیل هایتان را کوتاه کنید».

این بود سیره پیامبر ﷺ و اصحابش رضی الله عنهم و تابعان نیکویشان.

۱- بخاری، ۱۱۸۹؛ مسلم، ۱۳۹۷.

۲- قاعدة جلیلة فی التوسل والوسيلة، ص ۱۵۲.

۳- الهدية السنیة، ص ۱۸.

۴- مسلم، ۲۵۹.

۵- بخاری، ۵۸۹۲.

شیخ محمد بن عبدالوهاب نیز پیرو سنت است نه بدعت‌گزار. پس چگونه به تراشیدن ریش افراد مذکور، چنان‌که این معترض ادعا می‌کند، دستور داده است، در حالی‌که دلیل بر نهی از این کار وجود دارد؟! سبحانک هذا بهتان عظیم!

از دیگر دروغ‌های دحلان، این سخن است که می‌گوید: «پس از سرآمدن دولت شریف مساعد و وفات وی در سال ۱۱۸۴هـ که برادرش شریف احمد بن سعید، امارت مکه را بر عهده گرفت، امیر درعیه گروهی از علما را به نزد آنان فرستاد، به علما دستور داد از وضعیت و نظریات آنان دقیقاً آگاه شوند. علما نیز این کار را کردند و دریافتند که آنان فقط بر دین زنداقه هستند؛ بنابراین، اجازه گزاردن حج به آنان را نداد!»

دحلان - خدا ﷻ با عدالت خویش با او برخورد کند - در مورد پیروان این دعوت چنین می‌گوید، در حالی که دین پیروان این مملکت موجود، امتداد دین نخستین پیروان محمد بن عبدالله و مذهب آنان، مذهب اهل سنت و جماعت است.

هم‌چنین مورخ ابن غنام، جزئیات اجتماعی که دحلان بدان اشاره کرده را به صورت مبسوط آورده است. ابن غنام که معاصر و شاهد رخدادهای آن اجتماع بوده است، می‌گوید:

«در این سال (۱۱۸۵هـ) شیخ محمد بن عبدالوهاب و امیر عبدالعزیز بن سعود، هدایایی را به والی مکه، احمد بن سعید فرستادند؛ وی به آن دو نوشت و درخواست کرد که: یک فقیه و عالم از دانشگاه خود به سویس بفرستند، تا حقیقت آنچه از دین را که بدان فرا می‌خوانند بیان کند و با علمای مکه به مناظره بنشیند؛ آن دو عبدالعزیز حصین را همراه کتابی از خودشان [شیخ محمد و امیر عبدالعزیز] فرستادند».

ابن غنام در ادامه، متن کامل کتاب مذکور را می‌آورد که بخشی از آن به قرار ذیل است:

«چون از جانب ما، طالب علمی را طلب کردید، اطاعت امر کردیم، او نزد شما می‌آید و با علمای مکه در مجلس شریف که الله ﷻ به آن عزت دهد حاضر می‌شود؛ پس اگر اجتماع کردند، شکر خدا به خاطر این کار، اگر اختلاف کردند؛ شریف، کتب آنان و کتب حنابله را حاضر می‌کند، و هریک از ما و آنان باید خشنودی الله ﷻ و یاری رسولش ﷺ را هدف کار خویش قرار دهد؛ چنان‌که الله متعال می‌فرماید: ﴿وَإِذْ أَخَذَ

اللَّهُ مِيثَقَ النَّبِيِّنَ لَمَّا آتَيْنِيكُمْ مِّن كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِءَ وَلَتَنْصُرُنَّهُ ﴿٨١﴾ [آل عمران: ۸۱]؛ «و (به یاد بیاورید) هنگامی را که الله، از پیامبران پیمان گرفت که هرگاه به شما کتاب و حکمت دادم، سپس پیامبری به سوی شما آمد که آنچه را با شماست تصدیق می کند، باید به او ایمان بیاورید و او را یاری کنید».

وقتی الله متعال، از پیامبرانش عليه السلام پیمان گرفته که اگر محمد صلى الله عليه وآله را دریافتند، به او ایمان آورده و یاریش کنند، پس ای امت محمد! ما چه وظیفه‌ای خواهیم داشت؟». ابن غنام در ادامه، می گوید: «شیخ عبدالعزيز حصین، هنگام رسیدن، نزد شریف ملقب به «فعر» فرود آمد و شیخ و بعضی علمای مکه که یحیی بن صالح حنفی، عبدالوهاب بن حسن ترکی مفتی پادشاه و عبدالغنی بن هلال بودند، نزد شریف جمع شدند و در مورد سه مسأله با هم به گفتگو و مناظره پرداختند:

مسأله اول: آنچه از تکفیر عموم به ما نسبت داده شده است.

مسأله دوم: تخریب گنبدهای روی قبرها.

مسأله سوم: رد طلب شفاعت از صالحان.

شیخ عبدالعزيز به آنان گفت: انتساب تکفیر عموم، ناحق و بهتانی است که بر ما زده شده است. اما تخریب گنبدهای روی قبرها، حقیقت و صحیح است؛ چنان که در بسیاری از کتب وارد شده و علما در این مورد هیچ تردیدی ندارند.

اما علما گفته‌اند که خواندن صالحان و درخواست شفاعت و مددخواستن از آن‌ها در هنگام بلایا، از شرکیاتی است که قدما آن را انجام می دادند و جز ملحدان یا جاهلان، کسی در مورد جوازش جدل نمی کند. آنان کتب حنابله را حاضر کردند و دیدند که امر چنان است که گفته شد؛ بنابراین، رجوع و اعتراف کردند که این، دین الله عز وجل است و گفتند: این مذهب امام اعظم است.

آنگاه شیخ با احترام و بزرگواری از نزد آنان رفت». پایان سخن ابن غنام^۱.

شیخ عبدالله بسام رحمته الله این قصه را در کتاب «علماء نجد خلال ثمانية قرون» در شرح حال شیخ عبدالعزيز حصین رحمته الله آورده و می گوید^۲: «پس از بحث، -علمای مکه- اذعان کردند که مسأله دوم و سوم یعنی تخریب گنبدها و منع طلب شفاعت از

۱- تاریخ ابن غنام، ص ۱۳۳، ط: ناصر الدین الأسد.

غیر الله متعال، صحیح و مذهب امام ابوحنیفه و امام احمد است؛ چنان‌که شیخ حصین به آنان بیان کرد که انتساب تکفیر عموم مسلمانان به اهل نجد، دروغ و بهتان است؛ بنابراین، پیروز و با احترام از نزد آنان بازگشت.»

آنچه بیان شد حقیقت قصه بود، پس آیا مردم نجد فقط بر دین زنادقه بودند، چنان‌که دحلان ادعا می‌کند؟

اینک بنگریم به سخن یکی از ائمه این دعوت در اوایل قرن سیزدهم هجری، پس از وفات شیخ محمد بن عبدالوهاب.

شیخ عبدالله بن شیخ محمد بن عبدالوهاب-رحمهم الله-، در حال مذاکره با علمای مکه در سال ۱۲۱۸هـ در مورد شبهات و دروغ‌هایی که به پیروان این دعوت وارد شده است، می‌گوید: «اما آنچه برای پوشاندن حقیقت و فریب مردم بر ما دروغ بسته می‌شود، مبنی بر اینکه ما قرآن را به رأی خویش تفسیر می‌کنیم و از حدیث، مواردی را می‌گیریم که موافق فهم ما باشد، بدون مراجعه به شرح و اعتماد بر شیخی، یا اینکه از منزلت پیامبرمان محمد ﷺ می‌کاهیم، با این سخن که: استخوان پوسیده‌ای در قبرش است و عصای یکی از ما، از او برایش سودمندتر است، اینکه شفاعتی ندارد و زیارتش مندوب نیست، اینکه ایشان ﷺ معنای لا إله إلا الله را نمی‌دانست تا اینکه آیه ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ [محمد: ۱۹]؛ «پس ای پیامبر) بدان که معبودی (به حق) جز «الله» نیست» بر او نازل شد؛ در حالی که این آیه مدنی است، اینکه بر اقوال علما اعتماد نمی‌کنیم؛ در نتیجه، آثار اهل مذاهب را از بین می‌بریم؛ به این دلیل که در آن حقیقت و باطل وجود دارد، اینکه ما مجسمه هستیم، اینکه به صورت مطلق، مردم عصر خودمان و مردم ششصد سال را تکفیر می‌کنیم، جز کسی را که بر چیزی باشد که ما هستیم، اینکه ما از فرستادن صلوات بر پیامبر ﷺ نهی می‌کنیم و زیارت مشروع قبور را به صورت مطلق تحریم می‌کنیم...»

هیچکدام از این‌ها صحیح نیست، در پاسخ به تمام این خرافات و امثال آن، به محض اطلاع، گفته و می‌گوییم: ﴿سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَلُنَّ عَظِيمٌ﴾ [النور: ۱۶] پس هرکس چیزی از این خرافات را از ما روایت کند، یا آن را به ما نسبت دهد؛ به تحقیق که بر ما دروغ و افترا بسته است. هرکس حال ما را دیده باشد و در مجالس ما حضور یافته، از باورمان آگاه شده

باشد، می‌داند که تمام این موارد را دشمنان دین به دروغ به ما بسته و افترا زده‌اند... پایان^۱.

کتاب مذکور دحلان، دو بخش دارد:

بخش اول: پیرامون ادعای اثبات توسل به مردگان و خواندن آن‌ها در اندوه‌ها و دشواری‌های می‌چرخد.

بخش دوم: پیرامون این شبهات و افتراءات دروغی است که بر پیروان دعوت شیخ بسته شده است.

بیان شد که شیخ عبدالله بن شیخ محمد بن عبدالوهاب با بیان ﴿سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَنٌ عَظِيمٌ﴾، این بهتان‌ها را به صورت کلی و جزئی، از پیروان دعوت نفی کرد. اگر ترس از طولانی‌شدن کلام نمی‌بود، تمام بندهای مطالب دحلان را باطل می‌کردیم، اما شیخ محمد بشیر سهسوانی هندی در کتاب «صيانة الإنسان عن وسوسة الشيخ دحلان» ما را از پاسخ بر آن بی‌نیاز کرده است. وی تمام آنچه را که دحلان بنا کرده، ویران ساخته است؛ زیرا بدون اساس قرار داده شده بود؛ الله متعال می‌فرماید:

﴿أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْتَهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾^۲
[التوبة: ۱۰۹].

«آیا کسی که اساس (و بنیان) آن را بر ترس از الله و خشنودی (او) آن را بنا کرده بهتر است، یا کسی که اساس (و بنیان) آن برکنار پرتگاه سستی بنا نهاده است، پس (نا گهان) با او در آتش جهنم فرو ریزد؟ و الله گروه ستمکاران را هدایت نمی‌کند».

کتاب دحلان به طور کلی، آنگونه که شیخ محمد رشید رضا رحمته در مورد آن می‌گوید: «تمام مسائل آن بر دو قطب می‌چرخد: قطب دروغ و افترا بر شیخ و قطب جهل با تخطئه شیخ در آنچه که در آن مصیب است...»^۲

شیخ محمد بشیر سهسوانی در مورد این کتاب می‌گوید: «از کتابی که شیخ احمد بن زینی دحلان، که الله جل جلاله او را از گودال‌های خذلان نجات دهد، جمع‌آوری کرده و آن را «الدرر السنیه فی الرد علی الوهابیه» نامیده، آگاه شدم. مولف این کتاب باطل و

۱- مقدمه «صيانة الإنسان»، ص ۸.

۲- الهدیه السنیه، ص ۱۸.

ساقط و پست و خبیث، در دیباچه ادعا می‌کند که: وی دلایل و مدارک قوی از آیات و احادیث نبوی را که اهل سنت در مورد زیارت قبر پیامبر ﷺ و توسل به او به آن‌ها استناد می‌کند، جمع آوری کرده است؛ کاملاً از او شگفت‌زده شدم که چگونه این ادعا را می‌کند، در حالی که یک حدیث احسن هم در این باب وجود ندارد! چه رسد به احادیث صحیح، پس مانند منتقد دانا، در این امر تأمل کردم که آیا او در این ادعا صادق است یا اینکه مانند مجادله‌گر کوری، دروغ می‌گوید؛ بعد از غور و تأمل دریافتم که ادعایش خالی از لباس صدق و حقیقت است، آن را به زیور بهتان و دروغ و باطنی خوار و زبون، آراسته دیدم»^۱.

آنچه بیان شد، نگاه مختصری به کتاب فرومایه دحلان بود. زبان‌ها و قلم‌های بسیاری، عبارات او را که ذره‌ای از حقیقت دعوت سلفیت و ایمان و اسلام پیروانش نمی‌داند، نقل کرده‌اند.

دحلان به افترازدن در این کتاب اکتفا نمی‌کند، بلکه دروغ‌ها و افترااتش بر پیروان این دعوت را در بسیاری از کتاب‌های دیگرش تکرار می‌کند. به عنوان نمونه، در موارد متعددی از دو کتاب «خلاصة الکلام فی بیان أمراء البلد الحرام» و «الفتوحات الإسلامية بعد مضي الفتوحات النبوية» به بدگویی از این دعوت و ناسزاگفتن به پیروانش، از جمله امرا و علمای آل سعود و آل شیخ می‌پردازد، آنان را زنادقه و گاهی باغیان و گاهی خوارج توصیف می‌کند.

اما چه چیزی او را بر این کار وامی‌دارد، در حالی که - به ادعای خودش - برای ثبت تاریخ و ترسیم تصویر زندگی امت‌های پیشین برای امت حاضر و آینده می‌نویسد؟ او چگونه به خودش اجازه می‌دهد که بر پیروان این دعوت، دروغ آشکار ببندد؟ برای این کار، سببی جز تعصب دحلان به هوای نفسش و نگرانی به خاطر جایگاه اجتماعی و دینی‌اش در مکه و برابری کردن با والیان مکه در آن زمان، نیافتیم. در این صورت، نقل و دین و امانتش چه بهایی دارد؟!

شاید کسی بگوید: شاید دحلان از حقیقت آنچه که پیروان این دعوت بر آن هستند اطلاع نیافته است.

در پاسخ می‌گوییم: بسیار بعید است که دحلان بر این امر اطلاع نیافته باشد؛ زیرا این دعوت مبارک در حرمین شریفین منتشر شده بود و مردم در زمان دعوتگران نخستین آن، امام عبدالعزیز بن محمد بن سعود و پسرش امام سعود بن عبدالعزیز، شیخ عبدالله بن محمد بن عبدالوهاب، شیخ عبدالعزیز حصین، شیخ حمد بن ناصر معمر و دیگران در ابتدای قرن سیزدهم هجری، حقیقت این دعوت را می‌شناختند. مردم کتابها و آثار ائمه این دعوت را در میان یکدیگر رد و بدل می‌کردند، علمای حرمین چندین مرتبه با علمای این دعوت اجتماع کرده بودند. دحلان نیز - چنان که گذشت - در نیمه دوم قرن سیزدهم هجری در مکه مکرمه زندگی می‌کرد؛ از این رو، حقیقت این دعوت بر او پوشیده نمانده است، والله المستعان».

مثال پنجم: دروغ شیعیان رافضی: «خاطرات همفر»

خاطرات ساختگی همفر، هدف کتاب حاضر است. این دروغ رافضی‌ها، شگفت‌آور نیست؛ زیرا - آنگونه که علما بیان کرده‌اند - آنان دروغ‌گوترین مردم هستند! دعوت شیخ نیز با عقاید باطلشان که بر اساس تعظیم غیر الله و تغییر عبادت از الله ﷻ به غیر الله می‌باشد^۱، مخالف است. اما قبل از بیان خاطرات همفر، برخی سخنان شیخ الاسلام ابن تیمیه را که در مورد آنان و مذهب و بیهوده‌کاریشان آگاه است، بیان می‌شود، در ادامه، سوابقی از آنان در زمینه اختراع کتابها و انتساب آن‌ها به دیگران؛ یا برای ترویج مذهب باطلشان یا برای تخریب پیروان حقیقت، می‌آید.

ابن تیمیه رحمته الله علیه می‌گوید: «علمای نقل و روایت و اسناد، بر این امر اتفاق دارند که رافضی‌ها دروغ‌گوترین گروه هستند، دروغ در میان آنان قدیمی است؛ به همین دلیل، ائمه اسلام، ویژگی بارز آنان را دروغ زیاد می‌دانند. ابوحاتم رازی می‌گوید: از یونس بن عبدالاعلی شنیدم که می‌گفت: أشهب بن عبدالعزیز می‌گوید: از مالک در مورد رافضی‌ها سوال شد؟ وی چنین پاسخ داد: با آنان سخن مگو و از آنان روایت مکن که دروغ می‌گویند. ابوحاتم می‌گوید: به ما روایت شد که حرمه می‌گوید: از شافعی شنیدم که می‌گفت: هیچ‌کس را گواه‌تر به ناحق از رافضی‌ها ندیده‌ام. مؤمل بن إهاب

۱- هم‌چنین شیخ در کتاب «الرد علی الرافضة» - چنانکه در ادامه می‌آید ان شاء الله - به مذهب ساختگی آنان پاسخ داده است. این کتاب از مواردی است که بر خشم روافض علیه شیخ رحمته الله علیه و عوت سلفی‌اش می‌افزاید.

می‌گوید: از یزید بن هارون شنیدم که می‌گفت: از هر صاحب بدعتی به شرط آنکه دعوتگر نباشد نوشته می‌شود، جز رافضی‌ها که دروغ می‌گویند. محمد بن سعید اصبهانی می‌گوید: از شریک شنیدم که می‌گفت: علم را از هر کسی که با او ملاقات کردی بگیر جز رافضی‌ها؛ زیرا آنان حدیث می‌سازند و آن را دین برمی‌شمارند»^۱.
 «به طور کلی، هرکس رافضی‌ها را از طریق کتاب‌ها و سخنانشان امتحان کند، می‌داند که آنان دروغ‌گوترین مخلوقات الله هستند»^۲.

«این گروه از دروغ‌گوترین مردم در امور نقلی و نادان‌ترین مردم در امور عقلی هستند. از منقولات آن چیزی را تصدیق می‌کنند که از نظر علما، باطل بدیهی است؛ و چیزی را تکذیب می‌کنند که به صورت آشکار شناخته شده است و در بالاترین درجه تواتر در میان امت، نسل به نسل، قرار دارد. در مورد ناقلان علم و راویان حدیث و اخبار، بین کسی که معروف به دروغ‌گویی یا اشتباه یا جهل نسبت به آنچه است که نقل می‌کند؛ و بین شخصی که عادل، حافظ، ضابط و معروف به علم به آثار است، تفاوت قائل نمی‌شوند، تکیه‌گاهشان در حقیقت امر بر تقلید است»^۳.

«اما تکیه‌گاه رافضه، امور سمعی است. آنان احادیث بسیار زیادی را به دروغ ساخته‌اند، بسیاری از آن احادیث در میان اهل سنت رواج یافته و افراد زیادی احادیثی از آن‌ها را روایت کردند، تا جایی که تشخیص راست از دروغ بر بیشتر مردم دشوار شده است، جز بر ائمه حدیث که از نظر متن و سند به علل حدیث آشنا هستند»^۴.

«کسی که رافضی‌گری را ایجاد کرد، یک زندیق بود که از روی عمد، آشکارا دروغ گفت، در حالی که می‌دانست دروغ است؛ مانند یهودیانی که دانسته و از روی عمد به الله عز و جل دروغ بستند، آنجا که خداوند فرموده است: ﴿وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِمَّنْهُ مُرِيبٍ﴾ [الشوری: ۱۴]؛ «و بی‌گمان کسانی که بعد از آنان وارث کتاب شده‌اند، درباره آن سخت در شک و تردیدند، (و نسبت به آن بدبینند)».

۱- منهاج السنة النبویة، ۵۹/۱.

۲- همان، ۴۶۷/۲.

۳- همان، ۸/۱.

۴- مجموع الفتاوی، ۲۸۹/۶.

۵- همان، ۴۴۵/۱۷.

در مورد منافقان می‌گوید: «بزرگترین دروازه‌هایی که منافقان از آن وارد می‌شوند، دروازه تشیع و رافضی‌گری است؛ زیرا رافضه، نادان‌ترین و دروغ‌گوترین و جاهل‌ترین گروه‌ها نسبت به امور نقلی و عقلی هستند؛ تقیه را جز اصول دینشان قرار می‌دهند، چنان بر اهل بیت دروغ می‌بندند که فقط الله عَلَّامٌ می‌تواند آن‌ها را برشمارد؛ تا جایی که از جعفر صادق ع روایت می‌کنند که گفت: تقیه، دین من و دین اجدادم است! در حالی که تقیه، چیزی جز شعار نفاق نیست؛ زیرا حقیقت تقیه نزد آنان این است که: آنچه را در دل‌هایشان نیست بر زبان‌هایشان جاری کنند، این، حقیقت نفاق است. از آنجا که تقیه از اصول دینشان است، در مورد هر آنچه که ناقلان از علی ع یا سایر اهل بیت که در آن موافقتی با اهل سنت و جماعت دارد، روایت می‌کنند، می‌گویند: این سخن را از روی تقیه گفته‌اند! بدین ترتیب، باب نفاق را برای قرامطه باطنیه باز کردند...»^۱.

شیخ الاسلام رحمته - در بحث سخن از دولت عبیدیه - می‌گوید: «منظور این است که آنان از دروغ‌گوترین و مشرک‌ترین مردم بودند، در نسب و غیر نسب دروغ می‌گویند؛ بنابراین، بیشتر مشهده که ادعای نسب علوی را دارند، دروغ‌گو هستند...»^۲.

«اما در مورد عقل کافران، شکی در این نیست که مؤمنان از آنان عاقل‌تر هستند؛ زیرا کافر عقل تشخیص‌دهنده‌ای دارد که او را از اینکه چیزی مانند سخنان بسیاری از اهل بدعت بگوید، منع می‌کند؛ آیا نمی‌بینی که بسیاری از عقلای کفار، به دروغ‌های رافضی‌ها راضی نمی‌شوند؟»^۳.

«این امر، مانند سخن رافضه و دروغ‌پردازان شبیه آنان است، کسانی که سخنشان، تکذیب حق و تصدیق باطل را به همراه دارد...»^۴.

«بنابراین؛ هرکس از توحید و سنت دورتر باشد، به شرک و ابتداع و افترا نزدیک‌تر است؛ مانند رافضی‌ها که دروغ‌گوترین و مشرک‌ترین شهوت‌رانا هستند؛ چنان که در میان شهوت‌رانا، نسبت به توحید دروغ‌گوتر و دورتر را از آنان نمی‌بینی، تا جایی که

۱- همان، ۱۳/۲۶۳.

۲- همان، ۲۷/۱۷۵.

۳- درء التعارض، ۳/۳۲۰.

۴- همان، ۳/۳۷۴.

مساجد الله را که در آن اسم الله ﷻ برده می‌شود تخریب می‌کنند؛ مساجد را از نمازهای جمعه و جماعات خالی می‌کنند، بر روی قبور زیارتگاه‌هایی می‌سازند، در حالی که الله ﷻ و رسولش ﷺ از این کار نهی کرده‌اند، حال آنکه الله متعال در کتابش، فقط به ساختن مساجد فرمان داده است نه زیارت‌گاه‌ها^۱.

برخی شیوه‌های دروغ‌پردازی رافضی‌ها

دکتر ناصر قفاری در «أصول مذهب الشیعة»^۲ می‌گوید: «روافض از تشابه اسامی برخی بزرگان‌شان با اسامی بزرگان اهل سنت، سوء استفاده کرده و جایجایی فکری ناپسندی را مرتکب شده‌اند که پژوهشگران حقیقت را گمراه می‌کند. آنان اسامی معتبر نزد اهل سنت را جستجو می‌کنند، سپس هر کدام را که در اسم و لقب، موافق با یکی از خودشان بدانند، حدیث یا روایت یا سخن آن شیعه را به او نسبت می‌دهند.

به عنوان نمونه، محمد بن جریر طبری، امام مشهور سنی و صاحب تفسیر و تاریخ، در این اسم با محمد بن جریر بن رستم طبری از بزرگان شیعه همنام است، هر دو در بغداد و در یک عصر می‌زیستند و حتی وفاتشان در یک سال (۳۱۰هـ) بوده است.

روافض از این تشابه اسمی، سوء استفاده کرده و بعضی مطالبی را که مؤید مذهبشان است، به امام ابن جریر نسبت داده‌اند، مانند: کتاب المسترشد فی الإمامة، در حالی که این کتاب از رافضی مذکور است. شیعه تا امروزه نیز برخی اخباری را که مؤید مذهبشان است به امام ابن جریر طبری نسبت می‌دهند.

این کار روافض، سبب اذیت امام طبری در حیاتش نیز شده است. ابن کثیر به برخی عوام که امام طبری را به رافضی بودن متهم کردند و برخی جاهلان که نسبت الحاد به او دادند، اشاره می‌کند. کتابی در مورد حدیث غدیر خم در دو مجلد و قول به جواز مسح بر دو پا در وضو به او نسبت داده شده است.

به نظر می‌رسد که این تلاش روافض، از قدیم برای برخی علمای اهل سنت آشکار شده بود؛ چنان‌که ابن کثیر می‌گوید: «برخی علما ادعا می‌کنند که دو ابن جریر است:

۱- اقتضاء الصراط المستقیم، ۱/ ۳۹۱.

۲- ۱۴۴۳/۳-۱۴۴۵.

یکی شیعه که این موارد به او نسبت داده می‌شود، دیگری ابوجعفر که از این صفات منزّه می‌باشد»^۱.

این قولی را که ابن کثیر به بعضی علما نسبت می‌دهد، عین حقیقت است؛ چنان‌که این امر از طریق کتب زندگی‌نامه‌ها و آثار آن دو که زمین تا آسمان با هم تفاوت دارند، نیز آشکار می‌گردد. تفاوت آثار این دو، قابل قیاس نیست، عقیده امام ابن جریر، به هیچ وجه، با روافض هماهنگ نمی‌شود؛ زیرا او یکی از ائمه اسلام و از نظر علمی و عملی متمسک به کتاب الله ﷻ و سنت رسولش ﷺ است.

رافضی دیگری غیر از طبری اولی وجود دارد که ابوجعفر طبری نامیده می‌شود، هرچند استاد فؤاد سزکین آن دو را یکی می‌داند، اما بیش از دو قرن با هم فاصله دارند. روزنامه مدینه منوره، حکایتی دروغین - از این رافضی اخیر - با عنوان «عقد الزهراء» منتشر کرده است، اگر بهره‌کشی روافض از تشابه در اسامی نبود، این حکایت منتشر نمی‌شد.

دیگرانی مثل ابن جریر هستند؛ مانند ابن قتیبه که نام دو نفر است: یکی عبدالله بن قتیبه، رافضی غلوکننده؛ و دیگری عبدالله بن مسلم بن قتیبه از افراد مورد اعتماد اهل سنت که کتابی به نام «المعارف» تألیف کرده است، سپس رافضی مذکور به قصد گمراه کردن، کتابی با همان عنوان - یعنی «المعارف» - تألیف کرد.

پژوهشگران در انتساب کتاب «الإمامة والسیاسة» به ابن قتیبه سنی، به دلیل سخنان باطلی که در آن وجود دارد، حیرت‌زده شده‌اند؛ و برخی کوشیده‌اند مولف را بشناسند، اما موفق نشده‌اند؛ مثلاً دکتر عبدالله عسیلان می‌گوید: «تلاش زیادی کردم تا شخصیت حقیقی مولف کتاب الإمامة والسیاسة را بشناسم، اما به چیزی دست نیافتم»^۲.

وی این تصور را مطرح کرده است که مؤلف از پیروان امام مالک رحمته الله باشد^۳، با وجود لکه آشکار و واضح رافضی که در این کتاب وجود دارد؛ یعنی بدگویی از صحابه رضی الله عنهم و این ادعا که علی بیعت ابوبکر را نپذیرفت؛ به این دلیل - چنان‌که مولف ادعا می‌کند - که بر این کار سزاوارتر بود. دکتر امثال این مورد را از کتاب مذکور

۱- البداية والنهاية، ۱۱/۱۴۶.

۲- کتاب الإمامة والسیاسة في میزان التحقيق العلمي، عبدالله عسیلان، ص ۲۰.

۳- همان.

می‌آورد.^۱ دسیسه‌های روافض و اینکه دو ابن قتیبه وجود دارد و کتاب الإمامة والسیاسة از آن رافضی است، بر او و بسیاری پوشیده مانده است. حتی با وجود اهمیتی که این امر دارد، هرگز ندیدم کسی آن را یادآوری کند. در اینجا مجال بسط این موضوع نیست و پژوهشی مستقل می‌طلبد.^۲

۱- همان، ص ۱۷-۱۹.

۲- فائده: خلاصه دلایل دکتر عبدالله عسیلان در «کتاب الإمامة والسیاسة في میزان التحقيق

العلمی» برای ابطال انتساب کتاب «الإمامة والسیاسة» به ابن قتیبه رحمته الله بدین قرار است:
 دلیل اول: از میان کسانی که زندگی‌نامه ابن قتیبه را نوشتند، هیچ کدام بیان نکردند که او کتابی در زمینه تاریخ با نام الإمامة والسیاسة نوشته باشد، از تألیفات تاریخی او فقط کتاب المعارف و کتابی که مولف کشف الظنون آن را با نام (تاریخ ابن قتیبه) بیان کرده و یک نسخه خطی از آن در الخزنة الظاهرية دمشق با شماره (۸۰) تاریخ موجود است، می‌شناسیم.
 دلیل دوم: هرکس کتاب را مرور کند، احساس خواهد کرد که ابن قتیبه در دمشق و مغرب اقامت کرده است، در حالی که وی هرگز از بغداد خارج نشده جز به سوی دینور.

دلیل سوم: در این کتاب، مطالبی وجود دارد که با امور متفق علیه، مخالف هستند؛ به عنوان مثال تحت عنوان (إبایة علی کرم الله وجهه بیعة أبي بكر رحمته الله) می‌گوید: «آنگاه علی کرم الله وجهه نزد ابوبکر آورده شد در حالی که می‌گفت: من بنده الله رحمته الله و برادر رسولش صلی الله علیه و آله هستم. به او گفتند: با ابوبکر بیعت کن. گفت: من برای این کار از شما شایسته‌ترم، با شما بیعت نمی‌کنم در حالی که سزاوارتر است شما با من بیعت کنید!!» در حالی که ابن قتیبه در کتاب (الاختلاف في اللفظ والرد علی الجهمية والمشبهة، ص ۴۷) که انتسابش به وی مورد اتفاق است، رافضی‌ها را به دلیل ناسزاگویی به صحابه رسول الله به کفر نسبت می‌دهد و می‌گوید: «همچنین آنان را دیده‌ام، هنگامی که غلو رافضه را در دوستی علی و تقدیم او بر کسی که رسول الله صلی الله علیه و آله و صحابه‌اش رضی الله عنهم او را بر علی مقدم داشتند؛ و ادعای مشارکت علی با پیامبر در نبوتش و علم غیب برای ائمه از میان فرزندان علی، آن سخنان و کارهای پنهانی که دروغ و کفر را با جهل و حماقت زیاد یکجا کرده، دیدم، ناسزاگویی آنان به سلف برگزیده و نفرت و بیزاری‌شان از آنان را دیدم». بعد از این، چگونه کتابی پُر از ناسزاگویی به صحابه گرامی به ابن قتیبه نسبت داده می‌شود!؟

دلیل چهارم: روش و اسلوب مولف الإمامة والسیاسة به طور کامل با روش و اسلوب ابن قتیبه در کتاب‌هایش که در دسترس ماست متفاوت است. از خصوصیات بارز روش ابن قتیبه این است که آثارش را با مقدمه‌های طولانی آغاز می‌کند که در این مقدمه‌ها، روش و هدف مولف را بیان می‌کند؛ اما مولف الإمامة والسیاسة بر خلاف این روش عمل می‌کند، چون مقدمه کتابش بسیار مختصر است و از سه سطر تجاوز نمی‌کند. بعلاوه، اسلوب نیز متفاوت است و مانند اسلوب کتاب الإمامة والسیاسة، در آثار ابن قتیبه سراغ نداریم.

دلیل پنجم: مولف کتاب از ابن ابی لیلی به گونه‌ای روایت می‌کند که انگار با او دیدار داشته و ابن ابی لیلی، همان محمد بن عبدالرحمن بن ابی لیلی فقیه و قاضی کوفه متوفای سال ۱۴۸ است؛ حال آنکه مشهور است ابن قتیبه در سال ۲۱۳ یعنی شصت و پنج سال پس از وفات ابن ابی لیلی متولد شده است!!

دلیل ششم: خاورشناسان به تحقیق در مورد انتساب کتاب علاقه نشان دادند که اولین آنان، (دی جاینجوس) در کتاب (تاریخ الحکم الإسلامی فی أسبانيا) است، سپس دکتر (ر. دوزی) در کتاب (التاریخ السیاسی والأدبی لآسبانيا) او را تأیید کرده است. بروکلیمان در تاریخ الأدب العربی، بارون دی سلان در فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه پاریس با عنوان أحادیث الإمامة والسیاسة، و مارگولیوس در کتاب دراسات عن المؤرخین العرب از این کتاب نام برده‌اند، تمام آنان، بیان کرده‌اند که این کتاب به ابن قتیبه منسوب شده و امکان ندارد که از او باشد.

دلیل هفتم: هیچ یادی از راویان و استادانی که ابن قتیبه در کتاب‌هایش معمولاً از آنان روایت می‌کند، در این کتاب نشده است.

دلیل هشتم: از کتاب چنین به نظر می‌رسد که مولف، اخبار فتح اندلس را به صورت شفاهی از مردمی که در عصر جنبش این فتح بودند، روایت می‌کند؛ از جمله: (حدثني مولاة لعبدالله بن موسى حاصر حصنها التي كانت من أهله) در حالی که مشهور است فتح اندلس در سال ۹۲، یعنی حدود صد و بیست و یک سال قبل از تولد ابن قتیبه رخ داده است!!

دلیل نهم: کتاب الإمامة والسیاسة شامل اشتباهات تاریخی آشکاری است، مثلاً ابوالعباس سفاح را دو شخصیت مختلف معرفی می‌کند!! هارون الرشید را جانشین مستقیم مهدی قرار می‌دهد!! و گمان می‌کند که هارون الرشید ولایت عهدی را به پسرش مأمون و پس از آن، به پسرش امین اختصاص داد!! اما با مراجعه به کتاب المعارف ابن قتیبه، اطلاعات صحیحی از سفاح و رشید به دست می‌آید که مخالف سخنان مولف الإمامة والسیاسة است.

دلیل دهم: در این کتاب، راویانی مانند (ابومریم و ابن عفیر) وجود دارد که ابن قتیبه در هیچ یک از کتاب‌هایش از آنان روایت نکرده است.

دلیل یازدهم: در این کتاب، عباراتی آمده که در آثار ابن قتیبه نیست؛ مانند (وذكروا عن بعض المشيخة)، (حدثنا بعض المشيخة). چنین ترکیب‌هایی به طور کامل از اسلوب و عبارات ابن قتیبه به دور است و در هیچ یک از کتاب‌هایش نیامده است.

دلیل دوازدهم: لازم به ذکر است که مولف الإمامة والسیاسة به انسجام و هماهنگی مطالب اهمیتی نمی‌دهد، چنانکه خبری را می‌آورد سپس به خبر دیگری منتقل می‌شود، آنگاه بازمی‌گردد تا خبر اول را تکمیل کند. این هرج و مرج با روش ابن قتیبه که انسجام و هماهنگی مطالب را هدف می‌گیرد، سازگار نیست.

دلیل سیزدهم: مولف الإمامة والسیاسة از دو نفر از علمای بزرگ مصر روایت می‌کند، در حالی که ابن قتیبه هرگز وارد مصر نشده و از این دو عالم چیزی دریافت نکرده است.

دلیل چهاردهم: ابن قتیبه، جایگاه والایی نزد علما دارد، چنانکه نزد علما، اهل سنت و مورد اعتماد از نظر علمی و دینی به شمار می‌رود؛ سلفی می‌گوید: «ابن قتیبه از ثقات و اهل سنت بود»؛ ابن حزم می‌گوید: «در دین و علمش ثقه بود». خطیب بغدادی نیز چنین نظری دارد. ابن تیمیه می‌گوید: «ابن قتیبه از منتسبان به احمد و اسحاق و مدافعان مذاهب مشهور سنت است... او خطیب سنت است، چنانکه جاحظ خطیب معتزله است». آیا شخصی که نزد علمای بزرگ و محقق چنین جایگاهی داشته باشد، عاقلانه است که مولف کتاب الإمامة والسیاسة باشد که تاریخ را لکه‌دار می‌کند و به صحابه گرامی رضی الله عنہم آنچه را که سزاوارشان نیست نسبت می‌دهد؟! «پایان کلام دکتر عسیلان».

شیخ دکتر علی نفع العلیانی - وفقه الله - در کتاب «عقیده الإمام ابن قتیبه، ص ۹۰ - ۹۳» می‌گوید: «پس از آنکه کتاب الإمامة والسیاسة را به صورت کلی مطالعه کردم، به این نظر متمایل شدم که مولف آن، رافضی خبیثی است که خواسته این کتاب را در کتب ابن قتیبه قرار دهد؛ به دلیل کثرت این کتاب‌ها و با توجه به اینکه نزد مردم به دفاع از اهل حدیث مشهور است، احتمال می‌رود از روافض مغرب باشد؛ زیرا ابن قتیبه شهرت نیکویی در مغرب دارد. دلایلی که رافضی بودن مولف الإمامة والسیاسة را تقویت می‌کند به قرار ذیل است:

دلیل اول: مولف الإمامة والسیاسة از زبان علی رضی الله عنہ روایت می‌کند که به مهاجران گفت: «ای گروه مهاجران! از خدا بترسید و پادشاهی محمد در میان عرب را از منزل و داخل خانه او خارج نکنید تا به منزل و داخل خانه خود درآورید، اهل بیت او را از جایگاه اصلی‌شان در میان مردم محروم نکنید. ای گروه مهاجران! به خدا سوگند! که ما شایسته‌ترین مردم به پیامبر خدا هستیم؛ زیرا ما اهل بیت او هستیم و در این امر از شما سزاوارتریم... به خدا سوگند! چنین فردی در میان ما وجود دارد، پس از شهوات نفسانی پیروی نکنید که از راه خدا منحرف خواهید شد». در حالی که فقط شیعه خلافت را میراث اهل بیت می‌داند.

دلیل دوم: مولف الإمامة والسیاسة بدگویی‌های بسیاری به صحابه رسول الله روا می‌دارد؛ چنانکه ابن عمر را ترسو، سعد بن ابی وقاص را حسود به تصویر کشیده و بیان کرده که محمد بن مسلمه بر علی ابن ابی طالب خشمگین شد؛ چون علی مرحب یهودی را در خیبر به قتل رساند، و عایشه رضی الله عنہا دستور قتل عثمان رضی الله عنہ را صادر کرد.

بدگویی از صحابه، از بارزترین خصوصیات رافضه است، هر چند خوارج در این کار با آنان مشارکت دارند، اما خوارج از تمام صحابه بدگویی نمی‌کنند.

دلیل سوم: مولف الإمامة والسیاسة بیان می‌کند که مختار بن ابی عبید از جانب مصعب بن زبیر به این دلیل به قتل رسید که به سوی آل رسول الله فراخواند، او خرافات و ادعای وحی مختار را بیان نمی‌کند. رافضه، مختار بن ابی عبید را به این دلیل که از قاتلان حسین رضی الله عنہ انتقام گرفت

دکتر قفاری - هم‌چنین - می‌گوید: «از آن جمله: این است که روافض عادت دارند کتاب‌هایی تألیف کنند و آن‌ها را به برخی مشاهیر اهل سنت نسبت دهند؛ چنان‌که کتاب «سر العالمین» را تألیف کردند و به ابوحامد غزالی نسبت دادند. یا اولین کتابی که روافض آن را با عنوان «أبجد الشیعة»، منظورم کتاب «سلیم بن قیس» است، تألیف کرد، به اقرار برخی بزرگان روافض، آشکار شده است که ساختگی است، اما می‌گویند: به خاطر هدف صحیحی ساخته شده است! گویی این ساختن را تا زمانی که به نظرشان هدف صحیحی داشته باشد، برای خود جایز می‌دانند.

این باب نزد روافض، از یک طرف به دلیل حساسیت و از طرفی دیگر، به دلیل اهمیت کشف حقیقت مذهبشان، تحقیق مستقلی را می‌طلبد.

در حالی که این فرقه بر رسول الله ﷺ و صحابهٔ وی ﷺ و اهل بیتش دروغ می‌بندند، آیا بر دیگران نیز بسیار دروغ نخواهند بست؟!^۱

یکی از علمای روافض کتاب «المراجعات» را به دروغ ساخت

این کتاب را بزرگ روافض، عبدالحسین شرف الدین موسوی^۱ تألیف کرد و مکاتباتی جعلی را در آن منتشر کرد، با این ادعا که بین او و شیخ الأزهر در زمانش: شیخ سلیم البشیری^۲، رد و بدل شده و با اقرار شیخ سلیم بر صحت مذهب شیعه پایان یافته است؟

دوست دارند. در حالی که مشخص است ابن قتیبه رحمته الله مختار را از خروج‌کنندگان علیه خلیفه نام برده و بیان کرده که مختار ادعا می‌کرد جبرئیل نزدش می‌آید، «المعارف، ص ۴۰۱».

دلیل چهارم: مولف الإمامة والسیاسة نقش عبدالله بن سبأ در این فتنه را هرگز بیان نکرده و نامش را به صورت مطلق در کتابش نیاورده است، در حالی که اغلب علمایی که در مورد فتنه میان صحابه نوشته‌اند، نقش عبدالله بن سبأ را بیان کرده‌اند؛ از جمله ابن قتیبه در کتاب «المعارف، ص ۶۲۲». این امر دلالت دارد که مولف الإمامة والسیاسة رافضی است؛ زیرا آنان انکار می‌کنند که اساس مذهبشان، برگرفته از یهود است.

دلیل پنجم: مولف الإمامة والسیاسة در مورد خلافت خلفای سه‌گانه، ابوبکر و عمر و عثمان، فقط بیست و پنج صفحه و در مورد فتنهٔ میان صحابه دویست صفحه نوشته است. این امر، با روش سلف صالح که از بیان اختلافات صحابه باز می‌ایستند، مخالف است. مولف الإمامة والسیاسة هدفی شیطانی را از این کار دنبال می‌کند، آنگاه که تاریخ درخشان و روشن را مختصر می‌کند و صفحات کتاب را از تاریخ جعلی که فقط اندکی از آن ثابت است سیاه می‌کند. این کار، از اخلاق مرسوم و عادی روافض است. از گمراهی و خواری به الله پناه می‌بریم».

دکتر ناصر قفاری می‌گوید: «اما کتاب «المراجعات»؛ کنترل کار دعوتگران تشیع را به دست گرفته است، آن را یکی از بزرگترین وسائل برای فریب مردم قرار داده‌اند؛ یا به عبارتی دقیق‌تر، پیروان و شیعه‌هایشان را با آن می‌فریبند؛ چون اهل سنت از این کتاب و ده‌ها کتاب دیگر که از چاپخانه‌های روافض بیرون آمده است، چیزی نمی‌دانند؛ مگر کسی که توجه و اهتمام خاصی به مذهب شیعه داشته باشد. این کتاب - به ادعای بعضی از روافض - بیش از صد مرتبه به چاپ رسیده است.^۳

این کتاب، به ادعای مؤلفش، یکی از وقایع همگرایی بین اهل سنت و شیعه است و مکاتبات میان شیخ الأزهر سلیم البشیری و عبدالحسین شرف الدین موسوی را که با اقرار شیخ الأزهر بر صحت مذهب روافض و بطلان مذهب اهل سنت پایان یافت، بیان می‌کند!

بدون شک، این کتاب به دروغ در مورد شیخ الأزهر ساخته شده است و دلایل دروغ و ساختگی بودن آن فراوان است؛ از جمله:

دلیل اول: این کتاب، نامه‌های رد و بدل شده میان شیخ الأزهر سلیم البشیری و این رافضی را به تصویر می‌کشد، در حالی که فقط از سوی رافضی منتشر شده است و هیچ موردی از بشری صادر نشده که آن را اثبات کند.

انتشار کتاب توسط این رافضی، خالی از هر نوع سندی است؛ بگونه‌ای که هیچ نوع سندی که صحت انتساب این مکاتبات را به سلیم بشری اثبات کند، در آن نیامده است؛ چنان‌که در بعضی کتاب‌های خطی دوطرفه، تصاویری می‌آید. این کتاب ۱۱۲ مکاتبه دارد که ۵۶ مورد از آن، سهم بشری است، آیا تمام این مکاتبات آمده است؟! این امر، اساساً صحت انتساب مکاتبات به شیخ را زیر سؤال می‌برد.

۱- از بزرگان شیعه در عصر حاضر که سال ۱۲۹۰هـ در کاظمیه متولد شد و سال ۱۳۷۷هـ در بیروت از دنیا رفت. طبقات أعلام الشیعة، آغا بزرگ، ۳/ ۱۰۸۰.

۲- سلیم بن أبی فراج البشیری، دو مرتبه ریاست الأزهر را بر عهده داشت و سال ۱۳۳۵هـ در قاهره وفات یافت. الأعلام، ۳/ ۱۸۰.

۳- احمد مغنیه: الخمينی أقاله وأفعاله، ص ۴۵.

دلیل دوم: سازنده این کتاب، آن را بیست سال پس از وفات بشری منتشر کرده است؛ چون بشری در سال ۱۳۳۵هـ درگذشت و اولین چاپ کتاب مراجعات مربوط به سال ۱۳۷۵هـ در صیدا است.^۱

دلیل سوم: اسلوب این مکاتبات یکی است که همان اسلوب رافضی است، حتی یک مکاتبه هم اسلوب بشری را دربر ندارد. این امر، بدون تردید، این رافضی را رسوا و دروغ وی را اثبات می‌کند. حتی خود رافضی هم در مقدمه به ناچار خودش را رسوا می‌سازد؛ زیرا نمی‌تواند مکاتباتی با اسلوب بشری بسازد؛ بنابراین، اقرار می‌کند که این نامه‌ها را با اسلوب مخصوص خودش ساخته است: «ادعا نمی‌کنم که در این نوشته‌ها بر متونی که در آن زمان میان ما برقرار بوده است بسنده شده است؛ هم‌چنین ادعا نمی‌کنم که هیچ یک از الفاظ این مراجعات توسط من نوشته نشده است»^۲. بر این لکه ننگ، رسوایی دیگری نیز به این نحو می‌افزاید: در این نامه‌ها آنچه متناسب با موقعیت و از روی خیرخواهی و ارشاد بود را افزودم!^۳

دلیل چهارم: نشانه‌های بی‌شماری از ساختگی بودن و دروغ‌پردازی در مطالب این کتاب وجود دارد؛ از جمله:

شیخ الأزهر سلیم بشری - که در آن وقت شیخ الأزهر از نظر علمی و جایگاه بوده است نه در منصب و مسؤولیت (شغل) - تفسیر باطنی از کتاب الله به این رافضی می‌دهد، در حالی که تفسیر باطنی، تأویلی است که حتی کوچکترین دانشجویان علم هم آن را نمی‌پذیرند چه رسد به شیوخ الأزهر. اما این رافضی نقل می‌کند که شیخ الأزهر که در مورد این مکاتبه‌اش که تأویلات باطنی را دربرداشت، گفت: «... در منشور پایانی‌ات، آیات محکم و دلایل استواری آورده‌ای، پس کسی که به تو پاسخ دهد، بدترین لجوجان و مغرورترین معترضان است که در باطل مجادله می‌کند»^۴!

این رافضی، در ادامه اقرار شیخ الأزهر را بر صحت و تواتر احادیثی که نزد اهل حدیث، ضعیف یا موضوع هستند نقل می‌کند، در حالی که کوچک‌ترین دانش‌آموزان هم از ضعف یا موضوعی بودن این احادیث آگاهند، چه رسد به شیخ الأزهر؛ در حالی که

۱- نک: مقدمة المراجعات؛ طبقات أعلام الشيعة، ۱۰۸۶/۳.

۲- نک: مقدمة المراجعات، چاپ هفتم، ص ۲۷.

۳- همان.

۴- المراجعات، ص ۷۴.

در آن دوران، کسی به منصب ریاست نمی‌رسید مگر اینکه از چشمه علم سیراب شده بود و در علوم اسلامی اطلاعات زیادی می‌داشت.

فراتر از آن، رافضی مذکور، تصویر ضعیفی از شیخ الأزهر ارائه می‌دهد، حتی در شناخت احادیث کتب اهل سنت نه کتب شیعه، چنان‌که شیخ الأزهر - اینگونه که این رافضی ادعا می‌کند- در نامه‌ای چنین می‌گوید: «از غدیر زیاد گفتی، پس حدیث آن از طریق اهل سنت را برای ما بیاور تا در آن بیندیشیم»^۱. بشری در نامه‌ای دیگر- چنان‌که این رافضی ادعا می‌کند- می‌گوید: «حدیث وراثت از طریق اهل سنت بر ما روایت شده است والسلام!!»

آیا شیخ الأزهر این مسأله را نمی‌داند؟ آیا شیخ الأزهر در حالی که کتابخانه‌هایی داشت، از بحث کردن ناتوان است؟ آیا در برابر این رافضی از پای درمی‌آید، در حالی که علما و دانشجویان الأزهر را دارد؟ چه زمانی از دیدگاه محدثین اهل سنت، رافضی در نقل حدیث امین به شمار رفته است؟! پایان کلام دکتر قفاری^۲.
بسیاری از اهل سنت، بر این کتاب ساختگی پاسخ داده‌اند^۳.

بیان دکتر طارق عبدالحلیم بشری، یکی از نوادگان شیخ سلیم، در مورد کتاب «المراجعات»

«اللهم تعال را به خاطر نعمت اسلام و بخشش ایمان سپاس می‌گویم و بر رسولش ﷺ درود می‌فرستم که مبعوث به هدایت، معروف به راستی و امانت در تمام کارهایش است، از دروغ و نیرنگ و نفاق و دروغ‌گویان و فریبکاران و منافقان، در رأس آنان روافض که نزدیک است به سبب دروغ آنان زمین منفجر شود، به سبب بهتان و إفک آنان، کوه‌ها به لرزه درآیند، به الله ﷻ پناه می‌برم. این امر، ادعای ما در مورد این

۱- همان، ص ۲۰۴.

۲- مسألة التقريب بين أهل السنة والشيعة، ۲/ ۲۱۳-۲۱۶.

۳- نک: وقفات مع المراجعات، شیخ عثمان الخمیس؛ البينات في الرد على أباطيل المراجعات، شیخ محمود زعبي؛ الحجج الدامغات لنقض كتاب المراجعات، أبو مريم الأعظمي؛ السيات اللاذعات في كشف كذب وتدليس صاحب المراجعات، عبدالله بن عبشان الغامدي؛ المراجعات المفتراة على شيخ الأزهر البشري، دکتر علی السالوس؛ كتاب المراجعات كتاب الكذب والمفتریات، راشد بن عبدالمعطي بن محفوظ؛ مجمل عقائد الشيعة والمراجعات في الميزان، أبو عبد الله النعماني.

گمراهان نیست، بلکه اقوال ائمه اهل سنت و جماعت در تمام عصرها، در این امر مشترک است. اینک اقوال این بزرگان در مورد آن بدعتگزاران بیان می‌شود:

اشهب می‌گوید: از امام مالک رحمته در مورد رافضی‌ها سوال شد، او چنین پاسخ داد: با آنان سخن مگو و از آنان روایت مکن؛ زیرا آنان دروغ می‌گویند. حمله می‌گوید: از شافعی شنیدم که می‌گفت: از رافضی‌ها، کسی را گواه‌تر به ناحق ندیده‌ام. یزید بن هارون می‌گوید: از هر صاحب بدعتی تا زمانی که دعوتگر نباشد نوشته می‌شود، جز از روافض، زیرا آنان دروغ می‌گویند. شریک قاضی می‌گوید: با هرکس که روبرو شدی از او علم بگیر جز رافضی‌ها؛ زیرا آنان حدیث می‌سازند و آن را دین می‌گیرند.

جعفر صادق رحمته می‌گوید:

«خدا جل جلاله رحمت کند آن بنده‌ای را که باعث دوستی ما با مردم شود، نه اینکه دشمنی ما را در دل آنان بکارد. به خدا سوگند، اگر سخن ما را درست به دیگران منتقل کنند، عزیزترین انسان خواهند بود و کسی نخواهد توانست بر آنان اشکالی وارد کند؛ اما یک کلمه می‌شنوند و ده کلمه بر آن می‌افزایند»^۱.

«در میان کسانی که خود را شیعه می‌دانند کسانی هستند که از یهود و نصارا و مجوس و مشرکین بدترند»^۲. این سخن را در مورد زرارة بن أعین، بزرگ‌ترین راوی شیعه به صورت مطلق گفته است!!

«هرگاه امام قائم ظهور کند از شیعیان دروغین شروع خواهد کرد و آنان را خواهد کشت»^۳.

«خداوند جل جلاله هیچ آیه‌ای در مورد منافقان نازل نفرمود، مگر اینکه بر کسانی که مدعی تشیع هستند قابل تطبیق است»^۴.

«برخی از کسانی که خود را شیعه می‌دانند، چنان دروغ‌پردازند که شیطان هم به دروغشان نیاز پیدا می‌کند»^۵.

۱- روضة الكافی، ص ۱۹۲.

۲- رجال الكشی، ص ۲۵۲.

۳- همان، ص ۲۵۳.

۴- همان، ص ۱۵۴.

۵- الروضة من الكافی، ص ۲۱۲.

محمد باقر رحمته می‌گوید: «اگر تمام مردم، شیعه ما باشند، سه چهارم آنان شگاک و یک‌چهارم باقی‌مانده، احمق خواهند بود!»^۱.

محمد باقر بهبودی می‌گوید: «متأسفانه این احادیث - یعنی احادیث ضعیف و دروغین - را در روایات شیعه بیشتر از روایات اهل سنت می‌یابیم»^۲.

تنها دلیلی که سبب شد، بر کار این دروغگویان بهتان‌زننده بپردازم، این بود که یکی از برادران بزرگوار از بحرین، با فرستادن نامه‌ای به من، در برابر رافضی‌ها و تلاششان برای نشر دروغی که یکی از ائمه بزرگشان به نام شرف الدین موسوی بافته بود و آن را «المراجعات» نامیده بود، سپس آن را به چاپ رسانیده و میان اهل سنت توزیع کرده بود - تا عقل کسانی را که عقلشان بی‌جان است جذب کند؛ دلایل‌شان را در جدال سست کند - یاری خواست. وی بیان کرده که بعضی می‌گویند: چگونه از خانواده بشری چیزی در تکذیب این امر نمی‌شنویم، در حالی که از دهه‌ها پیش، شایع و مشهور شده است؟! و

من به عنوان نوه شیخ الإمام سلیم البشری، شیخ الاسلام و شیخ الأزهر، کسی که موسوی خواب‌های پریشان و توهماتش را بر او افترا بسته است، به تمام کسانی که بر این افترای آشکار به نام المراجعات، چشم دوخته‌اند، می‌گویم: این کتاب هیچ ارتباطی به شیخ بشری رحمته ندارد؛ او هرگز آن مطالب را ننوشته است و هیچ سوالی از او نشده که به آن پاسخ داده باشد؛ موسوی دروغگو، توهماتش را چندین سال پس از وفات بشری منتشر کرده است؛ تا مراجعات دروغینش بدون پاسخی راستین منتشر شود. اگر اثری از این توهم ساختگی وجود می‌داشت، فرزندان - که نه نفر بودند و برخی از آنان عالمانی بی‌نظیر مانند جدّم شیخ عبدالعزیز بشر امام عربی و جاحظ عصر بودند - آن را می‌یافتند، یا پس از آنان، نوه‌هایش آن را می‌یافتند، چنان‌که دایی‌هایم حسین و عبدالحمید عبدالعزیز بشری، پیش‌نویس‌های کتاب شیخ عبدالعزیز را پس از وفاتش یافتند، پس از تحقیق، آن را در کتاب «قطوف» به چاپ رساندند، یا استاد بزرگوار، دایی ما مستشار طارق عبدالفتاح بشری، که در منزل شیخ سلیم بزرگ شد، در جستجوی آنچه که شیخ پس از وفاتش به جا گذاشت، تلاش کرد. یا آن دسته از فرزندان

۱- رجال الکشی، ص ۱۷۹.

۲- مقدمه صحیح الکافی.

نوه‌هایش که به علم شرعی اهتمام ورزیدند و برای کشف آثار پنهان شیخ کوشیدند آن را می‌یافتند. این سه نسل گذشتند و هیچ‌کس ذره‌ای از این اثر هرگز نشنید، مگر از طریق کسی که سنگریزه‌های زمین به دروغگو بودن و بهتان‌ش گواهی می‌دهند. مایه شگفتی ما این است که وقتی دین این رافضی‌ها، تکفیر صحابه رضی الله عنهم و بستن دروغ بر آنان است، در حالی که صحابه رضی الله عنهم، بزرگان و سروران امت اسلامی هستند، چگونه دروغ و بهتان‌شان بر شیخ الاسلام سلیم بشری، شگفت و عجیب می‌نماید؟!

شماری از علمای اهل سنت، بر اوهام موسوی پاسخ داده‌اند؛ از جمله: علامه محدث آلبانی که احادیث ضعیف و موضوعی را که موسوی، کتاب مراجعات را با آن‌ها پُر کرده، تخریب نموده است. شیخ عثمان خمیس پاسخ قانع‌کننده و مفصلی به این کتاب داده است که در این مورد، مرجع به شمار می‌رود.

دوست دارم به بعضی از آن پاسخ‌ها که بر بطلان انتساب این ثمره غیر شرعی که از توهمات و تخیلات موسوی تراوش کرده، ارجاع دهم...» دکتر طارق در ادامه، بر بعضی مطالب کتاب «المراجعات» پاسخ داده است. خداوند عز و جل به او پاداش خیر عنایت فرماید^۱.

مبحث سوم:

خلاصه خاطرات همفر

همفر، خاطراتش را با این عبارت آغاز می‌کند: «از گذشته‌های دور حکومت بریتانیای کبیر در این اندیشه بود که امپراطوری بزرگ و گسترده خود را چگونه حفظ کند؛ چنان‌که امروزه، وسعت این امپراطوری تا بدان جا رسیده که خورشید از دریای آن طلوع کرده و دوباره در دریای آن غروب می‌کند؛ هرچند، حکومت ما در مقایسه با مستعمرات بی‌شمارش همچون هند، چین، کشورهای خاورمیانه، کشوری کوچک است. اگر چه ما در بخش‌های بزرگی از این کشورها سیطره نداشتیم و کار را خود مردم انجام می‌دادند، اما سیاست‌های ما در این کشورها به صورت فعال و موفقیت‌آمیز اجرا می‌شد و به سوی حاکمیت کامل بر آن‌ها گام برمی‌داشتیم. بنابراین، ما باید به دو نکته می‌اندیشیدیم:

۱- در مناطقی که بر آن‌ها تسلط پیدا کردیم حاکمیت خود را حفظ کنیم.

۲- بخش‌هایی که هنوز زیر سلطه ما نبودند را به مستعمرات خود بیفزاییم».

همفر در ادامه، برای بیان مأموریت خویش و نگرانی حکومتش می‌گوید:

«کاری در کمپانی هند شرقی به من سپرده شد. این کمپانی اگر چه هدف آشکارش بازرگانی بود، اما در حقیقت راه‌های تسلط بر هند و به چنگ آوردن سرزمین‌های دور شبه قاره هند را جستجو می‌کرد... اما اوضاع کشورهای اسلامی ما را نگران می‌کرد... روزگاری اسلام دین زندگی و حاکم بوده است... ما اطمینان نداشتیم (عثمانی‌ها) و (پادشاهان ایران) نسبت به اسباب شکست برنامه‌های سلطه‌گرانه ما آگاه نشوند... ما از عالمان مسلمان بسیار نگران بودیم، علمای الازهر، علمای عراق و ایران استوارترین سد در برابر آرزوهای ما بودند».

همفر چنین ادامه می‌دهد:^۱

«در سال ۱۷۱۰م وزارت مستعمرات من را به مصر، عراق، تهران، حجاز و آستانه فرستاد، من را فرستاد تا اطلاعات کافی به منظور تقویت راه‌هایی برای ایجاد تفرقه میان مسلمانان و گسترش تسلط بر سرزمین‌های اسلامی جمع‌آوری کنم. در همان وقت، نه نفر دیگر از بهترین کارمندان وزارت که فعالیت نشاط و دلبستگی کافی برای تحکیم سلطه حکومت بر سایر اجزای امپراطوری و دیگر کشورهای اسلامی را داشتند، به مناطق مختلف اعزام شدند. وزارت، پول کافی، اطلاعات لازم، نقشه‌های عملی و اسامی حاکمان و علما و سران قبایل را در اختیار ما قرار داد».

«راهی آستانه، مرکز خلافت اسلامی شدم»^۲.

«پس از یک سفر خسته‌کننده به آستانه رسیدم و خود را محمّد نامیدم، پس به صورت مستمر، در مسجد، مکان گردهمایی مسلمانان برای عبادت، حاضر می‌شدم»^۳.

«در آنجا، با عالم کهن‌سالی به نام «احمد افندم» برخورد کردم که پاک‌سرشت، بلندهمت، روشن‌ضمیر و خیرخواه بود». وی به همفر که در لباس یک مسلمان تغییر چهره داده بود، می‌گوید:

«به چند دلیل، احترام تو بر من لازم است.

۱- تو مسلمانی و مسلمانان با یکدیگر برادرند.

۲- تو مهمان هستی و پیامبر ﷺ می‌فرماید: «أكرموا الضيف»؛ «مهمانان را گرامی بدارید».

۳- تو جوینده دانشی و اسلام بر گرامی داشتن جویندگان دانش تأکید می‌ورزد.

۴- تو در پی کاسبی هستی و نص وارد شده است که کاسب حیب الله است.

از این مسایل بسیار شگفت زده شده، با خود گفتم: چه خوب بود مسیحیت چنین حقایق تابناکی داشت»^۴.

«در مدت اقامت در آستانه، در قبال پولی که به خادم مسجد می‌پرداختم، شب‌ها نزدش می‌خوابیدم. او فردی تندخو بود....دیگر روزها نزد نجاری کار می‌کردم، او مزد

۱- ص ۱۲.

۲- ص ۱۲.

۳- ص ۱۳.

۴- ص ۱۳-۱۵.

اندکی به صورت هفتگی به من می‌پرداخت؛ چون من تنها صبح‌ها سر کار بودم و مزد من نصف مزد دیگر کارگرها بود. نام نجار خالد بود... او در خلوت از من درخواست لواط می‌کرد! به گمانم او با دیگر کارگرانش چنین می‌کرد؛ چنان‌که یکی از کارگران که جوانی زیبا از سلانیک و یهودی بود و مسلمان شده بود، گاهی با خالد به قسمت پشت مغازه که انبار چوب بود می‌رفتند و وانمود می‌کردند که می‌خواهند انبار را مرتب کنند، اما من می‌دانستم که در پی رفع نیازشان هستند»^۱.

«پس از دو سال اقامت در آستانه اجازه گرفتم که به وطنم بازگردم... در مدت اقامت در آستانه ماهانه گزارشی از تحولات و مشاهداتم را برای وزارت مستعمرات می‌فرستادم»^۲.

پس از بازگشت همفر از مأموریت در آستانه، دبیر وزارت مستعمرات بریتانیا به او می‌گوید:

«همفر! تو در سفر آینده دو وظیفه بر عهده داری:

- ۱- نقطه ضعف مسلمانان را بیابی و ببینی که از چه راهی می‌توانیم در وجودشان نفوذ کنیم و ریشه‌شان را بکنیم؛ زیرا این کار، اساس پیروزی بر دشمن است.
- ۲- اگر این نقطه ضعف را یافتی، خودت این کار را انجام بده؛ اگر توانستی چنین کنی بدان که موفق‌ترین جاسوس ما خواهی بود و شایستگی اخذ نشان افتخار وزارت را داری»^۳.

«شش ماه در لندن به سر بردم و در این مدت با دختر عمویم ازدواج کردم... ناگهان وزارت پیاپی به من دستور داد که باید به سوی عراق بروم، کشوری عربی که خلافت از زمانی طولانی آن را استعمار کرده بود»^۴.

«پس از گذشت شش ماه، خودم را در بصره، یکی از شهرهای عراق، دیدم»^۵.
همفر این سخن دبیرکل وزارت مستعمرات را به یاد می‌آورد که به او گفت: «وظیفه تو در این سفر آن است که این اختلاف‌ها را در میان مسلمانان بازشناسی و کوه‌های

۱- ص ۱۶-۱۷.

۲- ص ۱۸.

۳- ص ۲۱-۲۲.

۴- ص ۲۲.

۵- ص ۲۳.

آماده آتشفشان را بیایی، اطلاعات دقیق آن را برای وزارت بفرستی، اگر بتوانی آتش اختلاف را شعله‌ور کنی، خدمت بزرگی به بریتانیای کبیر کرده‌ای»^۱.

«هنگامی که به بصره رسیدم، به مسجدی رفتم که امامت آن را عالمی سنی و از نژاد عرب به نام شیخ عمر الطائی بر عهده داشت. با او آشنا شدم و به او اظهار محبت کردم»^۲. اما همفر از بودن در کنار او خوشحال نبود.

«به هر حال مجبور شدم مسجد شیخ عمر را ترک کنم و به کاروانسرای که جایگاه افراد غریبه و مسافران بود رفتم، اتفاقی اجاره کردم. صاحب کاروانسرا مرد احمقی بود که هر روز سپیده دم آسایش مرا سلب می‌کرد. او صبحگاه در اتاق مرا به شدت می‌کوبید تا برای نماز صبح برخیزم، سپس به من دستور می‌داد تا وقت طلوع خورشید قرآن بخوانم، هر گاه به او می‌گفتم: قرآن خواندن واجب نیست، چرا این‌گونه اصرار می‌کنی؟ چنین پاسخ می‌داد: هرکس در این وقت بخوابد، فقر و تیره‌بختی برای کاروانسرا و اهلیش می‌آورد. من چاره‌ای جز انجام خواسته‌هایش نداشتم؛ زیرا تهدید می‌کرد که مرا از کاروانسرا بیرون می‌کند؛ من مجبور بودم در اوّل وقت نماز به جای آورم و سپس بیش از یک ساعت در روز قرآن بخوانم»^۳. همفر از بودن در کنار او نیز خوشحال نبود.

«سرانجام مجبور شدم فرمان افندم را بپذیرم و با نجاری قرار داد بستم که در مقابل غذا، خواب و دستمزد ناچیز برای او کار کنم... او مرد بزرگوار و شرافتمندی بود و با من مانند یکی از فرزندان‌ش رفتار می‌کرد. نامش عبدالرضا و یک شیعه ایرانی از مردم خراسان بود»^۴.

«در آن مغازه با جوانی آشنا شدم که در آنجا رفت و آمد می‌کرد، وی سه زبان ترکی، فارسی و عربی را می‌دانست، لباس طلبه علوم دینی بر تن داشت، نامش (محمد بن عبدالوهاب) بود. او جوانی بسیار بلندپرواز و تندخو بود، از حکومت عثمانی انتقاد می‌کرد ولی به حکومت ایران کاری نداشت؛ سبب دوستی وی با عبدالرضا، صاحب مغازه این بود که هر دو از خلیفه عثمانی ناراضی بودند. نمی‌دانم این جوان سنی

۱- ص ۲۶.

۲- ص ۲۷.

۳- ص ۲۸.

۴- ص ۲۹-۳۰.

مذهب از کجا زبان فارسی را آموخته بود و چگونه با عبدالرضای شیعه آشنا شده بود؟ گرچه هر دوی این مسأله، شگفت‌آور نبود؛ زیرا در بصره شیعه و سنی با همدیگر مانند برادر برخورد می‌کنند؛ چنان‌که بسیاری از مردم بصره به فارسی و عربی سخن می‌گویند و بسیاری زبان ترکی نیز می‌دانند.

محمد بن عبدالوهاب، جوانی کاملاً آزاداندیش بود، تعصب ضد شیعی نداشت - در حالی که بیشتر اهل سنت تعصب ضد شیعه دارند؛ حتی برخی از عالمان بزرگ اهل سنت، شیعیان را کافر می‌شمارند و آنان را مسلمان نمی‌دانند - چنان‌که برای پیروی از مذاهب چهارگانه مرسوم بین اهل سنت هیچ ارزشی قائل نبود و می‌گفت: خدا ﷻ دستوری در این مورد نداده است»^۱.

«محمد بن عبدالوهاب، این جوان بلندپرواز، برای فهم قرآن و سنت از اجتهاد خود استفاده می‌کرد، به نظرات بزرگان، نه تنها بزرگان زمان خود و مذاهب چهارگانه، بلکه به نظرات ابوبکر و عمر، اگر مخالف درکش از قرآن بود، اهمیت نمی‌داد»^۲.

همفر^۳ در ادامه، گفتگویی را نقل می‌کند که میان شیخ محمد بن عبدالوهاب و یکی از علمای شیعه در مورد صحت مذهب شیعه انجام شد.

سپس می‌گوید^۴:

«من گمشده‌ای را که در جستجویش بودم در محمد بن عبدالوهاب یافتم؛ زیرا آزاداندیشی، بلندهمّتی، به ستوه آمدن وی از عالمان زمانش و استقلال رأی وی که در برابر آنچه از قرآن و سنت می‌فهمید، حتی به خلفای چهارگانه^۵ اهمیت نمی‌داد، این، از مهم‌ترین نقاط ضعفش بود که می‌توانستم از طریق آن‌ها بر او نفوذ کنم. این جوان پرمدعا کجا و آن شیخ ترک که در ترکیه از او دانش آموختم کجا؟! او مانند گذشتگان همچون کوهی بود که چیزی حرکتش نمی‌داد و هنگامی که می‌خواست نام ابوحنیفه - شیخ حنفی مذهب بود - را بر زبان آورد، برمی‌خاست و وضو می‌گرفت، آنگاه نام او را بر زبان جاری می‌کرد، هر گاه می‌خواست کتاب بخاری را - که نزد اهل

۱- ص ۳۰-۳۱.

۲- ص ۳۲.

۳- ص ۳۳-۳۴.

۴- ص ۳۴-۳۵.

سنت بسیار گرامی و مقدس است - بردارد، برمی‌خاست و وضو می‌گرفت، سپس کتاب را برمی‌داشت.

اما شیخ محمد بن عبدالوهاب هرگونه بی‌حرمتی به ابوحنیفه را روا می‌داشت و در مورد خودش می‌گفت: «من بیشتر از ابوحنیفه می‌فهمم». هم‌چنین می‌گفت: «نصف کتاب بخاری باطل است!»

محکم‌ترین رابطه‌ها و پیوندها را با محمد ایجاد کردم، همواره به او تلقین می‌کردم و می‌گفتم تو موهبتی بزرگ‌تر از علی و عمر هستی! و اگر اکنون پیامبر ﷺ زنده بود، به جای آن دو، تو را به جانشینی خود برمی‌گزید. همواره به او می‌گفتم: «امیدوارم اسلام به دست تو زنده شود و تو تنها ناجی‌ای هستی که می‌توانی اسلام را از این سقوط نجات بخشی».

من و محمد تصمیم گرفتیم که تفسیر قرآن را در پرتو اندیشه‌های مخصوص خودمان، نه در پرتو فهم صحابه ﷺ و مذاهب و بزرگان مورد بحث و بررسی قرار دهیم. قرآن را می‌خواندیم و در مورد برخی از مسائل آن بحث می‌کردیم. در پشت این کار، می‌خواستیم او را به دام بیندازیم و او نیز با قبول نظریه‌های من در این اندیشه بود که خود را به عنوان مظهر آزاداندیشی جلوه دهد و بیش از پیش اعتماد را جلب کند. همفر در ادامه^۱ برخی گفتگوهایش در مورد مسائل شرعی مانند «ازدواج متعه»! را بیان کرده و می‌گوید^۲:

«و چون دریافتم که سکوتش نشانه قانع شدن است و غریزه جنسی او نیز در این سکوت مؤثر بود - چون در آن هنگام همسری نداشت - به او گفتم: چرا من و تو آزاد نباشیم که زنی را به ازدواج موقت درآوریم و از او بهره بگیریم؟ سرش را به نشانه موافقت تکان داد. این موافقت را فرصت بزرگی یافتیم و زمانی را مشخص کردم تا زنی برایش بیاورم که از او بهره بگیرد. قصدم این بود که ترس از انجام کارهای مخالف اعتقادات عمومی را در او از بین ببرم، اما محمد شرط کرد که این کار به عنوان رازی بین من و او باقی بماند و آن زن نیز نامش را نداند. فوری به دیدار یکی از زنان مسیحی در خدمت وزارت مستعمرات که برای فاسدکردن جوانان مسلمان در آنجا

۱- ص ۳۵-۳۶.

۲- ص ۳۶.

حضور داشتند، شتافتم، داستان را به صورت کامل برایش بیان کردم، نامش را صفیه نهادم. در آن روز که قرار گذاشته بودیم با محمد به خانه آن زن برویم، او در خانه تنها بود، من و شیخ صیغه عقد را برای مدّت یک هفته خواندیم، شیخ یک سکه طلا مهر او کرد. من از خارج و صفیه از داخل برای هدایت شیخ محمد عبدالوهاب می کوشیدیم.

پس از آنکه صفیه هرچه می توانست از محمد گرفت و محمد نیز شیرینی مخالفت با فرمان های شرعی را در پوشش استقلال رأی و آزاد اندیشی چشید، در سومین روز از متعه، گفتگوی درازی در مورد عدم حرمت شراب با محمد انجام دادم؛ هرچه او به آیات قرآن و روایات استدلال کرد، رد می کردم... - تا آنجا که می گوید^۱ - : محمد با دل و جان به سخنان من گوش می داد، سپس آهی کشید و گفت: بلکه در برخی روایات ثابت است که عمر حالت مست کنندگی شراب را با آب از بین می برد و آن را می نوشید و می گفت: اگر مست کننده باشد حرام است، اما اگر باعث مستی نشود حرام نیست. سپس محمد گفت: عمر این را درست می فهمید؛ زیرا قرآن می فرماید: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ﴾ [المائدة: ۹۱]؛ «همانا شیطان می خواهد با شراب و قمار در میان شما عداوت و کینه ایجاد کند و شما را از یاد الله و از نماز بازدارد».

شراب غیرمسکر، نتایج مذکور در آیه را نخواهد داشت؛ بنابراین، اگر شراب مست کننده نباشد، ممنوع نیست.

صفیه را از آنچه گذشته بود آگاه کردم و از او خواستم که این بار، شرابی غلیظ به شیخ بنوشاند؛ او نیز چنین کرد و پس از آن به من خبر داد که شیخ شراب را تا به آخر نوشید و عربده کشید، بارها در آن شب با من آمیزش کرد. بدین ترتیب، من و صفیه، کنترل شیخ را به صورت کامل به دست گرفتیم.

چه زیبا بود این سخن طلایی وزیر مستعمرات که هنگام خداحافظی به من گفته بود: «ما اسپانیا را با شراب و زنا از کافران - منظور وی مسلمانان هستند - باز پس گرفتیم، باید بکوشیم دیگر کشورها را نیز با همین دو نیروی بزرگ بازستانیم».

در ادامه، همفر بیان می‌کند^۱ که در مورد فرض‌بودن روزه و نماز با شیخ گفتگو کرده است؛ تا آنکه او شیخ را به فرض‌نبودن روزه و نماز قانع کرده و شیخ نیز قانع می‌شود! سپس می‌گوید:

«این‌گونه به تدریج لباس ایمان را از تن شیخ بیرون آوردم. یکبار کوشیدم در مورد پیامبر ﷺ با او گفتگو کنم، ولی او با سرسختی شدید در برابر من ایستاد و گفت: اگر بار دیگر در مورد این موضوع سخنی بگویی ارتباطم را با تو قطع خواهم کرد. من با نگرانی از اینکه آنچه را ساخته‌ام ویران شود، در مورد پیامبر ﷺ سخنی نگفتم.

اما این آتش را در روحش شعله‌ور ساختم که غیر از سنی و شیعه، راه سومی برای خود برگزیند. این پیشنهاد را با دل و جان پذیرفت؛ زیرا با غرور و آزاداندیشی او سازگار بود.

با کمک صفیه که پس از پایان آن هفته با ازدواج‌های موقت جدید، پیوندش را با او ادامه داده بود، توانستیم مهار شیخ را به طور کامل در دست بگیریم.

یکبار به شیخ گفتم: آیا درست است که پیامبر میان اصحابش برادری ایجاد نمود؟ پاسخ داد: آری؟ گفتم: احکام اسلام برای زمان خاصی است یا همیشگی هستند؟ پاسخ داد: بلکه همیشگی هستند؛ زیرا رسول الله ﷺ می‌فرماید: «حلال محمد تا روز قیامت، حلال و حرام محمد تا روز قیامت، حرام است». گفتم: پس من و تو با هم برادر شویم و برادر شدیم، از آن هنگام در تمام مسافرت‌ها و اقامت‌ها با او بودم و تلاش می‌کردم درختی را که بهترین روزهای جوانیم را صرف آن کرده بودم، به ثمر بنشیند.

هر ماه یکبار نتایج کارم را برای وزارت می‌نوشتم، این شیوه من از هنگام خروج از لندن بود، پاسخ وزارت به اندازه کافی تشویق‌کننده بود. من و محمد به سرعت در راهی که مشخص کرده بودم پیش رفتیم، من هرگز، نه در سفر و نه در حضر، از او جدا نمی‌شدم. هدفم آن بود که روح استقلال، آزاداندیشی و تردید را در او پرورش دهم. او را همیشه به آینده‌ای درخشان، مزده می‌دادم، روح تیز و ذهن نقدگر وی را ستایش می‌کردم. یک مرتبه به دروغ خوابی برایش ساختم و به او گفتم: دیشب رسول الله ﷺ را در خواب دیدم - و صفت پیامبر ﷺ را چنان گفتم که در منبرها از گویندگان شنیده بودم - او بر یک صندلی نشسته بود و پیرامون او گروهی از عالمان بودند که هیچ یک را نمی‌شناختم تا آنکه تو با چهره‌ای نورانی وارد شدی؛ هنگامی که نزدیک پیامبر

شدی او به احترام تو برخاست و میان دو چشمت را بوسید و به تو گفت: ای محمد! تو همنام و وارث دانش و جانشین من در اداره امور دین و دنیا هستی. آنگاه تو گفتی: ای رسول خدا ﷺ من از بیان دانشم برای مردم می‌ترسم. رسول الله ﷺ به تو گفت: نترس که تو بزرگواری!

محمد با شنیدن این خواب، نزدیک بود از خوشحالی پرواز کند، بارها از من پرسید: آیا به راستی این خواب را دیده‌ای؟ هر بار که می‌پرسید به او اطمینان می‌دادم که خواب راست است. فکر می‌کنم او از همان روز تصمیم گرفت اندیشه‌هایش را آشکار کند».

«در این روزها از لندن دستوراتی رسید که من راهی کربلا و نجف شوم. این دو شهر، کعبه دل‌های شیعیان و مرکز علم و معنویت آنان است و داستان درازی دارند»^۱. «از حله در لباس بازرگانان آذربایجان، راهی نجف شدم. با مردان دینی مخلوط شدم و با آنان نشست و برخاست نمودم، در مجالس درسشان حضور یافتم. از پاکی روان و علم و تقوای زیادشان، بسیار شگفت‌زده شدم؛ اما زمانی طولانی بر آنها گذشته بود بدون اینکه به احیای کار خود بیندیشند.

۱- با حکومت ترکیه بسیار دشمن بودند ... اما به مقابله با حکومت و رهایی از آن نمی‌اندیشیدند.

۲- مانند کشیشان ما در دوره جمود، خود را در علوم دینی محدود کرده بودند و از علوم دنیا، جز اندکی که بی‌فایده بود، دست کشیده بودند.

۳- به رویدادهای پیرامون خود در جهان نیز نمی‌اندیشیدند.

با خود گفتم: این بیچاره‌ها در خواب و دنیا بیدار است، روزی فرا می‌رسد که سیل آنان را ببرد. بارها کوشیدم آنان را به برخاستن در برابر حکومت بشورانم، اما گوش شنوایی نیافتم. برخی مرا دست می‌انداختند؛ گویی که من گفته بودم دنیا را زیر و زبر کنید! آنان خلافت را اسب سرکشی می‌دانستند که جز با ظهور ولی عصر عجل الله تعالی فرجه، سر فرود نخواهد آورد»^۲.

۱- ص ۴۱.

۲- ص ۴۴.

«چهار ماه در کربلا و نجف ماندم، در نجف به بیماری شدیدی مبتلا شدم. پس از بهبودی، رهسپار بغداد شدم، در آنجا گزارشی طولانی از مشاهداتم در نجف، کربلا، بغداد، حله و در مسیر این شهرها نوشتم. یک گزارش مبسوط شد و آن را به نماینده وزارت در بغداد سپردم»^۱.

«به هنگام ترک بصره و سفر به کربلا و نجف، از سرنوشت شیخ محمد بن عبدالوهاب بسیار نگران بودم؛ چون می‌ترسیدم راهی را که برایش مشخص کرده بودم رها کند؛ زیرا او هر دم به رنگی درمی‌آمد و تندخو بود، می‌ترسیدم تمام آرزوهایم که بر او ساخته بودم ویران شود»^۲.

«پس از مدتی که در بغداد بودم، دستور آمد که به سرعت به لندن بازگردم. پس عازم لندن شدم. در آنجا با دبیرکل و بعضی از اعضای وزارت جلسه داشتیم، مشاهدات و کارهای خود را در این سفر طولانی باز گفتم. از اطلاعاتی که در سفر عراق به دست آورده بودم، بسیار شادمان شدند... وزیر از تسلط بر محمد بسیار شادمان بود و گفت او گمشده وزارت است، وی پیوسته به من تأکید می‌کرد که با او هر نوع پیمانی نبند. وی گفت: اگر تمام رنج‌هایت دستاوردی جز شیخ نداشت باز هم ارزشمند است»^۳.

«آنگاه به من اجازه دادند که ده روز را در میان خانواده‌ام بگذرانم. با شادمانی از وزارت به سوی خانواده‌ام رفتم... به وزارت بازگشتم تا در مورد آینده دستور بگیرم»^۴.

«دبیرکل به من گفت: شخص وزیر و کمیسیون ویژه مستعمرات به من گفته‌اند که: دو راز بسیار مهم را برای تو بازگویم تا در آینده از آن بهره جویی»^۵.

راز اول، این بود که وزارت پنج بدل را انتخاب کرده بود که لباس افراد زیر را به تن کرده بودند:

۱- پادشاه عثمانی.

۲- شیخ الاسلام دولت عثمانی.

۳- پادشاه ایران.

۱- ص ۴۷-۴۸.

۲- ص ۴۹.

۳- ص ۵۱.

۴- ص ۵۳.

۵- ص ۵۴.

۴- عالم درباری شیعی.

۵- یکی از مراجع تقلید شیعه.

این کار را برای آن کرده بودند تا روش اندیشیدن هریک از این افراد، با مجموعه‌ای از افکاری که باید میان مسلمانان منتشر کنند را دریابند.^۱

«راز دوم چیزی نبود جز یک سند پنجاه صفحه‌ای که در آن برنامه‌هایی برای متلاشی کردن اسلام و مسلمانان در طول یک قرن آمده بود- همفر در ادامه، نمونه‌هایی از این برنامه‌ها را بیان می‌کند-»^۲.

«از دبیرکل به دلیل اینکه این سند را در اختیارم گذاشته بود سپاسگزاری کردم، یک ماه دیگر در لندن ماندم، تا اینکه وزارت دستور داد بار دیگر به سوی عراق روانه شوم تا کار را با محمد بن عبدالوهاب به پایان برسانم. دبیرکل به من دستور داد در مورد او ذره‌ای کوتاهی نکنم، تا جایی که گفت: بر اساس گزارش‌های دریافتی از مزدوران، شیخ بهترین فردی است که می‌توان به او تکیه کرد؛ زیرا گوش به فرمان وزارت است.

دبیرکل در ادامه گفت: با شیخ بی‌پرده سخن بگو. مزدور ما در اصفهان با او بی‌پرده سخن گفته و شیخ همه چیز را پذیرفته است؛ به شرط آنکه از او در برابر حکومت‌ها و عالمانی که در صورت ابراز آرا و اندیشه‌هایش، بر او از همه سو خواهند تاخت، پشتیبانی گردد، اگر لازم شد، پول و سلاح کافی در اختیارش قرار گیرد و یک استان، هرچند کوچک، نیز در اطراف سرزمینش نجد، به او سپرده شود. وزارت نیز تمام این امور را پذیرفته است.

با شنیدن این خبر، از شدت شادمانی در پوستم نمی‌گنجیدم؛ آنگاه به دبیرکل گفتم: اکنون چه کنم؟ از شیخ چه بخواهم؟ و از کجا شروع کنم؟ دبیرکل گفت: وزارت برنامه دقیقی دارد که شیخ باید آن را اجرا کند؛ آن برنامه بدین قرار است:

۱- تکفیر تمام مسلمانان، روا دانستن کشتار آنان، گرفتن اموالشان و پرده‌داری ناموسشان و فروش آنان در بازار برده‌فروشان.

۱- ص ۵۴-۷۵.

۲- ص ۷۵-۸۰.

- ۲- در صورت امکان، تخریب کعبه با این دست‌آویز که این بنا از بقایای بت‌پرستی است؛ و جلوگیری از انجام حج و تشویق قبائل به قتل و غارت حجاج.
- ۳- تلاش برای سرپیچی از فرمان خلیفه، تشویق به جنگ با او و گرد آوردن لشکریان برای این کار. جنگ با بزرگان حجاز و کاهش نفوذ آنان با هر وسیله ممکن نیز ضروری است.
- ۴- تخریب گنبدها، ضریح‌ها و مکان‌های مقدس مسلمانان در مکه و مدینه و دیگر شهرهایی که می‌تواند این کار را انجام دهد، به دست‌آویز شرک و بت‌پرستی؛ هم‌چنین تخریب شخصیت پیامبر محمد ﷺ و خلفایش ﷺ و مردان بزرگ اسلام با هر وسیله ممکن.
- ۵- گسترش هرج و مرج و تروریسم در کشورهای اسلامی با آنچه او را قادر بر این کار می‌کند.
- ۶- انتشار قرآنی تحریف‌شده که بر اساس احادیث در آن فزونی و کاستی ایجاد شده باشد»^۱.

همفر، خاطراتش را چنین به پایان می‌رساند^۲: «چند روز بعد، از وزیر و دبیرکل اجازه گرفتم و با خانواده و دوستانم خداحافظی کردم... به سوی بصره به راه افتادم. پس از یک سفر دراز، شبی به خانه عبدالرضا در بصره رسیدم؛ وی در خواب بود؛ چون مرا دید به گرمی خوش‌آمد گفت. آنجا شب را تا صبح خوابیدم؛ به من گفت: شیخ محمد به بصره آمد، پیش از سفر دوباره نامه‌ای برایت گذاشت. بامداد نامه را خواندم و دانستم که به نجد رفته است. نشانی‌اش را در نجد نوشته بود؛ صبحگاه به سوی نجد رهسپار شدم و پس از رنج بسیار به آنجا رسیدم. شیخ محمد را در حالی در خانه‌اش یافتم که آثار ناتوانی در او آشکار شده بود. به او چیزی نگفتم، اما پس از آن دریافتم که ازدواج کرده است و اندیشیدم که این گونه نیرویش کاسته خواهد شد. به او توصیه کردم از همسرش جدا شود و او هم پذیرفت. با هم قرار گذاشتیم که من خود را به عنوان برده او معرفی کنم؛ بنده‌ای که او از بازار خریده و در سفر بوده است و اکنون باز آمده و چنین نیز شد.

۱- ص ۸۰-۸۲.

۲- ص ۸۲-۸۵.

من دو سال با او بودم و زمینه آشکارکردن دعوت را فراهم نمودیم. در سال ۱۱۴۳ هـ عزم جزم کرد و یارانی گرد آورد و فراخوان خود را با واژه‌های مبهم و سخنان رمزآلود برای نزدیک‌ترین یارانش بیان کرد.

هرچه دعوتش را بیشتر آشکار می‌کرد، دشمنانش افزون‌تر می‌شدند. گاهی به دلیل فشار شایعاتی که علیه او می‌ساختند، تصمیم می‌گرفت از راهش بازگردد، اما من اراده‌اش را سخت می‌کردم و به او می‌گفتم: محمد پیامبر ﷺ بیش از این تحمل کرد؛ این، راه بزرگواری است، هر مصلحی به ناچار، با این گونه سختی‌ها و تهمت‌ها روبرو می‌شود.

شیخ به من قول داد که هر شش بخش برنامه را انجام خواهد داد، جز اینکه گفت: در حال حاضر، تنها برخی از آن‌ها را می‌تواند آشکار کند و این کار را هم کرد. شیخ بعید می‌دانست که بتواند پس از دست‌یافتن به کعبه آن را تخریب کند؛ زیرا دست‌آویز اینکه آنجا مرکز بت‌پرستی بوده است، مورد پذیرش مردم نبود. هم‌چنین بعید می‌دانست که بتواند قرآن تازه‌ای بسازد. او از حاکمان مکه و آستانه به شدت می‌ترسید و می‌گفت: اگر ما سخنی در این دو مورد بگوییم، آنان لشکریانی به سوی ما گسیل خواهند داشت که توانایی دفاع در برابر آن‌ها را نخواهیم داشت. من این عذرش را پذیرفتم؛ زیرا چنان که شیخ می‌گفت، زمینه فراهم نبود.

پس از سال‌ها کار، وزارت توانست (محمد بن سعود) را هم به سوی ما سوق دهد. آنان کسی نزد فرستادند که این مطلب را به من بگوید و لزوم همکاری میان این دو محمد را بیان نماید؛ یعنی دین از محمد بن عبدالوهاب و قدرت از محمد بن سعود، تا هم دل‌های مردم را به چنگ آورند و هم بدن‌هایشان را؛ زیرا تاریخ نشان داده است که حکومت‌های دینی هم پایدارترند، هم نفوذ بیشتری دارند و هم ترسناک‌ترند.

این کار انجام شد و بدین ترتیب، قدرت بزرگی در سوی ما گرد آمد و (درعیه) را پایتخت حکومت و دین جدید قرار دادیم، وزارت به صورت پنهانی، پول کافی به حکومت جدید می‌رساند؛ چنان‌که در ظاهر، این حکومت جدید، بردگانی خرید که در واقع بهترین کارشناسان وابسته به وزارت بودند که زبان عربی آموخته و جنگ‌های بیابانی فرا گرفته بودند. من و آنان - که یازده نفر بودند - در اجرای برنامه‌های مورد نیاز همکاری می‌کردیم، این دو محمد هم بر اساس برنامه‌هایی که ما برایشان طرح

می‌کردیم، پیش می‌رفتند. در بسیاری موارد که دستور خاصی از وزارت نیامده بود، خودمان مسایل را مورد بررسی قرار می‌دادیم.

همگی با دخترانی از عشایر ازدواج کردیم، شگفت زده شدیم از اخلاص زن مسلمان در برابر شوهرش. با این کار، ارتباط پیوندهای خویشاوندی میان ما و این عشایر، بیش از پیش درهم آمیخته شد، اینک کارها از وضعیت خوب به وضعیت بهتر در حال جریان است، حکومت مرکزی ما روز به روز تقویت می‌شود؛ به نحوی که اگر فاجعه‌ای ناگهانی اتفاق نیفتد، بذرها پاشیده‌شده تا حصول میوه‌های مورد نظر رشد خواهند کرد».

مبحث چهارم:

دلایل ساختگی بودن «خاطرات همفر»^۱

دلیل اول: نبود منبع انگلیسی خاطرات

هیچ منبع انگلیسی‌زبانی برای خاطرات انگلیسی و ساختگی همفر نیافتیم؛ فراتر از آن، نسخه‌ای به زبان اصلی‌اش که از آن زبان به زبان عربی ترجمه شده باشد، در هیچ یک از کتابخانه‌های آمریکایی یا بریتانیایی نیافتیم! اگر اصل این خاطرات موجود است، چرا مترجم آن را آشکار نمی‌سازد؟ یا چرا خواننده را بدان راهنمایی نمی‌کند؟! دکتر عبدالله عسکر می‌گوید: «برای یافتن اصل این خاطرات به زبان انگلیسی جستجو کردم؛ اما هیچ اصلی برایش نیافتیم»^۲.

دکتر فهد السماری در پاسخ بر فنجری می‌گوید: «خودم در آرشیو ثبت اسناد عمومی لندن و آرشیو وزارت هند و وزارت مستعمرات در لندن که در این کتاب باطل گفته شده، مولف در این وزارت مسئولیت داشته است، جستجو کردم؛ هرگز اصلی بر این کتاب نیافتیم. فراتر از آن، هرگز بر شخصیتی بریتانیایی با این نام در آن دوران که به عنوان کارمند در وزارت مستعمرات برای مأموریت در شرکت هند شرقی مکلف شده باشد، آنگونه که این کتاب ادعا می‌کند، دسترسی پیدا نکردم»^۳.

دلیل دوم: همفر، اسمی تخیلی و ناشناخته است

نام نویسنده خاطرات همفر، تخیلی و ناشناخته است، وگرنه این اطلاعات تفصیلی در مورد نام و رتبه و شغل و مأموریت او، چرا در کتاب‌ها و اسناد حکومت بریتانیا وجود ندارد؟! دکتر عبدالله عسکر می‌گوید: «در اسامی کارمندان بزرگ شرکت هندی

۱- در این مبحث، از مقالاتی که در مجله‌ها یا بر روی شبکه اینترنت، این خاطرات را نقد کرده‌اند استفاده کردم که در رأس آن‌ها، مقاله‌ی شیخ مالک بن حسین - وفقه الله - در مجله‌ی «الأصالة» (شماره‌های: ۳۱ و ۳۲ و ۳۳) است. با اضافات و توضیح.

۲- روزنامه‌ی الرياض، ۲۰/۶/۲۰۱۰م. مقاله‌ی «مذکرات الجاسوس البريطاني همفر».

۳- مجله‌ی روز الیوسف، شماره ۴۰۸۱.

شرقی جستجو کردم، اما اسم همفر را نیافتم؛ چنان که هرگز ندیده‌ام یکی از مورخان و نویسندگان معروف به او ارجاع داده باشد»^۱.

دلیل سوم: آیا عاقلانه به نظر می‌رسد که چنین خاطراتی به انگلیسی نوشته شود اما هیچ کس از آن مطلع نگردد؟

آیا عاقلانه به نظر می‌رسد که چنین خاطراتی به انگلیسی نوشته شود، اما هیچ کس از آن آگاه نشود و فقط از طریق زبان عربی شناخته شود. در حالی که می‌دانیم مصادر انگلیسی، واضح، آشکار، موجود و در دسترس هستند؛ و مجالی برای پنهان کردن و بسته‌نگه‌داشتن آن‌ها نیست؟! کجاست این رویدادها و پیشرفت‌ها، در حالی که تحت مراقبت وزارت مستعمرات بریتانیا و از گزارشاتی است که فرستادگان بریتانیا مانند ویلیام بروس و لوئیس پلی که از این منطقه در قرن نوزدهم میلادی دیدار کردند، آن‌ها را منتشر ساختند؟ حتی در گزارش‌های مشهور بریتانیا مانند گزارش‌های سلدانای بریتانیایی که در سال ۱۹۰۴م پیرامون امور نجد در خلال سال‌های ۱۸۰۴-۱۹۰۴

)

دلیل ششم: تاریخ مذکور در صفحه پایانی کتاب

در صفحه پایانی این خاطرات، تاریخ (۲ / ۱ / ۱۹۷۳) آمده است. هدف از بیان این تاریخ چیست؟ آیا همان تاریخی است که مثلاً همفر خاطراتش را نوشت - چنان که این امر در نوشتن هر خاطراتی مرسوم است -؟ یا تاریخ دروغ‌بستن و ساختن این خاطرات است؟!

دلیل هفتم: این خاطرات تخیلی در تاریخ ذکر نشده است

از این خاطرات تخیلی در تاریخ که به تمام وقایع میان پیروان دعوت سلف - از زمان شیخ محمد رحمته - و دشمنانشان گواهی می‌دهد، یادی نشده است؛ با وجود آنکه این دشمنان بر تخریب این دعوت و انتشار هر چیزی برای بدنام کردن آن می‌کوشیدند. بنابراین، ظهور این خاطرات در دوران حاضر، بر کذب و ساختگی بودن آن دلالت دارد.

دلیل هشتم: کتاب‌های شیخ محمد، خاطرات همفر را تکذیب می‌کند

تمام مطالب کتاب‌های شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته، چنانکه در ادامه می‌آید - ان شاء الله - مطالب این خاطرات را تکذیب می‌کند.

دلیل نهم: توصیف بریتانیا به امپراطوری‌ای که خورشید در آن غروب نمی‌کند!

همفر در آغاز خاطراتش، بریتانیا را چنان امپراطوری‌ای توصیف می‌کند که خورشید در آن غروب نمی‌کند^۱.

پرواضح است که در آن زمان، سندی یافت نمی‌شود که به عنوان امپراطوری بریتانیایی که خورشید در آن غروب نمی‌کند! باشد.

بریتانیا، هند را در سال ۱۸۱۹م، میانمار را در سال ۱۸۲۴م، چین را در سال ۱۸۴۲م و مصر را در سال ۱۸۸۲م اشغال کرد. پس چگونه بریتانیا را با صفتی توصیف می‌کند که پس از سال‌های طولانی بدان دست یافت؟!^۲

۱- خاطرات همفر، ص ۵.

۲- نک: عصر النهضة والعالم الحديث، دکتر جلال یحیی، ص ۴۳۲ - ۴۳۵؛ مبحث «التوسع الانجلیزی»؛ «معالم التاريخ الأوربی الحديث»، دکتر جاد طه و جلال یحیی. سفیر خارجی سوریه، محمد عدنان مراد، در کتاب «صراع القوى في المحيط الهندي والخليج العربي - جذوره التاريخية وأبعاده»، ص ۳۰۳، در مرحله بعد از اشغال هند توسط بریتانیا (۱۸۱۹هـ) می‌گوید: «هند

دلیل دهم: توصیف دولت عثمانی به مرد مریض!

همفر می‌گوید: «آنچه که ما را نگران می‌کرد، کشورهای اسلامی بود؛ زیرا هرچند با آن مرد مریض (منظورش حکومت عثمانی است) قراردادهایی بسته بودیم که تمام آن‌ها به نفع ما بود، ولی بر اساس پیش‌بینی‌های کارشناسان وزارت مستعمرات، حکومت عثمانی در مدتی کمتر از یک قرن، آخرین نفس خود را خواهد کشید...».

پاسخ: اطلاق وصف «مرد مریض» بر حکومت عثمانی، در آغاز قرن بیستم بود که نشانه‌های ضعف آن آشکار شد و از هم پاشید؛ اما در زمان همفر خیالی - یعنی آغاز قرن هجدهم هجری، ۱۷۰۰م - حکومت عثمانی، امپراطوری بزرگی بود و در چندین جبهه می‌جنگید، و وصف مذکور بر آن اطلاق نمی‌شود. این امر، دروغگو بودن همفر را که نسبت به تاریخ جاهل است رسوا می‌سازد!

دلیل یازدهم: نفی خاطرات از طریق واقعیت شیخ و دعوتش

واقعیت شیخ و واقعیت دعوت او، تمام این خاطرات را نفی می‌کند.

دلیل دوازدهم: نفی خاطرات از طریق گواهی دشمنان شیخ

گواهی دشمنان مسلمان و کافر شیخ، تمام مطالب این خاطرات در مورد شیخ را نفی می‌کند. این موضوع، گسترده است و بررسی آن، مبحثی طولانی را می‌طلبد.

دلیل سیزدهم: ادعای همفر مبنی بر اینکه فرستاده وزارت مستعمرات بریتانیاست

همفر در آغاز خاطراتش می‌گوید: «در سال ۱۷۱۰م وزارت مستعمرات من را به مصر، عراق، تهران، حجاز و آستانه فرستاد تا اطلاعات کافی به منظور تقویت راه‌هایی

بریتانیایی آن مرحله تاریخی را آغاز کرد، در حالی که مرکز مستعمره بریتانیا بود، دیری نگذشت که مراحل کندی را پشت سر گذاشت به سوی امپراطوری‌ای سرکش، که سیاست استعماری‌ای را اجرا می‌کرد که در لندن برنامه‌ریزی و در دهلی نو و بمبئی تدریس و اجرا می‌شد، یعنی سر در لندن و قلب در هند بود». نیز؛ نک: أفول وسقوط الإمبراطورية البريطانية، بیرس برندنون.

۱- خاطرات همفر، ص ۶-۷.

۲- نک: الخلافة العثمانية، عبدالمنعم هاشمی، ص ۳۶۹ و مابعد آن؛ صحوة الرجل المریض، موفق

بنی المرحجة.

برای ایجاد تفرقه میان مسلمانان و گسترش تسلط بر سرزمین‌های اسلامی جمع‌آوری کنم»^۱.

پاسخ: سازنده این خاطرات، با دروغ آغاز می‌کند! زیرا فراموش کرده که اساساً در سال ۱۷۱۰م وزارت مستعمراتی در بریتانیا نبوده است! بلکه تنها شرکت‌های تجاری «استعماری» محضی بودند که تجارت را در جنگ حکومت‌ها، مورد سوء استفاده قرار می‌دادند^۲. این امر، ضرب‌المثل مشهور را مورد تأکید قرار می‌دهد که: اگر دروغگو هستی، پر حافله باش^۳. همچنین این نکته را تأیید می‌کند که خاطرات ساختگی وی، مرده متولد شده است - ولله الحمد -.

دلیل چهاردهم: ادعای همفر مبنی بر دیدارش با شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته در سال ۱۷۱۳م

همفر ادعا می‌کند که در سال ۱۷۱۳م با شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته دیدار کرده و او را اینگونه توصیف می‌کند: «... در آن مغازه جوانی رفت و آمد می‌کرد که سه زبان ترکی، فارسی و عربی را می‌دانست»^۴.

پاسخ: دروغگوی این خاطرات، فراموش کرده که شیخ محمد رحمته در این تاریخ ادعا شده، ده ساله بوده است!!

توضیح: همفر بیان می‌کند که وزارت مستعمرات (بریتانیا) در سال ۱۷۱۰م، یعنی مصادف با سال ۱۱۲۲هـ، او را به آستانه (مرکز خلافت اسلامی) فرستاده است؛ سپس بیان می‌کند که دو سال در آستانه مانده و بعد از آن، طبق اوامر به لندن بازگشته است تا گزارشی مفصل از اوضاع پایتخت خلافت ارائه دهد. سپس بیان می‌کند که شش ماه

۱- خاطرات همفر، ص ۱۲.

۲- در رأس این شرکت‌ها، شرکت هند شرقی قرار داشت که از یک پروژه تجاری به مؤسسه تحکم تمام مستعمرات تاج بریتانیا در منطقه تبدیل شد و استمرار داشت تا اینکه بر اثر وقوع شورش و نافرمانی ملی در هند در سال ۱۸۵۸م منحل شد. نک: کتاب مهمی در این مورد با عنوان: «شركة الهند الشرقية الإنجليزية منذ تأسيسها حتى سقوط دولة المغول الإسلامية في الهند»، استاد نصیر احمد نور احمد.

۳- معادل فارسی: «دروغگو، فراموشکار است». مترجم.

۴- خاطرات همفر، ص ۳۱-۳۲.

در لندن مانده است. در ادامه، بیان می‌کند که به سوی بصره روانه شده و این سفر شش ماه بطول می‌انجامد و در بصره با شیخ محمد رحمته دیدار می‌کند.

بنابراین، سال مورد ادعای همفر که در آن سال با شیخ دیدار کرده، سال ۱۷۱۳م است که مصادف با ۱۱۲۵هـ می‌شود؛ در حالی که مشخص است شیخ متولد سال ۱۱۱۵هـ است؛ در نتیجه شیخ در زمان دیدار ادعایی همفر، ده‌ساله بوده است!! این امر در بطلان این مذاکرات به صورت کلی و جزئی آشکار است.

بعلاوه، پسر ده‌ساله‌ای که از صحرای نجد آمده، چگونه می‌تواند به زبان فارسی و ترکی صحبت کند؟ در حالی که مردم نجد اساساً این دو زبان را در زمان شیخ نمی‌دانستند و حتی یک نفر از آنان نیز به این دو زبان صحبت نمی‌کرد، پس این طفل چه زمانی و از کجا این دو زبان را فراگرفته بود؟

دلیل پانزدهم: توصیف شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به آزاداندیشی

همفر می‌گوید: «محمد بن عبدالوهاب جوان کاملاً آزاداندیشی بود... چنان که برای پیروی از مذاهب چهارگانه هیچ ارزشی قائل نبود»^۱.

با اندکی تأمل، دروغ آشکار این سخن مشخص می‌شود. چگونه کسی که در صحرا پرورش می‌یابد، آزاداندیش است؟ آن هم نه آزاداندیشی عادی، بلکه کاملاً آزاداندیش؟ شیخ محمد چگونه هیچ ارزشی برای مذاهب چهارگانه قائل نیست، در حالی که از آنها خارج نشد و تجاوز نکرد؟ کتاب‌هایش در بین مردم منتشر شده و در دسترس همگان قرار دارد، علمای امت آنها را خوانده‌اند، اما حتی یک عالم هم چنین سخنی نگفته است. اگر شیخ یکی از ائمه را کم‌ارزش دانسته بود، به طور قطع علما بر او برمی‌افروختند و پاسخش را می‌دادند.

دلیل شانزدهم: ادعای دوستی شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته با مردی شیعه به نام

عبدالرضا!

همفر بیان می‌کند که شیخ محمد بن عبدالوهاب با مردی شیعه به نام عبدالرضا دوست بوده و در مورد شیخ می‌گوید: «محمد بن عبدالوهاب تعصب ضد شیعی

نداشت»^۱. این سخن از آشکارترین سخنان باطل است؛ زیرا موضع شیخ در مورد رافضی‌ها مشهور و معروف است، کتاب مشهوری با عنوان «رسالة في الرد علی الرافضة»^۲ تألیف کرده که عقاید ناپسند شیعه را در آن آورده است. یکی از عبارات او در مورد رافضی‌ها که گویی شیخ آن را خطاب به سازنده خاطرات همفر می‌گوید: آنجا که در مورد آنان می‌گوید: «این دروغگویان»^۳. هم‌چنین می‌گوید: «ای مومن بر دیدگاه پوچ این نادانان بنگر که آنچه را عقل بدیهی و نقل صریح رد می‌کنند، می‌سازند»^۴.

دلیل هفدهم: همفر بیان می‌کند که در بصره، سنی و شیعه مانند برادر با هم برخورد می‌کنند^۵

این امر بر جهل سازنده خاطرات دلالت دارد؛ زیرا این امر هرگز نبوده و هرگز نخواهد بود؛ زیرا اهل سنت، شیعه را که معتقد به تحریف قرآن و تکفیر صحابه رضی الله عنهم هستند، و در مورد امامانشان غلو می‌کنند و آنان را تا مرتبة الوهیت بالا می‌برند و سایر عقاید کفرآلودشان، کافر می‌دانند (البته تعداد اندکی از شیعیان از این قاعده مستثنی می‌باشند)، پس اهل سنت چگونه می‌توانند برادران آنان باشند؟! مگر کسی که از مذهب خبیث شیعه آگاهی نداشته باشد، که شیخ هرگز چنین نبوده، بلکه دانستیم که شیخ کتابی در رد آنان تألیف کرده است.

دلیل هجدهم: ادعای نارضایتی شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته الله از حکومت عثمانی
همفر می‌گوید شیخ محمد بن عبدالوهاب و عبدالرضا شیعی، هر دو از حکومت عثمانی ناراضی بودند.^۶

۱- همانجا.

۲- دانشگاه الإمام این کتاب را به چاپ رسانده است. یکی از تناقضات کتاب فوق این است که نسخه‌نویس آن در پایان چنین می‌نویسد: «در ساعت یک شب چهارشنبه ماه ذوالحجه سال ۱۳۲۵هـ در بغداد که الله آن را از فساد حفظ کند، از نوشتن این کتاب فارغ شدم». این امر شبیه مطالبی است که در دسترس روافض قرار دارد!

۳- ص ۸.

۴- ص ۴۱.

۵- خاطرات همفر، ص ۳۱.

۶- همان.

از چند وجه می‌توان به این ادعا پاسخ داد:

۱- شیخ قائل به وجوب شنیدن و اطاعت از ائمه مسلمانان است؛ به عنوان نمونه، می‌گوید: «قائل به وجوب سمع و طاعت از ائمه نیکوکار و فاسق مسلمانان هستم، تا زمانی که به معصیت الله فرمان ندهند، کسی که خلافت به او سپرده شد، مردم بر او اجتماع کردند و راضی شدند، یا با شمشیرش بر آنان غلبه نمود تا اینکه خلیفه شد، اطاعت وی واجب و خروج بر او حرام است»^۱. هم‌چنین می‌گوید: «اصل سوم این است که: شنیدن و فرمانبرداری از کسی که امارت ما را به دست دارد، هرچند برده‌ای حبشی باشد، مورد اجماع است. الله این حق را آشکارا و به اندازه کافی بیان فرمود. بسیاری از مدعیان علم، از این اصل آگاهی ندارند، پس چگونه به آن عمل خواهد کرد؟!»^۲.

۲- شیخ رحمته کوچک‌ترین شکی نداشت که محل دعوتش، تابع حکومت خلافت نیست؛ به عنوان نمونه می‌گوید: «اگر در مورد این امری که به خاطر آن بر من اعتراض و انتقاد و دشمنی می‌کنند، از هر عالمی در شام یا یمن یا دیگر سرزمین‌ها بپرسند، خواهد گفت: حقیقت دین الله صلواته و رسولش صلواته است، اما در سرزمین خودم نمی‌توانم آن را آشکار کنم، چون حکومت راضی نیست؛ اما ابن عبدالوهاب آن را آشکار کرد؛ چون حاکم کشور او، سخنش را رد نکرد، بلکه وقتی حقیقت را شناخت، از او پیروی کرد»^۳.

۳- کتاب‌های شیخ رحمته در دست ما قرار دارد و چیزی در آن‌ها یافت نمی‌شود که بر نوعی موضع خصمانه ضد حکومت عثمانی دلالت کند، هیچ فتوایی از او که آن حکومت را تکفیر کند وجود ندارد. سیاست و موضع‌گیری شیخ رحمته در برابر حکومت عثمانی به گونه‌ای بود که - در طول حیاتش - تحریک یا شوراندن یا دعوتی برای جنگ با حکومت یا استیلای بر آن نداشت؛ زیرا می‌دانست که این کار، به معنای خروج بر حکومت است. حکومت عثمانی نیز هیچ ساکنی را تحریک نکرد و اقدامی هم از آن سر نزد که باعث رنجش و

۱- مؤلفات الشیخ، قسمت پنجم، الرسائل الشخصية، ص ۱۱.

۲- همان، قسمت اول، العقیده، ص ۳۹۴.

۳- همان، قسمت پنجم، الرسائل الشخصية، ص ۳۲.

خشم شود، یا خلافی که قابل ذکر باشد، با وجود آنکه در اثنای حیات شیخ رحمته، چهار پادشاه آل عثمان حکومت کردند^۱.

۴- دولت عثمانی، بر نجد مسلط نبود؛ پس - به طور عموم - نفوذی بر نجد نداشت و حکومتش تا آنجا ادامه نیافته بود. پیش از ظهور دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته.

شدند؛ چنان‌که به سبب انقلاب رهبر بنی خالد براک بن غریب و پیروانش در سال ۱۰۸۰هـ، مجبور به ترک احساء نیز شدند.^۱

۵- منطقه نجد هرگز به وجود اشیای سودمند و ثروت‌اندوزی شناخته نشده است تا آنجا را محل طمع حکومت عثمانی یا هر حکومت دیگری قرار دهد.

دلیل نوزدهم: ادعای اهمیت‌ندادن شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به مذاهب فقهی چهارگانه

همفر می‌گوید شیخ محمد بن عبدالوهاب برای پیروی از مذاهب چهارگانه مرسوم بین اهل سنت هیچ ارزشی قائل نبود و می‌گفت: خدا دستوری در این مورد نداده است!^۲

این سخن دروغ است؛ زیرا موضع شیخ رحمته در برابر مذاهب اهل سنت به صورت واضح در کتاب‌هایش آمده است؛ به عنوان نمونه می‌گوید:

«ما مقلد کتاب، سنت، سلف صالح امت و اقوال مورد اعتماد ائمه چهارگانه، ابوحنیفه نعمان بن ثابت، مالک بن انس، محمد بن ادریس و احمد بن حنبل - رحمهم الله - هستیم»^۳.

«اما مذهب ما، مذهب امام احمد بن حنبل رحمته، امام اهل سنت است، بر پیروان مذاهب چهارگانه به شرط آنکه مخالف نص قرآن و سنت و اجماع امت و قول جمهور امت نباشد، ایرادی نمی‌گیریم»^۴.

«اما کتب متأخران - رحمهم الله - در دست ماست؛ به آن دسته از مطالب آن‌ها که موافق با نص است عمل می‌کنیم، به آن مطالبی که موافق با نص نیست عمل نمی‌کنیم»^۵.

۱- نک: عقیده‌ی شیخ محمد بن عبدالوهاب السلفیة وأثرها فی العالم الإسلامی، شیخ صالح العبود، ۴۰/۱-۴۱؛ انتشار دعوة الشيخ محمد بن عبدالوهاب خارج الجزيرة العربية، محمد کمال جمعة، ص ۱۳؛ تاریخ البلاد العربية السعودية، دکتر عجلانی، ص ۴۷.

۲- خاطرات همفر، ص ۳۱.

۳- مؤلفات الشيخ، القسم الخامس، الرسائل الشخصية، ص ۹۶.

۴- همان، ص ۱۰۷.

۵- همان، ص ۱۰۱.

پسرش، شیخ عبدالله بن محمد بن عبدالوهاب رحمته، در سال ۱۲۱۸هـ که به مکه وارد شدند، گفت: «ما نیز در فروع، بر مذهب امام احمد بن حنبل رحمته هستیم، بر کسی که از یکی از ائمه چهارگانه و نه غیر آنان تقلید کند، انتقاد نمی‌کنیم؛ زیرا مذاهب دیگر مانند رافضی‌ها و زیدیه و امامیه درست تنظیم نشده‌اند؛ در ظاهر آنان را بر چیزی از مذاهب فاسدشان تأیید نمی‌کنیم، بلکه آنان را مجبور می‌سازیم که از یکی از ائمه چهارگانه تقلید کنند»^۱.

شیخ رشید رضا رحمته در مورد پیروان دعوت سلفیت می‌گوید: «... آنان در اصول، بر مذهب جمهور سلف صالح و در فروع بر مذهب امام احمد رحمته هستند. آنان به مذاهب ائمه چهارگانه احترام گذاشته و میان هیچ یک از مقلدان آنان تفاوتی قائل نیستند. این سخنان را ابن عابدین - و کسانی که از او پیروی کردند - در تصدیق سخنان دروغ و بهتان‌های شیخ احمد دحلان گفتند، در حالی که در هیچ یک از کتاب‌های شیخ و کتاب‌های فرزندان و نوادگانش موجود نیست. ما این شایعات را که سیاست ترکیه در مورد آنان برای تصدیق ابن عابدین و امثالش منتشر کرد تصدیق کردیم؛ و در کتاب‌های آنان و کتاب‌های حامیانشان در عصر ما چاپ شده است، پس عذری برای هیچ‌کس در تصدیق حشویه و مبتدعه و شهوت‌رانان آنان نیست. این شایعات یک بار در مجلس استاد بزرگ شیخ ابوالفضل جیزاوی، شیخ الأزهر، در اداره موسسات دینی بیان شده است. شیخ نسخه‌هایی از کتاب «الهدیة السنیة» برایشان حاضر کرده و به آن مراجعه می‌کند، در حالی که گروهی از مشهورترین علمای الأزهر در کنارش بودند، آنگاه همگی اعتراف می‌کنند که مطالب این کتاب، عین مذهب جمهور اهل سنت و جماعت است»^۲.

دلیل بیستم: ادعای اهمیت ندادن شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به آرای خلفای راشدین رضی الله عنهم!

همفر بیان می‌کند که شیخ رحمته رأی مستقلی داشت و در برابر آنچه از قرآن و سنت می‌فهمید، حتی به خلفای چهارگانه رضی الله عنهم اهمیت نمی‌داد^۳.

۱- الدرر السینة، ۱/ ۲۲۷.

۲- صیانة الإنسان عن وسوسة دحلان، حاشیة ص ۵۱۰ - ۵۱۱.

۳- خاطرات همفر، ص ۳۴.

می‌گویم: اعتقاد شیخ در مورد صحابه رضی الله عنهم در کتاب‌ها و رسائلش چنان واضح است که نیازی به این بهتان‌ها نیست:
شیخ می‌گوید:

«اصحاب رسول الله صلی الله علیه و آله را دوست دارم، کارهای نیک آنان را بیان می‌کنم، از آنان راضی هستم و برایشان آمرزش می‌طلبم؛ اما در مورد عیوب و اختلافات آنان سکوت می‌کنم و برتری‌شان را باور دارم»^۱.

«آیات و احادیث بر افضلیت صحابه رضی الله عنهم و استقامت آنان در راه دین تصریح دارند»^۲.
«از پیامبر صلی الله علیه و آله به صورت متواتر مطالبی روایت شده که بر کمال صحابه رضی الله عنهم، بخصوص خلفای راشدین رضی الله عنهم دلالت دارد. روایات در مدح هریک از آنان مشهور بلکه متواتر است؛ زیرا راویان این روایات، مردمی هستند که تبانی‌شان بر دروغ محال است و از مجموع اخبارشان، علم یقینی به کمال صحابه و برتری خلفا رضی الله عنهم به دست می‌آید»^۳.
«هر یک از آنان - یعنی رافضی‌ها - به آن چیزی اعتقاد داشته باشد که موجب تحقیر آنان - یعنی صحابه رضی الله عنهم - است؛ در واقع، رسول الله صلی الله علیه و آله را در آنچه در مورد وجوب اکرام و بزرگداشت صحابه رضی الله عنهم خبر داده، تکذیب کرده است، کسی که رسول الله صلی الله علیه و آله را در آنچه که به صورت قطعی از ایشان ثابت است، تکذیب کند، کفر ورزیده است»^۴.

«هر کس به آنان ناسزا بگوید، با فرمان الله جل جلاله در مورد اکرام صحابه رضی الله عنهم مخالفت کرده است، هرکس اعتقاد سوء در مورد تمام یا جمهور صحابه داشته باشد، الله متعال را در آنچه که در مورد کمال و فضائل صحابه رضی الله عنهم خبر داده تکذیب کرده است و تکذیب‌کننده الله، کافر است»^۵.

۱- مؤلفات الشیخ، قسمت پنجم، الرسائل الشخصية، ص ۱۰.

۲- رسالة في الرد على الرافضة، ص ۱۴.

۳- همان، ص ۱۸.

۴- همان، ص ۲۷.

۵- همان، ص ۱۷.

دلیل بیست و یکم: سخن همفر در مورد جهاد

همفر بیان می‌کند که شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته گفت که جهاد فرض نیست... و پس از مناظره، شیخ سرش را به نشانه رضایت تکان داد!^۱

پاسخ: شیخ رحمته دیدگاه خویش در مورد جهاد را اینگونه بیان می‌کند: «به نظر من، جهاد همراه هر امام نیک و فاسقی، باقی است، نماز جماعت پشت سرشان جایز است و جهاد از آنگاه که الله جل جلاله محمد صلی الله علیه و آله را مبعوث گردانید تا زمانی که آخرین فرد این امت دجال را می‌کشد باقی است، نه ستم ستمگری آن را باطل می‌کند و نه عدالت عادلانه».

دلیل بیست و دوم: سخن همفر در مورد ازدواج موقت

همفر بیان می‌کند که شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته قانع می‌شود که ازدواج موقت زنان جایز است و آن را می‌پذیرد، پس از یکی از زنان مسیحی که در خدمت وزارت مستعمرات برای فاسدکردن جوانان مسلمان بودند، بهره می‌گیرد^۲

پاسخ: رافضی‌ها که خودشان متعزاده هستند، دوست دارند شیخ مانند آنان در زنا حرام بچرد؛ چنان‌که الله جل جلاله در مورد کفار می‌فرماید: ﴿وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً﴾ [النساء: ۸۹]؛ «آنان آرزو می‌کنند که شما هم مانند آنان کافر شوید تا با هم یکسان شوید». اما چنین آرزویی را به گور خواهند برد؛ زیرا الله شیخ را از این منکر بزرگ که رافضی‌ها تشنه‌اش هستند، پاک نگه داشته و شیخ حرمت این کار را در پاسخ بر روافض بیان کرده است^۳. شیخ رحمته در پایان سخن در مورد متعه می‌گوید: «نتیجه اینکه: متعه حلال بوده، سپس برای همیشه منسوخ و حرام شد؛ پس هرکس آن را مرتکب شود، در واقع، باب زنا را بر رویش گشوده است»^۴.

۱- خاطرات همفر، ص ۳۵-۳۶.

۲- ص ۳۶.

۳- نک: الرد علی الرافضة، ص ۴۴-۴۶، «مطلب المتعة».

۴- ص ۴۶. در صفحه ۵۴ می‌گوید: «این امامیه‌ها، از سنت و بلکه از ملت خارج هستند و در زنا قرار دارند و ابواب زنا، از قُبُل و دُبر، را به صورت گسترده بر روی خویش گشوده‌اند؛ پس بسیار سزاوار هستند که فرزندان زنا باشند. ای گروه برادران، الله جل جلاله ما و شما را از پیروی از گام‌های شیطان حفاظت کند.

دلیل بیست و سوم: سخن همفر در مورد شرب خمر

همفر می‌گوید: بعد از گفتگویی با شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته، او را قانع کرده که شرب خمر حرام نیست و نماز فرض نیست! در نتیجه شیخ خمر نوشید و در نماز تنبلی کرد!

پاسخ: این دروغ بر بی‌شرمی افترا زنده آن و نسب ناپاکش دلالت دارد. این کار از جانب کسی که در زدن افترا و بهتان بر برترین مسلمانان بعد از پیامبرش صلی الله علیه و آله، سابقه دارد، شگفت‌آور نیست. شیخ رحمته در نامه‌ای به عالم بغداد، شیخ عبدالرحمن سویدی، بعد از اینکه عقیده خویش را برای او بیان کرده و مردم را به اخلاص عبادت برای الله متعال، انکار شرکیات مثل خواندن مردگان و پناه‌بردن به آنان به جای الله متعال که در میان مردم رواج یافته بود، فرامی‌خواند، چنین گفته است: «من زیردستانم را به برپایی نماز، پرداخت زکات و سایر احکام الله ملزم کردم، آنان را از ربا و شرب خمر و مسکرات و انواع منکرات نهی کردم، پس رؤسا نتوانستند در این مورد بر ما طعنه وارد کنند و از آن ایراد بگیرند؛ زیرا نزد عوام نیکوست؛ از این رو، طعنه و دشمنی‌شان را در مواردی قرار دادند که به توحید امر می‌کنم و از شرک بازمی‌دارم، اینگونه امر را برای مردم مشتبه کردند که: این کار خلاف اعتقاد اکثر مردم است؛ از این رو، فتنه بسیار بالا گرفت و لشکریان سواره و پیاده شیطان را علیه ما فراهم آوردند؛ به عنوان مثال، بهتان‌هایی پخش کردند که انسان عاقل از نقل آن‌ها شرم می‌کند، چه رسد که آن را افترا بدهد... - شیخ پس از آنکه امور زیادی را که به او نسبت داده شده برمی‌شمرد - می‌گوید: خلاصه اینکه تمام اسبابی که در مورد ما گفته می‌شود، غیر از دعوت مردم به سوی توحید و نهی از شرک، بهتان است و اگر این امر برای دیگران پوشیده مانده، برای شما پوشیده نیست»^۲.

شیخ رحمته در پاسخ به رافضی‌ها، برای سرزنش کردن آنان می‌گوید^۳: «مطلب: نماز جمعه و جماعت را ترک می‌کنند». وی ترک نماز جماعت را بر آنان عیب می‌داند، چه رسد در مورد خود نماز! حال چگونه این افترازن ادعا می‌کند که شیخ در نماز تنبلی کرده است؟!

۱- خاطرات همفر، ص ۳۷-۳۸.

۲- مؤلفات الشیخ، قسمت پنجم، الرسائل الشخصية، ص ۳۶. هم‌چنین نک: «البيان والإشهار لكشف زيغ الملحد الحاج مختار»، فوزان السابق، ص ۸۱-۸۲؛ دعاوی المناوین لدعوة الشیخ محمد بن عبدالوهاب، دکتر عبدالعزيز آل عبداللطیف، ص ۱۷۰-۱۷۱؛ الدرر السنّیة فی الأجوبة النجدیة، ۱/ ۶۵.

۳- ص ۵۶.

دلیل بیست و چهارم: ادعای سفر شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به اصفهان و شیراز
همفر ادعا می‌کند که شیخ محمد بن عبدالوهاب به (اصفهان و شیراز) رفته است.^۱ این سخن نیز دروغ است؛ زیرا افراد مورد اعتمادی که زندگی‌نامه شیخ را بیان کرده و مشتاق بودند تا تمام موارد مربوط به سفرهایش تدوین شده و شهرهایی را که شیخ از آن‌ها دیدار کرده، بیان شوند، هرگز نگفته‌اند که شیخ به (فارس و ایران و قم و اصفهان و شیراز)! رفته باشد، هرکس این سخن را بیان کرده، آن را فقط از برخی کتب غیر مورد اعتماد^۲ یا بعضی خاورشناسانی که آن را در آثار معروفشان به اشتباه یا دور شدن از حقیقت آورده‌اند، مانند: مرجلیوث در «دائرة المعارف الإسلامية»، برانجس، هیوجز، ژویمر و بالغریف، نقل کرده است.^۳

دلیل بیست و پنجم: ادعای ایمان شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به تقیه

همفر می‌گوید شیخ محمد بن عبدالوهاب به تقیه ایمان داشت.^۴ پاسخ این دروغ چنین است که شیخ رحمته در مبحث پاسخ به رافضی‌ها در مسأله تقیه می‌گوید:^۵ «مفهوم سخنشان این است که معنای تقیه از نظر آنان چنین است: کتمان حق، یا ترک لازم، یا ارتکاب منهی؛ به خاطر ترس از مردم، والله اعلم. پس به جهل این دروغگویان بنگر، و بر اساس این تقیه منحوس و ننگین، این را بنا کرده‌اند که علی رضی الله عنه نص خلافت خویش و مباحث خلفای سه‌گانه رضی الله عنهم را کتمان کرد... این امر، عدم اطمینان به اقوال و افعال ائمه اهل بیت را می‌طلبد؛ زیرا احتمال می‌رود که اقوال و افعالشان از روی تقیه صادر شده باشد!... بسیار زشت است سخن گروهی که به معنای نقص امامانشان می‌باشد، امامانی که از آن پاک هستند».

۱- خاطرات همفر، ص ۵۰.

۲- مانند کتاب «لمع الشهاب...» که نقدش گذشت. هم‌چنین برای پاسخ روایت وی در مورد

سفرهای شیخ رحمته، نک: تاریخ البلاد العربية السعودية، منیر العجلانی، ص ۱۸۸ - ۲۰۱.

۳- برای مطالعه سفرهای شیخ و پاسخ کسانی که بر آن افزودند، نک: عقیده الشیخ محمد بن عبدالوهاب و اثرها في العالم الإسلامي، دکتر صالح العبود، ۱/ ۱۳۳ - ۱۸۲؛ تاریخ المملكة العربية السعودية، دکتر عبدالله العثیمین، ص ۶۸.

۴- خاطرات همفر، ص ۵۰.

۵- ص ۲۷ - ۲۸.

دلیل بیست و ششم: ادعای تکفیر مسلمانان توسط شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته
 همفر بیان می‌کند، یکی از برنامه‌هایی که برای شیخ محمد بن عبدالوهاب وضع شده بود، تکفیر تمام مسلمانان و روا دانستن کشتار آنان و گرفتن اموالشان بود.^۱
 این سخن، از جمله افتراات زیادی است که دشمنان دعوت سلفیت آن را رواج دادند، شماری از پژوهشگران به آن‌ها پاسخ داده‌اند.^۲ برخی از سخنان شیخ محمد رحمته که این افترا را رد می‌کند، بدین قرار است:

«اسلام پنج رکن دارد: رکن اول شهادتین است، سپس ارکان چهارگانه؛ اگر کسی بدان‌ها اقرار کند و از روی تنبلی آن‌ها را ترک کند، هرچند که به خاطر انجمشان با او می‌جنگیم، اما به خاطر ترک او را تکفیر نمی‌کنیم. علما در کفر تارک این ارکان از روی تنبلی و بدون انکار اختلاف دارند، ما تکفیر نمی‌کنیم مگر در آنچه که تمام علما بر آن اجماع دارند که همان شهادتین است»^۳.

«کسی را که بت روی قبر عبدالقادر و بت روی قبر احمد بدوی و امثال این دو را عبادت می‌کند، تکفیر نمی‌کنیم؛ زیرا جهل دارند و کسی نیست که آنان را آگاه کند»^۴.
 «اما دروغ و بهتان؛ مانند این سخن آنان است که می‌گویند: ما به صورت عموم تکفیر می‌کنیم و هجرت به سوی خودمان را برای کسی که بر اظهار دینش توانایی دارد واجب می‌دانیم، تکفیر می‌کنیم کسی را که تکفیر نمی‌کند و کسی را که نمی‌جنگد، مانند آن که بسیار زیاد هستند. تمام این موارد، دروغ و بهتان است که با آن مردم را از دین الله جل جلاله و رسولش صلی الله علیه و آله باز می‌دارند...»^۵.

۱- خاطرات همفر، ص ۸۱.

۲- نک: دعای المناوین لدعوة الشيخ محمد بن عبدالوهاب، دکتر عبدالعزيز آل عبداللطيف؛ منهج الإمام محمد بن عبدالوهاب في مسألة التكفير، شيخ احمد رضيمان.

۳- تاریخ نجد، ۲ / ۲۷۱؛ مؤلفات الشيخ، قسمت سوم، الفتاوی، ص ۹؛ الدرر السنّية في الأجوبة النجدية، ۱ / ۱۰۲.

۴- مؤلفات الشيخ، قسمت سوم، الفتاوی، ص ۱۱.

۵- همان.

«در مورد هیچ یک از مسلمانان، نه گواهی به بهشت می‌دهیم و نه گواهی به جهنم؛ مگر کسانی را که رسول الله ﷺ برایشان گواهی داده است، اما برای مسلمان امیدوارم و بر بدکار، نگران»^۱.

«هیچ کس را به خاطر ارتکاب گناه تکفیر نمی‌کنم و او را از دایره اسلام خارج نمی‌دانم»^۲.

«اما اینکه دشمنان از جانب من گفتند که من به ظن و موالات تکفیر می‌کنم، یا جاهلی را که حجت بر وی اقامه نشده است تکفیر می‌کنم. بهتان بزرگی است که با آن قصد دارند مردم را از دین الله ﷻ و رسولش ﷺ متنفر کنند»^۳.

«الله ﷻ می‌داند که این مرد - ابن سحیم - سخنانی را بر من افترا بسته است که هرگز آن‌ها را نگفته‌ام، اکثر آن‌ها به ذهنم خطور نکرده است؛ از جمله: اینکه من بوصیری را تکفیر می‌کنم و هرکس را که به غیر الله سوگند یاد کند تکفیر می‌کنم... در پاسخ به این مسائل می‌گویم: سبحانک هذا بهتان عظیم»^۴.

«لشکریان سواره و پیاده شیطان را علیه ما فراهم آورید؛ از جمله: انتشار بهتانی که نقل آن شرم‌آور است، چه رسد به اینکه بدان افترا بست؛ از جمله اینکه گفته‌اید: من تمام مردم را جز کسانی که از من پیروی می‌کنند تکفیر می‌کنم، ادعا می‌کنم که ازدواجشان غیر صحیح است، شگفتا! چگونه این سخن در عقل یک خردمند می‌گنجد؟ آیا عاقلی می‌گوید: این مسلمان یا کافر یا دانا یا دیوانه است؟!...»^۵.

«همچنین به افراد پست به دروغ خبر داده است که ابن عبدالوهاب می‌گوید: کسی که تحت فرمان من داخل نشود کافر است. در پاسخ می‌گوییم: سبحانک هذا بهتان عظیم، بلکه از قلب گواهی می‌دهیم به اینکه هرکس به توحید عمل کند و از شرک و پیروانش بیزاری بجوید، در هر زمان و هر مکانی مسلمان است، تنها کسی را

۱- همان، قسمت پنجم، الرسائل الشخصية، ص ۱۱.

۲- همان.

۳- همان، ص ۲۵.

۴- همان، ص ۱۱-۱۲ و ۶۲.

۵- همان، ص ۳۶.

کافر می‌دانیم که در معبود بودنِ الله ﷻ بعد از اینکه حجت بر بطلان شرک برایش آشکار شد، شرک ورزد»^۱.

«اما این سخن که، ما به صورت عموم تکفیر می‌کنیم، از بهتان‌های دشمنان است تا از دین بازدارند و پاسخ ما چنین است: سبحانک هذا بهتان عظیم»^۲.

شیخ محمد بشیر سهسوانی هندی رحمته، برای نفی این اتهام از شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته مبنی بر تکفیر مسلمانان و روا دانستن کشتار آنان و گرفتن اموالشان و پرده‌داری ناموسشان می‌گوید: «شیخ و پیروانش هیچ یک از مسلمانان را تکفیر نکرده و اعتقاد نداشته‌اند که تنها آنان مسلمان هستند، هرکس با آنان مخالفت کند مشرک است و کشتار اهل سنت و برده‌ساختن زنانشان را روا ندانسته‌اند... با بیش از یک نفر از علما از پیروان شیخ دیدار داشته‌ام و بسیاری از کتاب‌هایشان را مطالعه کردم، اما هیچ دلیل و اثری برای این امور نیافتم، بلکه تمام این سخنان بهتان و افتراست». شیخ محمد رشید رضا رحمته در توضیح این سخن شیخ محمد بشیر چنین می‌نویسد: «بلکه در این کتاب‌ها، خلاف و ضد آنچه گفته شده است وجود دارد؛ زیرا در آن‌ها آمده که آنان تکفیر نمی‌کنند جز کسی را که اجماع مسلمانان بر آن است که وی کفر ورزیده است»^۳.

دلیل بیست و هفتم: سخن همفر در مورد قرآن تحریف شده!

همفر می‌گوید یکی از برنامه‌هایی که برای شیخ محمد بن عبدالوهاب طراحی شده بود، انتشار قرآن تحریف شده‌ای بود^۴!

پاسخ: سازنده این خاطرات که شیعه است، عیب خودش را به شیخ نسبت می‌دهد؛ چنان‌که ضرب‌المثل می‌گوید: مرا به عیب خود متهم کرد و در رفت. رافضی‌ها معتقد به تحریف قرآن هستند نه اهل سنتی که الله ﷻ آنان را از این عقیده کفرآلود بری کرده است. شیخ محمد رحمته از علمای بزرگ اهل سنت است و در کتاب «الرد علی

۱- همان، ص ۶۰.

۲- همان، ص ۱۰۰-۱۰۱.

۳- صیانة الإنسان، ص ۵۱۰- با حاشیه.

۴- خاطرات همفر، ص ۸۲.

الرافضة» حکم کسی را که معتقد به زیادت یا نقصانی در قرآن باشد چنین بیان کرده است!:

«کسی که به عدم صحت حفاظت آن - یعنی قرآن کریم - از حذف شدن، و قراردادن غیر قرآن در آن اعتقاد داشته باشد؛ به تحقیق کافر شده است»^۱.
 «تکذیب کننده قرآن کافر است و مجازاتی جز شمشیر و زدن گردن ندارد»^۲.
 «کسی که چیزی را که در آن ذکر الله ﷻ یا قرآن یا رسول ﷺ است، مورد استهزا قرار دهد، کافر است»^۳.

دلیل بیست و هشتم: ادعای اظهار دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته در سال ۱۱۴۳هـ

همفر بیان می کند که شیخ محمد بن عبدالوهاب دعوتش را در سال ۱۱۴۳هـ آشکار کرد^۴. این سخن، دروغ بودن خاطرات مذکور را بیش از پیش آشکار می کند؛ زیرا شیخ، دعوت خویش را در سال وفات پدرش یعنی سال ۱۱۵۳هـ آشکار کرد؛ چنان که مورخان برآوردند. ابن بشر در تاریخ خویش می گوید: «پدرش عبدالوهاب در سال هزار و صد و پنجاه و سه وفات یافت، سپس دعوت و انکار و امر به معروف و نهی از منکر را اعلان داشت و گروهی از اهالی شهر از او پیروی کردند...»^۵.

دلیل بیست و نهم: اشتباه همفر در بیان ارتباط امام محمد بن عبدالوهاب با امام محمد بن سعود - رحمهما الله -

همفر بیان می کند که پس از سالها کار، وزارت توانست محمد بن سعود رحمته را هم به سوی ما سوق دهد؛ بنابراین، کسی را نزد محمد بن عبدالوهاب رحمته فرستادند که این مطلب را به او بگوید و لزوم همکاری میان این دو محمد را بیان نماید؛ یعنی دین از محمد بن عبدالوهاب و قدرت از محمد سعود!

۱- الرد علی الرافضة، ص ۱۹.

۲- مرجع سابق، ص ۳۲.

۳- مؤلفات الشیخ، قسمت اول، العقیده، ص ۱۱۸.

۴- خاطرات همفر، ص ۸۳.

۵- عنوان المجد، ۸/۱-۹.

۶- خاطرات همفر، ص ۸۴-۸۵.

پاسخ: در تاریخ به صورت ثابت مذکور است که شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته به درعیه، شهر محمد بن سعود، رفت. بزرگانی از اهل درعیه از وجودش آگاه شدند و مخفیانه با او دیدار کردند، دیدند که هنوز بر راه رسول صلی الله علیه و آله ثابت است، پس خواستند که محمد بن سعود را با خبر کنند و او را به نصرت شیخ توصیه کنند. اما ترسیدند، زن محمد بن سعود، شوهرش را به مساعدت و نصرت شیخ توصیه کرد و هم‌چنین دو برادرش ثنیان و مشاری. الله - سبحانه - محبت شیخ را در قلبش انداخت، آنگاه بی‌درنگ برخاست و همراه دو برادرش به سوی وی رفت. بر او سلام کرد و خوش آمد گفت، نهایت احترام و بزرگداشت را برایش انجام داد و به او خبر داد که همانند زنان و فرزندان از او دفاع و حمایت می‌کند و گفت: تو را به سرزمینی بهتر از سرزمین خودت و به عزت و نیرومندی بشارت می‌دهم.

شیخ گفت: من هم تو را به عزت و قدرت بشارت می‌دهم که کلمه «لا إله إلا الله» است؛ هرکس بدان چنگ زند و عمل کند و یاری رساند، سرزمین‌ها و مردم را مالک خواهد شد، این کلمه، کلمه توحید است و نخستین چیزی است که رسولان علیهم السلام، از اولین تا آخرین، بدان دعوت دادند. سپس او را آگاه کرد از آنچه که رسول صلی الله علیه و آله بر آن بود و آنچه بدان فرا خواند و آنچه بعد از او اصحاب رضی الله عنهم بر آن بودند؛ و آنچه بدان امر کردند و از آن بازداشتند؛ و جهاد در راه الله صلی الله علیه و آله، که خداوند از این طریق به آنان عزت داد؛ بدین ترتیب، آنان را بی‌نیاز کرد و برادر یکدیگر قرار داد. سپس او را از مخالفت با شرک به الله متعال و بدعت‌ها و ستم و ظلم مردم نجد آگاه کرد.

وقتی محمد بن سعود از شناخت توحید و فضل او اطمینان یافت و دانست که مردم از وقوع در آن دور هستند، به شیخ گفت: ای شیخ! همانا این دین الله و رسولش صلی الله علیه و آله است که تردیدی در آن نیست؛ و تو را بشارت باد به یاری خودت و آنچه بدان فرمان دهی و جهاد علیه کسی که با توحید مخالفت کند...^۱

دلیل سی‌ام: ادعای ایجاد دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته توسط بریتانیا
خاطرات ساختگی همفر بر روی یک محور اساسی استوار است و آن اینکه دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته، فقط ساخته بریتانیاست! - چنان که گذشت -.

۱- نک: تاریخ ابن بشر، ۱/ ۱۱-۱۲؛ عقیده‌الشیخ محمد بن عبدالوهاب السلفية، ۲/ ۱۶۲-۱۶۷.

از نظر پژوهشگران بی طرف، مشخص است که موضع حکومت بریتانیا در قبال دعوت شیخ، هرگز تایید و پشتیبانی نبوده - آنگونه که صاحب خاطرات همفر ادعا می کند - بلکه دشمنی و ستیز بوده است.

انگلیس، آثار دعوت سلفی شیخ رحمته را در هند، بزرگترین مکانی که به استعمار و تسلط بر نعمت‌هایش افتخار می کردند، لمس کرده بود. این امر زمانی بود که برخی از مردم هند این دعوت را به کمک شیخ سید احمد بن عرفان^۱ و پیروانش و پس از او، در نهضت‌های دیگری مانند نهضت فرائضی‌ها و نهضت نزار علی^۲ به سرعت پذیرفتند. این نهضت‌ها با قادیانیت کافر که انگلیس قصد داشت برای تحقق نیاتش آن را در برابر اسلام قرار دهد و هرکس را که از اسلام جز اسمش چیزی را نمی داند زیر آن گرد آورد، دشمنی می کرد.

آشفته‌گی انگلیسیان و اشتیاق آنان برای نابودی دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته - که بیداری جدیدی در دین اسلامی و دعوتی برای فهم اسلام از مصادر زلالش، کتاب الله جل جلاله و سنت رسولش محمد صلی الله علیه و آله، عرضه کرده بود - آشکار می شود که تلاش‌ها و اموال زیادی در این راه به کار گرفتند.

سفر (سادلر)، افسر بریتانیایی، فرمانده هنگ (۴۷) و فرستاده حکومت بریتانیا در هند^۳؛ آشکار شده است. وی سفر طاقت‌فرسایی را از هند شروع کرد تا اینکه به خرابه‌های درعیه که ابراهیم پاشا آن را ویران کرده بود رسید، تا از فروپاشی حکومت اسلامی که در این جزیره برای بیداری مسلمانان به حرکت درآمده بود، مطمئن شود و خود قاعده دعوت سلفیت را از بین ببرد؛ چون باعث ایجاد ترس و نگرانی حکومت انگلیس شده بود و مصالحش را به خطر انداخته بود. در این سفر، کاروان بزرگی که اغلبشان ترک بودند، سادلر را همراهی می کردند.

۱- وی رحمته در سال (۱۲۴۶هـ) به شهادت رسید. نک: «احمد بن عرفان الإمام المجاهد»، شیخ

سعید الأعظمی الندوی؛ «أحمد بن عرفان الشهيد»، شیخ علی طنطاوی.

۲- برای اطلاع مختصر درباره این نهضت و فعالیت آن، نک: انتشار دعوة الشيخ محمد بن عبدالوهاب

خارج الجزيرة العربية، محمد کمال جمعه، ص ۶۳-۸۷.

۳- برای اطلاع مختصر درباره او و سفرش، نک: رحالة غریبون في بلادنا، شیخ حمد الجاسر، ص

سادلر در (۱۳) اوت سال (۱۸۱۹م) به صورت پنهانی از درعیه گذشت^۱ و پس از استراحت، بار سفر را برای رسیدن به ابراهیم پاشا بست تا اینکه او را در (آبار علی)، در نزدیکی مدینه منوره یافت؛ وی می‌خواست تبریک حکومت بریتانیا به سبب این پیروزی را برایش برساند^۲، و هدایای حکومت هند شرقی - حکومت بریتانیایی - را تحویل دهد.

شیخ حمد الجاسر می‌گوید: «سادلر از جانب حکومت هند در سال ۱۸۱۹م برای دیدار با ابراهیم پاشا تعیین شد تا پیروزی‌اش را پس از آن جنگ ستمگر به او تبریک بگوید؛ و از تمایل حکومت بریتانیا مبنی بر همکاری با او برای از بین بردن نفوذ باقی‌مانده دولت سعودی در خلیج اطمینان دهد»^۳.

سفیر خارجی سوریه، محمد عدنان مراد، در کتاب «صراع القوى في المحيط الهندي والخليج العربي - جذوه التاريخية وأبعاده» می‌گوید: «بریتانیا تنها ذی نفع از جنگی بود که به خردشدگی نفوذ سعودی، به خاطر ترس از انتشارش به خلیج و دریای عربی انجام شد... از سخن آقای (فرانسیس واردن) - عضو مجلس بمبئی و دستیار رزیدنت عمومی - در گزارشی که در مورد تاریخ حکومت سعودی و پذیرش دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته از ۱۷۹۵ - ۱۸۱۸م توسط آن، ارائه کرد، مشخص می‌شود که چگونه کینه درونی بر علیه دعوت سلفی قلب انگلیس را می‌خورد، آنجا که می‌گوید: «به این ترتیب، آن فرقه منحرف ایجاد و ساقط شد، دوباره ایجاد نشد و با حمایت و تحریک آن، حملات دریایی در خلیج و دریای هندی، تا

۱- نک: رحلة عبر الجزيرة العربية، سادلیر، ص ۸۵-۸۷ و ص ۹۶-۹۹ و ص ۱۰۵-۱۱۰ و ص ۱۴۹ و ص ۱۵۶-۱۵۹، ترجمه: انس رفاعی، ناشر: سعود بن غانم العجمی.

۲- نک: محمد بن عبدالوهاب؛ مصلح مظلوم و مفتری علیه، مسعود ندوی، ص ۱۵۰-۱۵۴؛ «التنافس الإنجليزى الفرنسى في شبه الجزيرة العربية»، دکتر احمد عُقبی، ص ۳۱۵.

۳- نک: رحلة عبر الجزيرة العربية، سادلیر، ص ۸۵-۸۷ و ص ۹۶-۹۹، ترجمه: انس رفاعی، ناشر: سعود بن غانم العجمی؛ الدولة السعودية الأولى، دکتر عبدالرحیم عبدالرحیم، ص ۲۸۶-۲۹۴، در این کتاب بیان می‌کند که اولین اشاره‌ای که در مورد دعوت شیخ رحمته و دولت سعودی در اسناد حکومت بریتانیایی بمبئی وارد شد، در سال ۱۷۸۷م بود. پس بیندیش. همچنین، نک: مقالة «بريطانيا والدولة السعودية الأولى»، دکتر اسماعیل باغی در «مجلة كلية العلوم الاجتماعية» دانشگاه الإمام (شماره اول) آنجا که علایم دشمنی بین انگلیس و دولت سعودی اول را از طریق پذیرش تقسیم‌بندی‌ها در خلیج عربی فاش می‌کند.

درجه‌ای از موفقیت و جسارت و وحشیگری گسترش یافت که جز گستاخی جزائری‌ها در اروپا با آن برابری نمی‌کند»^۱.

شیخ رشید رضا رحمته می‌گوید: «انگلیسی‌ها موفقیت و هابیت را بزرگ‌ترین هشدار بر جاه‌طلبی‌های خود در میان عرب و اسلام می‌دانستند»^۲.

استاد محمد کرد علی می‌گوید: «اگر بخواهیم با دید یک مورخ منصف بنگریم، بریتانیای کبیر را می‌بینیم که سیاست خویش را بر نابودی آرزوهای محمد علی، بلکه آرزوهای عرب مبنی بر ایجاد دولت عربی گذاشت؛ چنان‌که سیاست سی سال پیش

۱- ص ۲۶۱-۲۶۲؛ هم‌چنین، نک: تاریخ المملكة العربية السعودية، دکتر عبدالله العثیمین، ص ۱۶۶-۱۶۸.

نکته: همانگونه که دشمنان برای تخریب دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته و دولت سعودی اول تلاش کردند که آن دو را ساخته بریتانیا جلوه دهند، همین کار را با دولت سعودی سوم، به رهبری ملک عبدالعزیز رحمته، انجام دادند و با معاهده اول آن با بریتانیا «معاهده دارین» که به صورت موقت بدان مجبور شد، بهره‌برداری کردند، سپس آن را با معاهده «جده» نقض کرد. برای مشاهده متن این دو معاهده، نک: عبدالعزیز آل سعود و بریتانیا، دکتر مفید الزیدی، ص ۳۶۳-۳۶۶. ملک حسین و فرزندانش، بیشترین قسمت این تجاوز ستمگرانه را بر عهده داشتند که ملک عبدالعزیز و لشکریانش آنان را از حجاز بیرون راندند. برای اطلاع از دفع تجاوز آنان؛ نک: الوهابیون والحجاز، شیخ رشید رضا. برای شناخت حقیقت رابطه ملک عبدالعزیز با بریتانیا و اینکه چگونه از پس نیرنگهایشان و تعامل با آنان با درایت درآمد، نک: السعودیون والحل الإسلامی، محمد جلال کشک رحمته، ص ۳۱۳-۴۳۰. وی در صفحه ۳۱۳ می‌گوید: «عبدالعزیز توانست امپراطوری بریتانیا را در خدمت اهدافش بکار گیرد، و حتی یک دلیل هم وجود ندارد که عکس این مطلب را ثابت کند؛ چنانکه می‌توان گفت هیچ حاکم عربی‌ای، مانند عبدالعزیز از همکاری با انگلیس بهره نبرد و در دایره نفوذ بریتانیا هیچ حاکم عربی‌ای، مانند عبدالعزیز، انگلیس را از تحقق حتی یکی از اهدافشان که متعارض با مصالح ملی باشد، ناتوان نکرد». موضع عبدالعزیز رحمته، در برابر بریتانیا بر عکس موضع ملک حسین بود که به وعده‌های بریتانیا که در قبال همکاری در جنگ با حکومت مسلمان عثمانی، وعده داده بودند او و فرزندانش را پادشاه عرب می‌کنند، فریب خورد. اما وقتی اهداف انگلیسی‌ها برآورده شد، دوستی با او را به دشمنی و امیدش را به یأس تبدیل کردند، تا اینکه رانده و تنها در قبرس زندگی کرد! تا مشخص شود، تجاوز ملک حسین و فرزندانش بر دولت سعودی، مصداق این ضرب المثل است: «مرا به عیب خودش متهم کرد و در رفت».

۲- الوهابیون والحجاز، ص ۷۲.

آن، ایجاب کرد که دولت عثمانی را به جنگ ویرانگر و خونین علیه وهابی‌ها در نجد و حجاز فراخواند؛ زیرا می‌ترسید دولت عربی جدیدی تأسیس کنند، که چه بسا مانع نفوذ آرزوهای آن حکومت در شبه جزیره عرب شود»^۱.

دلیل سی و یکم: دروغ همفر در مورد دولت سعودی اول

همفر ادعا می‌کند که همراه گروهی از کارشناسان ناشناس بریتانیایی در درعیه زندگی کرده است! «درعیه را پایتخت حکومت و دین جدید قرار دادیم و وزارت به صورت پنهانی، پول کافی به حکومت جدید می‌رساند؛ چنان‌که در ظاهر، این حکومت جدید، بردگانی خرید که در واقع بهترین کارشناسان وابسته به وزارت بودند که زبان عربی آموخته و جنگ‌های بیابانی فرا گرفته بودند. من و آنان - که یازده نفر بودند - در اجرای برنامه‌های مورد نیاز همکاری می‌کردیم، این دو محمد هم بر اساس برنامه‌هایی که ما برایشان طرح می‌کردیم، پیش می‌رفتند. در بسیاری موارد که دستور خاصی از وزارت نیامده بود، ما خود مسایل را مورد بررسی قرار می‌دادیم»^۲.

به این دروغ اینگونه می‌توان پاسخ داد: این امر بسیار مهم و بسیار بدیهی، چرا از دید دشمنان دعوت شیخ رحمته در زمان خودش پنهان ماند، در حالی که آنان تمام تلاش خود را علیه این دعوت و پیروانش بکار بردند تا عیوب نداشته را به آنان بچسبانند؟! با این وجود، همفر می‌گوید: «درعیه را پایتخت حکومت و دین جدید قرار دادیم». این ادعا بدین معناست که این امر قبل از دیدار تاریخی شیخ محمد و امیر محمد بن سعود - رحمهما الله - انجام شده است، پس چرا مورخان بدان توجهی نکرده‌اند؟ سازنده این خاطرات فراموش کرده است که: «دولت سعودی که در سرزمین جزیره عربی ایجاد شد و از درعیه آغاز کرد، از عدم نیامده بود؛ زیرا سکونت خانواده آل سعود در این منطقه، به زمان‌های قدیم برمی‌گردد، به این اعتبار که آنان به قبائل بنوحنیفه که بومی این منطقه هستند و تاریخش معروف است. آنان تأسیس حکومتشان در درعیه را در نیمه قرن پانزدهم میلادی تجدید کردند، دعوت شیخ محمد بن عبدالوهاب رحمته را در نیمه قرن هجدهم میلادی یاری رساندند؛ تا با این کار دولت سعودی اول را تأسیس کنند؛ هنگامی که این دولت با هجوم ترکیه با رهبری ابراهیم

۱- خطط الشام، ۳/ ۷۱-۷۲.

۲- خاطرات همفر، ص ۸۴-۸۵.

پاشا در سال ۱۸۱۸م سقوط کرد، دولت سعودی دوم در سال ۱۸۲۴م، ظهور کرد، هنگامی که دولت سعودی دوم با ایجاد اختلافات میان فرزندان امام فیصل بن ترکی در سال ۱۸۹۱م سقوط کرد، برای بار سوم در آغاز قرن بیستم میلادی ظهور کرد، هنگامی که ملک عبدالعزیز رحمته برای ترمیم تاسیس آن در ریاض در سال ۱۹۰۲م قدرت یافت و به آنچه امروزه به مملکت عربی سعودی شناخته می‌شود تبدیل گردید. آیا این حکومت مستمر که به ریشه‌اش در عمق تاریخ ضرب المثل است، حکومتی ساختگی یا طرحی ساختگی است - آنگونه که این کتاب ساختگی ادعا کرده است -؟! آیا این تحولات بر این امر دلالت ندارند که حکومت سعودی، استوار و قوی است و اصول آن روشن است که هنگام اختفایش به دلیل عوامل سیاسی، قدرت ظهور بدان می‌دهد^۱.

مبحث پنجم:

دلایل شیعی بودن نویسنده «خاطرات همفر»

هرکس خاطرات همفر را بخواند، یقین پیدا می‌کند که فردی مسیحی آن را نوشته است؛ زیرا عبارات زیادی در آن وجود دارد که دین مسیحی و خود انگلیسی‌ها را مورد سرزنش و نقصان قرار داده و در مقابل، عباراتی در آن است که اسلام را مدح می‌کند.^۱ - آنچه در اینجا اهمیت دارد - این است که در خاطرات مذکور، اطلاعاتی از مذهب شیعه وجود دارد که یک جاسوس تازه‌وارد نمی‌تواند از آن‌ها آگاهی داشته باشد، در حالی که به روش ماهرانه‌ای مذهب شیعه ترویج می‌شود، واژگان و عباراتی از میراث شیعی بکار رفته که صاحب پنهان‌شده‌اش را رسوا می‌سازد؛ چنان که الله متعال می‌فرماید:

﴿وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ﴾ [محمد: ۳۰].

«و مسلماً تو آنان را در طرز سخن گفتنشان می‌شناسی.»

﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْعَانَهُمْ﴾ [محمد: ۲۹].

«آیا کسانی که در دل‌هایشان بیماری (نفاق) است گمان کردند که الله کینه‌هایشان را آشکار نخواهد کرد؟!».

شاعر می‌گوید:

و مها تكن عند امرء من خليفه
و ان خالها تخفي على الناس تعلم

«انسان دارای هر خُلق و خصلتی باشد، هرچند بیندارد که بر مردم پوشیده است، به هر حال آشکار می‌گردد.»

شاعر دیگری می‌گوید:^۲

و(اليد) تنطق والأفواه صامته
حتي تري من ضمير القلب ما كانا

۱- به عنوان نمونه؛ نک: خاطرات همفر، ص ۱۴-۱۶، ۲۴، ۲۶، ۴۸، ۵۰، ۶۶.

۲- با تصرف.

«دست سخن می‌گوید و دهان‌ها ساکت هستند، بگونه‌ای که از نهران دل آنچه را که بر آن بودند مشاهده می‌کنی».

اینک برخی دلایل شیعی بودن دروغگوی این خاطرات در چند عنوان بیان می‌شود:

عنوان اول: ستودن و درخشان‌نشان دادن مذهب و بزرگان شیعه

۱- همفر می‌گوید: «... و خطر وجود مسلمانان (شیعه) در ایران، از این هم بیشتر است؛ زیرا آنان مسیحیان را کافر و نجس می‌دانند»^۱.

این سخن، صرفاً تلاشی است برای آراستن تصویر شیعه و ادعایی است که شیعه در برابر نقشه‌های غرب مسیحی کافر می‌ایستند، در حالی که سازنده خاطرات می‌داند که روافض سزاوار این عزت نیستند. چون خیانت‌ها و تباخی‌های قدیم و جدید شیعه با دشمنان امت اسلامی علیه امت اسلام بر هیچ‌کس پوشیده نیست^۲.

۲- همفر می‌گوید: «علمای ایران استوارترین سد در برابر آرزوهای ما بودند»^۳. این سخن، مدح علمای شیعه است! چنان‌که می‌گوید: «از حله در لباس بازرگانی از بازرگانان آذربایجان راهی نجف شدم. با مردان دینی مخلوط شدم و با آنان نشست و برخاست نمودم و در مجالس درسشان حضور یافتم. از پاکی روان و علم زیادشان، بسیار شگفت‌زده شدم...»^۴.

۳- همفر- در ستایش شیعه- می‌گوید: «اما مرقد امام امیرالمؤمنین- چنانکه آنان نام می‌برند- مرقدی زیبا و آراسته به زیورهای قشنگ است، حرم زیبایی دارد و بر فرازش گنبدی طلایی است و دو گلدسته طلایی بزرگ دارد...»^۵.

۴- همفر می‌گوید: «پیش از پایان ماه، کاروانسرا را ترک کردم و راهی مغازه نجار شدم. او مرد بزرگوار و شرافتمندی بود و با من مانند یکی از فرزندان رفتار می‌کرد. نامش عبدالرضا و یک شیعه ایرانی از مردم خراسان بود...»^۶.

۱- خاطرات همفر، ص ۷.

۲- نک: خیانات الشیعة وأثرها في هزائم الأمة الإسلامية، استاد عماد علی عبدالسمیع حسین.

۳- خاطرات همفر، ص ۹.

۴- همان، ص ۴۴.

۵- همان، ص ۴۵.

۶- همان، ص ۳۰.

پاسخ: در توصیف مرد شیعه (عبدالرضا) توسط همفر بنگر! که می‌گوید او «مرد بزرگوار و شرافتمندی بود» و - چنان که خواهد آمد - او را با یک سنی منحرف به نام (خالد) مقایسه می‌کند.

۵- همفر می‌گوید: «به نظر من در مورد خلافت علی و حسن و حسین، حق با شیعه است، زیرا - بر اساس مطالعات من - از تاریخ اسلامی ثابت است که علی ویژگی‌های والایی داشته که او را برای رهبری برجسته می‌کرد، بعید نمی‌دانم که پیامبر محمد ﷺ، حسن و حسین را نیز به عنوان امام معرفی کرده باشد. این را اهل سنت نیز انکار نمی‌کنند!»^۱

پاسخ: این شیعه سازنده خاطرات نتوانسته مذهبش را پنهان کند؛ از این رو، این لغزش در تلاشی ساده برای تصحیح و ترویج مذهب از او صادر شده است.

۶- همفر در مورد گفتگوی شیخ محمد با شیخ قمی شیعه می‌گوید: «میان محمد و شیخ گفتگوی دشواری انجام شد که فقط گزیده‌ای از آن را به یاد دارم. قمی به او گفت: اگر تو چنانکه ادعا می‌کنی، آزاداندیش و مجتهد هستی، چرا مانند شیعیان از علی پیروی نمی‌کنی؟

محمد پاسخ داد: زیرا گفتار علی مانند عمر و دیگران معتبر نیست، تنها قرآن و سنت اعتبار دارند.

قمی گفت: مگر پیامبر ﷺ نفرمود که: «أنا مدينة العلم وعلی بابها»^۲؛ «من شهر علم و علی دروازه آن است»؟ پس علی با دیگر اصحاب ﷺ تفاوت دارد.

محمد گفت: اگر قول علی حجت است؛ چرا پیامبر ﷺ نفرمود: «کتاب الله و علی بن ابی طالب»؟

قمی گفت: بلکه این کار را انجام داده است، چون فرمود: «کتاب الله و عترتی أهل بیتی»^۳؛ «کتاب خدا و خاندانم» و علی بزرگ خاندان است.

۱- همان، ص ۲۳.

۲- شیخ الاسلام در منهاج السنة، ۷/ ۵۱۵ در مورد این حدیث می‌گوید: «از احادیث موضوعه به شمار می‌رود. آلبانی در ضعیف الجامع، ش ۱۳۲۲ آن را ضعیف برشمرده است. برای تخریح مبسوط این حدیث؛ نک: «تخریح حدیث (أنا مدينة العلم وعلی بابها)، شیخ خلیفه کواری.

۳- ترمذی، ۳۷۸۶؛ مسلم، ۲۴۰۸ با این لفظ آن را روایت کرده است «وَأَنَا تَارِكٌ فَيَكُم ثَقَلَيْنِ: أَوْلَهُمَا كِتَابَ اللَّهِ فِيهِ الْهُدَىٰ وَالتُّورُ، فَخَذُوا بِكِتَابِ اللَّهِ وَاسْتَمْسَكُوا بِهِ؛ مَنْ دَرَّ مِثْلَ شِمَا دُو «ثَقْل» بِهِ

یادگار می‌گذارم: نخستین آن دو، قرآن است که هدایت و نور در آن نهفته است، پس کتاب خدا را بگیرید و بدان چنگ بزنید. ایشان نسبت به کتاب خدا تشویق و ترغیب نمود، سپس فرمود: **أَذْكُرْكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي، أَذْكُرْكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي**، خدا را در حق اهل بیتم به یاد شما می‌آورم، خدا را در حق اهل بیتم به یاد شما می‌آورم». در این حدیث، تشویق شده که فقط به قرآن چنگ زده شود و نیز بر نیکی به اهل بیت و شناخت حق آنان تشویق شده است. شیخ البانی رحمته در «السلسلة الصحيحة، ش ۱۷۶۱» در پاسخ به شبههٔ روافض پیرامون حدیث ترمذی - به فرض صحت آن - می‌گوید: «خواننده گرامی بدان که مشهور است شیعه به این حدیث استدلال می‌کنند و آن را زیاد به زبان می‌آورند، تا اهل سنت خیال کنند آنان در این مورد بر حق هستند، در حالی که همهٔ آنان در این مورد به اشتباه تصور می‌کنند؛ این امر را می‌توان از دو وجه بیان کرد:

وجه اول: مراد از «» در این حدیث، بیشتر از آن چیزی است که شیعه می‌خواهند، و اهل سنت آن را انکار نمی‌کنند، بلکه بدان چنگ می‌زنند، جز اینکه عترت از نظر آنان، اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله هستند و این امر در بعضی از بیانات ایشان آمده است؛ مانند حدیث ترجمه: «عترتی اهل بیتی»، اهل بیت پیامبر در اصل، همان زنان ایشان صلی الله علیه و آله هستند که عایشه صدیقه - رضی الله عنهن جمیعا - جز آنان است؛ چنانکه الله متعال در سوره (احزاب) به صراحت می‌فرماید: **﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾** [الأحزاب: ۳۳]؛ «الله قطعاً می‌خواهد پلیدی را از شما اهل بیت دور کند و چنانکه باید شما را پاک سازد»، چون در آیات قبل و بعد می‌فرماید:

﴿يَنسَاءَ اللَّيِّ لَسْتَنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا﴾ ۳۲ **﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتَيْنَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾** ۳۳ **﴿وَأَذْكُرَنَّ مَا يَتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا﴾** ۳۴ [الأحزاب: ۳۲-۳۴]؛ «ای زنان پیامبر! شما مانند هیچ یک از زنان (عادی دیگر) نیستید، اگر پرهیزگاری کنید؛ پس در سخن گفتن نرمی نکنید که آنگاه کسی که در دلش بیماری است؛ طمع کند، و سخن شایسته بگوید. و در خانه‌های خود بمانید، و به شیوهٔ جاهلیت نخستین زینت‌های خود را آشکار نکنید، و نماز را بر پا دارید، و زکات را بدهید، و الله و پیامبرش را اطاعت کنید، الله قطعاً می‌خواهد پلیدی را از شما اهل بیت دور کند و چنانکه باید شما را پاک سازد. و آنچه را در خانه‌هایتان از آیات الله و حکمت (= سنت پیامبر) خوانده می‌شود یاد کنید؛ بی‌گمان الله باریک‌بین آگاه است».

محمد نپذیرفت که این سخن از پیامبر ﷺ باشد؛ اما قمی چنان دلایل قانع کننده‌ای آورد که محمد سکوت کرد و پاسخی نداشت»!

تخصیص (اهل بیت) در این آیه به علی و فاطمه و حسن و حسین بدون زنان پیامبر، یکی از تحریف‌های آیات الله توسط شیعه است تا شهواتشان را چیره کنند؛ چنانکه در محل خود توضیح داده شده است. نهایت آنچه از حدیث کساء و شبیه آن، به دست می‌آید، گسترش دلالت آیه و قراردادن علی و خانواده‌اش در آن است؛ چنانکه حافظ ابن کثیر و دیگران گفته‌اند. حدیث «عترت» نیز چنین است که پیامبر ﷺ بیان فرموده است که مقصود این است که: اهل بیت ایشان ﷺ شامل همسرانش و علی و خانواده‌اش می‌شود. به همین دلیل، توربشتی - چنانکه در «المرقاة»، ۵/ ۶۰۰ آمده - چنین می‌گوید: «عترت مرد: شامل اهل بیت او و خویشاوندان نزدیکش می‌شود؛ چون عترت را بر جهات بسیاری به کار می‌بردند، رسول الله ﷺ آن را با عبارت «أهل بیتی» مشخص کرد تا دانسته شود که نسل و خویشاوندان نزدیک و همسرانش را با آن اراده کرده است».

وجه دوم: منظور از «أهل بیت»، علمای صالح و متمسک به کتاب و سنت از میان آنان هستند؛ امام ابو جعفر طحاوی رحمته می‌گوید: «(العتره) همان اهل بیت پیامبر ﷺ، کسانی هستند که بر دینش بوده و به فرمانش چنگ می‌زنند».

چنانکه در ادامه می‌آید، شیخ علی قاری شبیه همین عبارت آورده، سپس روشن کرده که دلیل اختصاص اهل بیت به افراد مذکور، چنین است: «اهل بیت غالباً آگاه‌ترین افراد به صاحب خانه و احوالش هستند، پس مراد از اهل بیت، علمای آنان است که از سیرتش آگاه و بر روش وی واقف و به حکمت‌ها و علمش آشنا هستند، و به این ترتیب سزاوار است که در مقابل کتاب الله سبحان قرار گیرد؛ چنانکه می‌فرماید: ﴿وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ [الجمعة: ۲]».

مؤلف: مانند آن، این فرموده الله متعال خطاب به همسران پیامبر ﷺ در آیه تطهیر است که بیان شد ﴿وَأَذْكُرَنَّ مَا يُثَلَّىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ﴾؛ «و آنچه را در خانه‌هایتان از آیات الله و حکمت (= سنت پیامبر) خوانده می‌شود یاد کنید».

بنابراین، روشن شد که منظور از (اهل بیت): افراد چنگ‌زننده آنان به سنت ایشان ﷺ است، پس مقصود اصلی در حدیث همین است و به همین منظور، آن را یکی از (تقلین) در حدیث زید بن أرقم و در مقابل ثقل اول یعنی قرآن قرار داد و ابن‌أثیر در «النهاية» به این امر اشاره کرده است: «آن دو را (تقلین) نامید؛ زیرا اخذ و عمل به آن دو (یعنی قرآن و سنت) ثقیل است، و به هر چیز ارزشمند و گرانبهایی، (ثقل) گفته می‌شود؛ پس برای بزرگداشتن ارزش و شأن، آن دو را (تقلین) نامید».

پاسخ: بنگر که شیعه سازنده خاطرات، چگونه مذهبش را بر زبان همفر مسیحی منتشر می‌کند! با این ادعا که شیخ محمد برای این «دلایل قانع‌کننده» «پاسخی نداشت»!

از این نکته نباید غافل شد که - چنانکه پژوهشگران واقف هستند - عقل شیعه، شیفته ساختن مناظرات تخیلی میان علمای سنی و علمای مذهبش است، امکان ندارد یک مولف معاصر یا قدیمی شیعه بیایی، مگر اینکه مناظراتی با اهل سنت دارد که تمام آن‌ها با پیروزی ظفرمندان رافضی‌ها به پایان رسیده است!^۱

۷- همفر می‌گوید: «یک بار به او - یعنی شیخ محمد رحمته - گفتم: ازدواج موقت با زنان جایز است. گفت: هرگز. گفتم خدا جل جلاله می‌گوید: ﴿فَمَا أَسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ﴾ [النساء: ۲۴]؛ «پس آن زنانی را که (به ازدواج در آوردید) و از آنان کام گرفتید، باید مهرشان را به آنان بدهید» گفت: عمر متعه را حرام کرده و گفته است: «دو متعه در زمان رسول الله صلی الله علیه و آله جایز بود و من آن‌ها را حرام کردم و بر آن دو مجازات مقرر می‌کنم».^۲

خلاصه اینکه بیان اهل بیت در برابر قرآن در این حدیث، مانند بیان سنت خلفای راشدین در کنار سنت ایشان علیهم السلام است که فرمود: «فعلیکم بسنتی و سنة الخلفاء الراشدين...». شیخ قاری (۱/ ۱۹۹) می‌گوید: «زیرا آنان جز بر اساس سنت من عمل نکرده‌اند، پس نسبت دادن سنت به خلفا علیهم السلام، یا به دلیل عمل آنان به سنت است یا به دلیل استنباط آنان و اینکه فقط آن را اختیار کردند».

با توجه به مطالب فوق، این حدیث، شاهی قوی برای حدیث موطأ است با این عبارت: «ترکت فیکم أمرین لن تضلوا ما تمسکتُم بهما، کتاب الله و سنة رسوله»؛ «دو چیز را در میان شما به جا گذاشتم که تا هر زمان به آن دو چنگ بزنید گمراه نخواهید شد: کتاب الله و سنت رسولش». این حدیث در «المشکاة»، ص ۱۸۶ آمده است. امروزه وجه این شاهد در تضعیف حدیث موطأ بر بعضی از برادران تازه‌کار ما که صفحات را سیاه می‌کنند پوشیده مانده است. و الله المستعان».

پایان کلام آلبانی رحمته.

۱- خاطرات همفر، ص ۳۳.

۱- برای نمونه؛ نک: تفسیر الأمثل، مکارم شیرازی، ۷/ ۳۸۱؛ کنز الفوائد، کراچی، ۲/ ۳۶-۳۷؛ بحار الأنوار، ۱۰/ ۲۱۶ و ۴۷/ ۲۴۰؛ أعیان الشیعه، محسن امین، ۱/ ۱۵۱.

۲- بیهقی، (۱۳۹۴). در ادامه می‌گوید: «نهی از نکاح متعه توسط عمر بن خطاب رضی الله عنه، مطابق سنت رسول الله صلی الله علیه و آله بود» - چنانکه در ادامه می‌آید.

«گفتم: می‌گویی من از عمر داناترم، پس چرا از عمر پیروی می‌کنی و وقتی عمر می‌گوید: من آن را حرام کردم، در حالی که رسول ﷺ آن را حلال کرد، پس چرا نظر قرآن و رسول ﷺ را فرومی‌گذاری و به نظر عمر عمل می‌کنی؟ آنگاه ساکت شد»^۱!

پاسخ: بنگر که همفر مسیحی چگونه به بشارت‌دهنده‌ای برای عقاید رافضی‌ها تبدیل می‌شود! وی دو گنجشک را با یک سنگ می‌زند! وی دو هدف را از این گفتگوی ساختگی دنبال می‌کند:

هدف اول: دلیل رافضی‌ها که متعه را حلال می‌دانند از دلیل اهل سنت که متعه را حرام می‌دانند قوی‌تر است.^۲

هدف دوم: سرزنش عمر رضی الله عنه به اینکه متعه را حرام کرد و با این کار، با فرمان رسول الله صلی الله علیه و آله مخالفت ورزید و آنچه را رسول صلی الله علیه و آله حلال کرده بود، حرام قرار داد! این امر، عادت رافضی‌هاست که هنگام بحث در مورد متعه آن را تکرار می‌کنند.^۳

۸- همفر- در بیان پروژه‌ای که انگلیس آن را برای تضعیف اسلام و پیروانش طراحی کرد- می‌گوید: «اما زیارتگاه‌ها را باید به دلیل اینکه در زمان پیامبر صلی الله علیه و آله نبوده و بدعت است، ویران کرد؛ چنان که باید در اینکه زیارتگاه‌های موجود

۱- خاطرات همفر، ص ۳۶.

۲- برای پاسخ به شیعه در اینکه متعه را حلال می‌دانند؛ نک: تحریم نکاح المتعة، أبو الفتح نصر بن ابراهیم مقدسی، تحقیق و تخریج احادیث: شیخ حماد انصاری رحمته الله علیه؛ الشیعة والمتعة، شیخ محمد مال الله رحمته الله علیه.

۳- این ادعا یکی از دروغ‌های رافضی‌هاست که بر عمر رضی الله عنه روا می‌دارند، در حالی که - چنانکه گذشت - موافق سنت رسول الله صلی الله علیه و آله است، آنجا که گفت: «رسول الله صلی الله علیه و آله سه مرتبه به ما اجازه متعه داد، سپس آن را تحریم کرد». ابن ماجه، ۱۹۶۳. آلبانی آن را حسن دانسته است. صنعانی در پاسخ بدگویی شیعیان از عمر رضی الله عنه می‌گوید: «صراحت دارد بر اینکه عمر نهی نکرد بلکه حدیث را روایت کرد، نه اینکه از جانب خودش بگوید». منحة الغفار، ۲ / ۷۴۹. شیعه درک نمی‌کند که نهی از متعه، از طریق علی بن ابی طالب رضی الله عنه آمده است! چنانکه در بخاری (۴۲۱۶) و مسلم (۱۴۰۷) آمده است. الله شیخ الاسلام را رحمت کند، آنجا که به رافضی می‌گوید: «اهل سنت، از علی و سایر خلفای راشدین رضی الله عنهم در آنچه که از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت کردند پیروی می‌کنند، اما شیعه با علی در آنچه از پیامبر روایت کرد مخالفت می‌کنند و از قول کسی که با علی مخالفت کرد پیروی می‌کنند!» منهاج السنة، ۴ / ۱۹۰ - ۱۹۱.

واقعاً از آن پیامبر ﷺ، امامان، و یا صالحان باشد تردید ایجاد کرد... بقیع را باید با خاک یکسان کرد؛ چنان که باید گنبدها و ضریح‌های موجود در همه کشورهای اسلامی را از میان برد»^۱.

پاسخ: این رافضی دروغگو قصد دارد خوانندگان را اینگونه فریب دهد که تخریب گنبدهای روی قبرها، پروژه‌ای انگلیسی است! نه پیروی از کسانی که این کار را بر اساس سنت انجام دادند- و در رأس آنان، پیروان دعوت سلفی قرار دارند-. مانند این سخن، سخن دیگری دارد که می‌گوید:

«حسینیه‌ها را باید با این دست‌آویز که بدعت و گمراهی است و در زمان پیامبر و خلفای وی نبوده‌اند، ویران کرد؛ چنان که مردم را باید به هر وسیله‌ای از رفتن به این مکان‌ها بازداشت...»^۲.

۹- همفر بخشی از مأموریتشان برای تضعیف مسلمانان را اینگونه بیان می‌کند: «ایجاد تردید در خمس»^۳! و ایجاد تردید در پرداخت آن به علماً! گویی پیامی هشدار می‌دهد که هرکس در خمس تردید اندازد، مزدور و جاسوس است، وی براندازی یکی از ستون‌های مذهب را هدف قرار داده است! بدین وسیله خواسته ارسال اموال به سوی مراجع را تأمین کند!

۱۰- همفر می‌گوید: «تعداد آنان - یعنی شیعه - به تعداد اهل سنت رسید»^۴.

پاسخ: این عادت شیعی است که برای تلاش در افزایش تعداد افرادشان، هرچند به دروغ، در کتاب‌هایشان بسیار تکرار می‌شود.^۵

۱- خاطرات همفر، ص ۷۱. در صفحه ۶۳، آن را از اسباب قدرت مسلمانان قرار می‌دهد! زیرا «مرکز تجمع و تحرکاتشان است!».

۲- خاطرات همفر، ص ۷۲. در صفحه ۶۴ یکی از منافع حسینیه‌ها را این امر می‌داند که «بر انجام عمل صالح» تشویق می‌کند.

۳- همان، ص ۷۰.

۴- همان، ص ۳۲.

۵- خاطرات همفر، ص ۳۲.

۶- برای پاسخ به دروغ‌های شیعه در مسأله افزایش تعداد افرادشان؛ نک: التجمعات الشيعية في الجزيرة العربية، دو استاد فاضل: اسامة شحادة و هیثم کسوانی. این دو پس از پاسخ به دروغ شیعه (ص ۱۹۵) گفته‌اند: «هدف این ادعای اغلیت، آن است که آمار شیعه را بیش از آمار حقیقی اعلام کند، چنانکه برکنارکردن اهل سنت از حکومت را مورد هدف قرار می‌دهد، با این

عنوان دوم: استعمال عبارات و آثار شیعی

۱- همفر می‌گوید: «در ایام بیماری در زیرزمینی، به نام (سرداب) به سر می‌بردم!»^۱

۲- همفر می‌گوید: «به شیخ - احمد افندم - گفته بودم که: من جوانی هستم که پدر و مادرم را از دست داده‌ام و برادری هم ندارم. آنان ثروتی برایم به ارث گذاشته‌اند. من اندیشیدم که کسبی به راه بیندازم و قرآن و سنت بیاموزم؛ از این رو، به پایتخت اسلام آمدم که به دین و دنیا برسیم. شیخ استقبال گرمی از من کرد و - با کلماتی که عیناً می‌آورم - به من گفت: به چند دلیل، احترام تو بر من لازم است. تو مسلمانی و مسلمانان با یکدیگر برادرند. تو مهمان هستی و پیامبر ﷺ می‌فرماید: «أكرموا الضيف»؛ «مهمانان را گرامی بدارید». تو جوینده دانشی و اسلام بر گرامی داشتن جویندگان دانش تأکید می‌ورزد. تو در پی کسب هستی و نص وارد شده است که (کاسب حبیب الله است)»^۲.

پاسخ: عبارت «کاسب حبیب الله است» از احادیث شیعه و از عباراتی است که نزد آنان و در کتاب‌هایشان رایج است!^۳

۳- همفر می‌گوید: «آیا درست است که پیامبر ﷺ میان اصحابش ﷺ برادری ایجاد نمود؟ پاسخ داد: آری؟ گفتم: احکام اسلام برای زمان خاصی است یا همیشگی هستند؟ پاسخ داد: بلکه همیشگی هستند؛ زیرا رسول الله ﷺ

استدلال که اهل سنت اقلیتی هستند که دهه‌هایی طولانی، حکومت را به انحصار خود درآورده‌اند».

۱- خاطرات همفر، ص ۴۸.

۲- همان، ص ۱۴.

۳- به عنوان نمونه؛ نک: مصباح الفقاهة، خوئی، ۶/ ۴۷۴؛ دایرة‌المعارف فارسی دهخدا، امثال فارسی شیعی. حتی محمد شیرازی - کسی که در ادامه می‌آید که متهم با ساختن این خاطرات است - عبارت مذکور را در کتاب‌هایش بکار برده است! در المسائل المقدادیة وی در باب احکام الحج - المبيت بمنى، سؤال ۵۶۱: چنین آمده است: «آیا کسب در این مسئله عبادت به شمار می‌رود، به این اعتبار که کاسب حبیب الله است؟ جواب: عبادت به شمار نمی‌رود».

می‌فرماید: (حلال محمّد تا روز قیامت، حلال و حرام محمد تا روز قیامت، حرام است)»^۱.

پاسخ: این حدیث ادعایی نیز از احادیث شیعه است!^۲

۴- همفر می‌گوید: «یکبار به دروغ خوابی برای او ساختم و به او گفتم: دیشب رسول‌الله ﷺ را در خواب دیدم - و صفت پیامبر ﷺ را چنان گفتم که در منبرها از گویندگان شنیده بودم - او بر یک صندلی نشسته بود و پیرامون او گروهی از عالمان بودند که هیچ یک را نمی‌شناختم، تا آنکه تو با چهره‌ای نورانی وارد شدی؛ هنگامی که نزدیک پیامبر ﷺ شدی او به احترام تو برخاست و میان دو چشمت را بوسید و به تو گفت: ای محمد! تو همانم و وارث دانش و جانشین من در اداره امور دین و دنیا هستی...»^۳.

پاسخ: عبارت «تو همانم و وارث دانش و جانشین من هستی»، عبارت بارز شیعه است! شیخ آنان، کلینی - حدیثی طولانی - را بدین قرار ذکر کرده است: «ابوبصیر از ابوعبدالله علیه السلام نقل کرده است که گفت: پدرم علیه السلام به جابر بن عبدالله انصاری گفت: من با تو کاری دارم، چه موقع برایت آسان‌تر است که در خلوت از آن موضوع سؤال کنم؟ جابر گفت: هر زمان شما دوست داشته باشید. بالاخره یکی از روزها با جابر تنها نشست و به او گفت: ای جابر از آن لوحی که در دست مادرم فاطمه دیدی به من خبر بده... آنگاه جابر گفت: خدا را گواه می‌گیرم که من دیدم در آن لوح، اینگونه نوشته شده بود: به نام خداوند بخشنده مهربان، این نامه از سوی خداوند عزیز و حکیم است... سخن راستین و فرمان ثابت من است که او - یعنی رضا علیه السلام - را خشنود می‌سازم به محمد، فرزندش و جانشینش بعد از وی و وارث دانشش؛ پس او معدن دانشم و جایگاه رازم و حجت من بر مخلوقاتم است»^۴.

۱- خاطرات همفر، ص ۴۰.

۲- برای نمونه، نک: الفصول المهمة في أصول الأئمة، ۲/ ۴۳؛ مستدرک الوسائل، ۵/ ۱۱۸؛ شرح نهج البلاغة، حائری، ۱۰۸/ ۱۰؛ أجود التقريرات، خوئی، ۵/ ۲۰؛ کتاب الغيبة الكبرى، ۱/ ۱۹۸. و بسیاری منابع دیگر.

۳- خاطرات همفر، ص ۴۰-۴۱.

۴- الکافی، ۱/ ۷۷۱. نک: الحق المبين في معرفة المعصومين، ۱۵/ ۵۲؛ موسوعة الإمام الجواد، ۱/

۵- همفر می‌گوید: «- اسلام - آنان را به اقتصاد توانایی فرامی‌خواند؛ چنان که در حدیث آمده است: «کسی که معاش ندارد، معاد هم ندارد»^۱.

پاسخ: این حدیث نیز از احادیث شیعه است که در کتاب‌هایشان، بخصوص کتاب‌های معاصر، تکرار شده است!^۲

۶- همفر می‌گوید: «آنان را به توجه به جسم و سلامتی فرا می‌خواند. در حدیثی آمده است (چهار علم وجود دارد: علم فقه برای نگهداری ادیان، علم پزشکی برای نگهداری بدن‌ها، علم نحو برای نگهداری زبان و علم نجوم برای نگهداری زمان‌ها)^۳.

پاسخ: این حدیث ادعایی از جمله مواردی است که شیعه به علی علیه السلام نسبت می‌دهند!^۴

۷- همفر می‌گوید: «اما داستان کربلا، از هنگامی آغاز شد که نواده رسول الله، حسین پسر علی و پسر فاطمه دختر پیامبر خدا در آنجا به قتل رسید. مردم عراق از حسین خواستند از مدینه‌ی حجاز به سوی آنان بروند تا او را به عنوان خلیفه قرار دهند. اما وقتی او و خانواده‌اش به سرزمین کربلا در حدود دوازده فرسنگی کوفه رسیدند، مردم عراق با او به طرز دیگری برخورد کردند و به فرمان یزید بن معاویه - خلیفه اموی مقیم شام - برای جنگ با او آماده شدند. حسین بن علی قهرمانانه با لشکر انبوه اموی جنگید تا خود و خاندانش کشته شدند. لشکریان اموی در این نبرد همه نوع پستی و فرومایگی از خود نشان دادند...»^۵.

۱- خاطرات همفر، ص ۶۲.

۲- به عنوان نمونه؛ نک: التوحید يتجلی في الحياة، محمد تقی مدرّسی، ص ۷۳؛ أحادیث في الدين والثقافة والاجتماع، حسن صفار، ص ۲۱۷.

۳- خاطرات همفر، ص ۶۱.

۴- به عنوان نمونه؛ نک: بحار الأنوار، ۱/ ۲۱۸؛ مستدرک الوسائل، ۴/ ۲۰۵؛ و سایر منابع. «شیرازی» که متهم به ساختن این خاطرات است، در کتاب «مبادئ الطب»! این حدیث را به عنوان شاهد ذکر می‌کند و آن را به «معدن الجواهر» نسبت می‌دهد، ص ۴۰.

۵- خاطرات همفر، ص ۴۲-۴۳.

پاسخ: به احساس و زبان شیعی بنگر که چگونه بر سازنده خاطرات مذکور در ساختن این حادثه غلبه یافته و سربسته در مورد اموی‌ها سخن می‌گوید، در حالی که مسیحی بی‌طرفی است!

عنوان سوم: بدنام کردن اهل سنت و اشخاصی که شیعه با آنان دشمنی دارد

۱- همفر می‌گوید: «به او- یعنی شیخ محمد رحمته - گفتم: به اثبات رسیده است که معاویه، یزید، خلفای بنی‌امیه و خلفای بنی‌عباس شراب می‌نوشیدند؛ آیا ممکن است که همه آنان در گمراهی باشند و تو در راه راست قرار داشته باشی؛ بدون تردید، آنان کتاب خدا و سنت رسول صلی الله علیه و آله را بهتر می‌فهمیدند و این امر، دلالت بر این دارد که آنان از این نهی قرآنی، تحریم برداشت نمی‌کردند؛ بلکه کراهیت برداشت می‌کردند. در کتاب‌های مقدس یهودیان و مسیحیان نیز شراب مباح دانسته شده است، پس آیا عاقلانه است که شراب در یک دین حلال و در دین دیگر حرام باشد، در حالی که تمام ادیان از سوی یک خدا فرود آمده‌اند؟ بعلاوه راویان روایت کرده‌اند که عمر تا هنگام نزول آیه **﴿الصَّلَاةَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ﴾** [المائدة: ۹۱]؛ «پس آیا شما خودداری خواهید کرد؟!» شراب می‌خورد؛ اگر شراب حرام بود، به طور قطع، پیامبر صلی الله علیه و آله او را مجازات می‌کرد و مجازات نکردن رسول، دلیل حلال بودن است»!

پاسخ: با این اسلوب در ظاهر خالی از تعصب! شیعه دروغگوی خاطرات، فقط به تخریب تصویر شیخ محمد رحمته بسنده نکرده است؛ بلکه با تکیه بر این دروغ ناپسند، مجموعه‌ای از کسانی را که شیعه، آنان را دشمن خود می‌داند به شیخ ملحق کرده است؛ یعنی: عمر و معاویه رضی الله عنهما، یزید، بنی‌امیه و بنی‌عباس.

۲- همفر - خطاب به بدل شیخ الاسلام حکومت عثمانی، نماینده دیدگاه اهل سنت به نظر او- می‌گوید: «نزد بدل رفتم و به او گفتم: افندم آیا اطاعت از خلیفه واجب است؟ گفت: بله ای فرزندم، مانند اطاعت از خدا جل جلاله و رسول صلی الله علیه و آله.

گفتم: افندم به چه دلیل؟

گفت: آیا این سخن الله متعال را نشنیده‌ای: ﴿أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾ [النساء: ۵۹]؛ «اطاعت کنید الله را، و اطاعت کنید پیامبر، و صاحبان امرتان را».

گفتم: افندم، اگر خلیفه همان صاحب امر باشد، چگونه خدا به ما دستور می‌دهد از یزید که مدینه منوره را بر لشکریانش مباح کرد و حسین نواده رسول خدا ﷺ را به قتل رساند، اطاعت کنیم. چگونه به ما دستور می‌دهد از ولید که شراب می‌خورد، اطاعت کنیم... تا پایان»^۱.

پاسخ: بنگر که کار «یزید» چگونه در ذهن نویسنده خاطرات «مسیحی ادعایی» حاضر شد! تا جایی که آن را تنها سوال خویش از بدل شیخ الاسلام در ترکیه قرار داد! و در راس نگرانی‌هایش قرار گرفت.

این‌ها، همان اموری است که اذهان رافضی‌ها را در هر دوره و مکانی مشغول می‌کند: «یزید»، «محل کشتن حسین»، «ولید»...

۳- همفر می‌گوید: «دیگر روزها نزد نجاری کار می‌کردم، او مزد اندکی به صورت هفتگی به من می‌پرداخت؛ چون من تنها صبح‌ها سر کار بودم و مزد من نصف مزد دیگر کارگراها بود. نام نجار خالد بود و هنگام بیکاری پیرامون فضیلت‌های خالد بن ولید و زاجی می‌کرد... خالد، صاحب مغازه، بسیار بداخلاق و تا آخرین حد تندمزاج بود. او به من اطمینان داشت اما من دلیلش را نمی‌دانستم. شاید سبب این اعتمادش آن بود که من مطیع و حرف‌شنوی او بودم و در امور دین و مغازه‌اش با او بحث نمی‌کردم، وی در خلوت از من درخواست می‌کرد»^۲!

پاسخ: در این بدگویی ظریف نسبت به دشمن شیعه دقت کنید: فاتح ایران آتش‌پرست، قهرمان فتوحات اسلامی، و شمشیر کشیده خدا، (خالد) بن ولید ﷺ، آنجا که اسمش را روی مرد منحرفی می‌گذارد! این سرزنش نابخردانه و زشت، از سوی کسی که از کودکی، ناسزاگو و دشنام‌دهنده اهل فضل رشد یافته است، بعید نیست و آنان موارد بسیاری از این مواضع دارند^۳.

۱- همان، ص ۵۶-۵۷.

۲- همان، ص ۱۶-۱۷.

۳- کینه و دشمنی روافض با خالد بن ولید ﷺ که رسول الله او را «سیف الله؛ شمشیر خدا» نامید، مشهور شده است. در صحیح بخاری (۴۲۶۲) در قصه مؤته چنین آمده است: «قبل از اینکه خبر

۴- همفر- برای توضیح مذهب اهل سنت به ادعای خودش - می‌گوید: «اما اهل سنت بر این باورند که پس از پیامبر، مسلمانان ابوبکر، عمر و عثمان را برای خلافت، شایسته‌تر از علی دانستند؛ پس فرمان رسول ﷺ را رها کردند و آنان را به جانشینی وی برگزیدند...»^۱!

شهادت زید و جعفر و ابن رواحه برسد، پیامبر مردم را از آن آگاه کرد، آنگاه فرمود: «أخذ الراية زید فأصیب ثم أخذها جعفر فأصیب، ثم أخذها ابن رواحة فأصیب، حتی أخذها سيف من سیوف الله، حتی فتح الله علیهم»؛ «زید بن حارثه پرچم را به دست گرفت و شهید شد. سپس جعفر بن ابی‌طالب پرچم را برداشت و شهید شد. سپس عبدالله بن رواحه پرچم را بلند کرد و او نیز شهید شد. اینک پرچم را شمشیری از شمشیرهای خدا گرفت و خداوند متعال آنان را بر دشمن پیروز گردانید». سبب کینه روافض با خالد رضی الله عنه این است که وی کمک شایانی در فروپاشی حکومت ایرانیان مجوس، یعنی نیاکان شیعه، داشت. تا جایی که شاه اسماعیل صفوی، مشهورترین حاکم دولت صفوی رافضی، هر کسی را که به نسل خالد نسبت داشت جستجو می‌کرد و به قتل می‌رساند! (نک: خریطة الشيعة في العالم، امیر سعید، ص ۸۸ - ۸۹) شیخ الاسلام رحمته الله در پاسخ رافضی که به خالد بی‌احترامی کرد، به خوبی از این صحابی بزرگوار دفاع کرده است: «رافضی می‌گوید: خالد بن ولید را به دلیل دشمنی با امیرالمومنین شمشیر خدا نامیده‌اند، در حالی که امیرالمومنین به این عنوان سزاوارتر است... خالد همیشه دشمن و تکذیب‌کننده رسول الله بود...»

اینگونه پاسخ داده می‌شود: نامگذاری خالد به شمشیر خدا، مختص او نیست، بلکه او یکی از شمشیرهای کشیده الله بر مشرکان است، به همین ترتیب در حدیثی از پیامبر صلی الله علیه و آله آمده است و پیامبر اولین کسی است که او را با این اسم، نامید؛ چنانکه در صحیح بخاری آمده است... این امر، مانع از آن نیست که دیگران نیز شمشیر الله متعال باشند، بلکه این نکته را دربردارد که الله صلی الله علیه و آله شمشیرهای متعددی دارد و خالد یکی از آنهاست؛ بدون تردید، خالد بیش از دیگران، کفار را کشت و در جنگ‌هایش پیروز بود. وی قبل از فتح مکه و بعد از حدیبیه اسلام آورد... از هنگامی که اسلام آورد، پیامبر او را در جهاد امیر می‌کرد و در غزوه مؤته... او را به تخریب عزی و به سوی بنی جذیمه و غیر از آنان فرستاد... ابوبکر در جنگ با مرتدان و فتح عراق و شام، او را امیر کرد. خالد ماهرترین فرد در جنگ با دشمن بود و کسی نمی‌تواند این امر را انکار کند؛ پس بدون تردید، او شمشیری از شمشیرهای الله است که الله صلی الله علیه و آله آن را بر مشرکان کشید...» تا پایان کلام که به خوبی از خالد دفاع می‌کند. منهای السنة، ۴/ ۴۷۶ - ۵۰۶.

پاسخ: بنگر که چگونه عبارت «فرمان رسول را رها کردند» را می‌چپاند! تا بر زبان مسیحی، کسی که هم طرف دعواست و هم قاضی! مذهب پیشینیان رافضی خود را صحیح بنامد و اهل سنت را خطاکار.

۵- همفر- در مورد تلاش انگلیسی‌ها برای انتشار دیکتاتوری میان مسلمانان- می‌گوید: «ابوبکر با شمشیر و تهدید از سوی عمر و سوزاندن خانه‌های کسانی مانند فاطمه دختر محمّد که سر به طاعت ننهاده‌اند، توسط عمر، به حکومت رسید»^۱!

پاسخ: به مکر رافضی دروغگوی خاطرات بنگر، این حادثه را که نزد شیعه به «حادثه شکسته‌شدن استخوان پهلوی فاطمه علیها السلام»^۲ مشهور است، بر زبانی همفر مسیحی جاری می‌کند، گویی حقیقتی ثابت است. تمام این مسأله، برای خدشه‌دار کردن دشمن شیعه، عمر رضی الله عنه است.

عنوان چهارم: تلاش برای تحریک شیعه علیه وضع موجود

همفر می‌گوید: «به یکی از آنان- یکی از علمای شیعه- گفتم: آیا واجب نیست که همانند رسول اسلام صلی الله علیه و آله، ستم را براندازید؟ گفت: پیامبر صلی الله علیه و آله را خدا جل جلاله پشتیبانی کرد و به همین دلیل، موفق شد. گفتم: در قرآن آمده است: ﴿إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ﴾ [محمد: ۷]؛ «اگر (دین) الله را یاری کنید، (الله) شما را یاری می‌کند» شما هم اگر با شمشیر در برابر ستم خلیفه برخیزید، خدا از شما حمایت خواهد کرد. گفت: تو بازرگانی و نمی‌توانی چنین مسائل علمی‌ای را بفهمی»^۳.

عنوان پنجم: شوراندن مسلمانان علیه سلفیت و اینکه مذهب جدیدی است

۱- همفر می‌گوید: «این آتش را در روح او- یعنی محمد بن عبدالوهاب رحمته الله- شعله‌ور ساختم که غیر از سنی و شیعه، راه سومی برای خود برگزیند».

۱- خاطرات همفر، ص ۶۲.

۲- برای کشف دروغ بودن این ادعا؛ نک: من القلب، شیخ عثمان خمیس، ص ۵۹-۶۰؛ مظلومية الزهراء... إلى متى، ولحساب من؟ عبدالجبار بحرانی. این افسانه را بیش از یک نفر از شیعیان معاصر مانند حسین فضل الله، احمد کاتب و حسین مؤید تکذیب کرده‌اند.

۳- خاطرات همفر، ص ۴۵.

پاسخ: این سخن را زیاد از شیعه می‌شنویم، چون حيله می‌کنند تا مسلمانان را به این گمان اندازند که دعوت سلفیت، که آن را وهابیت می‌خوانند، مخالف شیعه و اهل سنت است! از دیدگاه آنان اهل سنت کسانی هستند که قبرپرستی و بدعت‌ها را جایز می‌دانند. در تلاشی فریبکارانه از آن‌ها برای ایجاد موانع میان مسلمانان و این دعوت مبارک استفاده می‌کنند. برخی مخالفان در زمان شیخ نیز مانند این افترا مطرح کردند، شیخ به آنان گفت: «وقتی که بر عبادت غیر الله اعتراض می‌کنیم، شما در مورد این کار و انکار آن، اظهار دشمنی شدیدی می‌کنید و گمان می‌کنید که مذهب پنجمی است و باطل»^۱.

۲- همفر می‌گوید: «اما شیخ محمد بن عبدالوهاب هرگونه بی‌حرمتی به ابوحنیفه را روا می‌داشت و در مورد خودش می‌گفت: من بیشتر از ابوحنیفه می‌فهمم...»^۲.

پاسخ: تلاشی ساده‌لوحانه از این رافضی است تا احناف را - بخصوص که آنان اکثریت مردم عراق را تشکیل می‌دهند و قبر امام ابوحنیفه رحمته در آنجا قرار دارد - بر علیه شیخ محمد و دعوت سلفی‌اش برانگیزاند. شیخ در پاسخ این افترا می‌گوید: «ما مقلد کتاب و سنت و سلف صالح امت و اقوال مورد اعتماد ائمه چهارگانه، ابوحنیفه نعمان بن ثابت، مالک بن انس، محمد بن ادريس و احمد بن حنبل رحمهم الله هستیم»^۳.

«اما مذهب ما، مذهب امام احمد بن حنبل رحمته امام اهل سنت است، بر پیروان مذاهب چهارگانه به شرط آنکه مخالف نص قرآن و سنت و اجماع امت و قول جمهور امت نباشد، ایرادی نمی‌گیریم»^۴.

«خدا را شکر که ما پیرو هستیم نه بدعت‌گزار، بر مذهب امام احمد بن حنبل رحمته، حتی در مورد بهتانی که دشمنان شایع کردند که من ادعای اجتهاد دارم و از ائمه پیروی نمی‌کنم...»^۵.

۱- مرجع سابق، ص ۴۰.

۲- خاطرات همفر، ص ۳۵.

۳- مؤلفات الشیخ، القسم الخامس، الرسائل الشخصية، ص ۹۶.

۴- همان، ص ۱۰۷.

۵- همان، ص ۴۰.

سازنده «خاطرات همفر» چه کسی است؟

پس از آنکه برخی شواهدی را خواندیم که «شیعی بودن» نویسندۀ خاطرات مذکور را تأیید می‌کند، این مطالب به ناحق به جاسوس ناشناس مسیحی به نام «همفر» نسبت داده شده است، به نظرم مناسب رسید که اعتراف یکی از شخصیت‌های معاصر و مورد اعتماد نزد شیعه^۱ را بیان کنم. از جمله کسانی که از تهمت و غرض‌ورزی شیعه در امان مانده است. او حسن بن فرحان مالکی^۲ است، کسی که الله ﷻ او را به بیان حق واداشت که در کتاب «محمد بن عبدالوهاب داعیة ولیس نبیا» چنین بنویسد^۳:

«اما ایراد این اتهام به وهابیت، مبنی بر اینکه بر اساس خاطرات شخصی بریتانیایی، ساخته بریتانیا هستند و از طریق محافل اینترنتی بسیار مشهور شده، باطل است. آن بریتانیایی که این خاطره به او نسبت داده شده - و نامش «همفر» است - ادعا کرده که در بصره با شیخ دیدار داشته و او را برای از پا درآوردن حکومت عثمانی روانه نجد کرد ....

این ادعا به چند سبب، بهتان و سخن باطل و آشکاری است؛ از جمله مهمترین آن‌ها به قرار ذیل است:

۱- از او و کتاب‌هایش در محافل و کانال‌هایشان تا کنون نیز استقبال می‌کنند.

۲- زیدی معاصر و فتنه‌برانگیز علیه دعوت سلفی شیخ محمد بن عبدالوهاب. بیش از یک نفر از اهل سنت به او پاسخ داده‌اند؛ از جمله: الانتصار للصحابة الأخیار فی ردّ أباطیل حسن المالکی، شیخ عبد المحسن العباد؛ حراسة العقيدة، شیخ ناصر العقل؛ الرد السدید علی مطاعن حسن المالکی علی أئمة الدعوة ومقررات التوحید، شیخ ابراهیم الرحیلی؛ دحر افتراءات أهل الزیغ والارتیاب عن دعوة الإمام محمد بن عبدالوهاب، شیخ ربیع المدخلی؛ قمع الدجاجلة الطاعنین فی معتقد أئمة الإسلام الحنابلة، شیخ عبدالعزیز بن فیصل راجحی؛ الإنقاذ من دعاوی الإنقاذ للتاریخ الإسلامی، دکتر سلیمان بن حمد العودة؛ الاستنفار للذب عن الصحابة الأخیار، شیخ سلیمان بن ناصر العلوان؛ إضرام النیران ببعض ضلالات حسن بن فرحان، شیخ سلیمان بهیجی؛ الإبطال والرفض لعدوان من تجرأ علی (كشف الشبهات) بالنقض، شیخ عبدالکریم بن صالح الحمید؛ الحجج السلفية فی الرد علی آراء فرحان المالکی البدعیة، شیخ عبدالعزیز الریس؛ تناقضات حسن المالکی، شیخ عبدالرحمن الجفن. و از نویسندۀ این سطور: سرقات حسن المالکی، چاپ‌شده در «نظرات شرعیة فی فکر منحرف».

۳- ص ۱۲۶-۱۲۷. شیخ ربیع مدخلی و شیخ عبدالکریم حمید- چنانکه گذشت- به این کتاب پاسخ داده‌اند. به شبهات او مربوط به کتاب «الدُّرر السَّنیة فی الأجوبة النجدیة» در «ثناء العلماء علی کتاب الدُّرر السَّنیة» پاسخ داده‌ام.

سبب اول: شیخ و ائمه آل سعود «محمد و پسرش عبدالعزیز» بیش از بیست سال در جنگ با ریاض و دخنه و منفوحه و آن قبایل نزدیک درعیه ماندند، اگر آنان از بریتانیا پشتیبانی می‌شدند، جنگ آنان با این شهرها و قبایل نزدیک، بیش از چند روز یا حداکثر چند ماه به طول نمی‌انجامید.

سبب دوم: خاطرات شخص بریتانیایی به نام «همفر» صحیح نیست. یکی از برادران شیعه میانه‌رو به من اطلاع داد که: یکی از مراجع شیعه امامیه برای از پای درآوردن وهابیت این خاطرات را ساخت، من نام آن شیخ امامی که آن خاطرات را از زبان همفر ساخت می‌دانم؛ وی مطالبی ذکر کرده که این امکان را فراهم می‌آورد که دلالت بر این دارد که سازنده آن خاطرات، همان شیخ شیعی است...».

دشمنان به حقیقت گواهی می‌دهند!

اما نام سازنده خاطرات، مشهور شده است که وی مرجع شیعه «محمد مهدی شیرازی»^۱ است که اخیراً از بین رفت. آنچه این مطلب را تقویت می‌کند، مطلبی است که در کتاب معارض معاصر شیعی عادل اللباد به نام «الانقلاب»^۲ آمده، آنجا که در مورد دیدار خود و همراهانش با شیرازی در قم سخن می‌گوید: «در پایان کلام، برایمان چای آوردند، سپس بعضی تألیفات امام شیرازی و خاطرات مستر همفر به همگی اهدا شد!»
چرا کسی این خاطرات را با کتاب‌هایش جمع آوری کند، تا در کنار آن‌ها قرار گیرد و گویی از آن‌هاست؟!

۱- متوفای سال ۱۴۲۲هـ. در مورد او؛ نک: کتاب شاگردش احمد کاتب به نام «المرجعية الدينية الشيعية و آفاق التطور - محمد الشيرازي نموذجاً». در صفحه ۱۵۰ این کتاب اعتراف کرده است استادش: «در فضای غلو به تا حد زیادی بالا رفته است!»

۲- ص ۱۷۲. این کتاب به تازگی (۱۴۳۰هـ) منتشر شد. مولف این کتاب خاطراتش را با شیعیان مخالف با حکومت سعودی نقل می‌کند، بعضی اطلاعات مهم در مورد فعالیت‌هایشان و پشتیبانی ایران از آنان، و در ادامه، دیدگاهش را در مورد برخی رجال شیعه مانند حسن صفار و محفوظ و دیگران که به نظر او مخالفت نکردند و به سوی دنیا رو آوردند! بیان می‌کند.

سخن پایانی

شیخ مالک بن حسین می‌گوید: «پس از بررسی این خاطرات، برایم آشکار شد که این خاطرات نتیجه خیال‌بافی فرد یا مجموعه‌ای به هدف تخریب دعوت امام محمد بن عبدالوهاب رحمته به دروغ و افترا است، دلایل زیادی بر این مطلب دلالت دارند»^۱. این ادله را شناخته‌ایم که همان تدوین کاذب خاطرات است که او را در زمره کسانی قرار می‌دهد که الله جل جلاله در مورد آنان می‌فرماید:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا
وَإِثْمًا مُّبِينًا﴾ [الأحزاب: ۵۸].

«و کسانی که مردان مؤمن و زنان مؤمن را بی‌هیچ گناهی که مرتکب شده باشند؛ آزار می‌دهند، به راستی (بار) بهتان و گناه آشکاری را به دوش کشیده‌اند».
والله الهادی، وصلى الله وسلم على نبينا محمد، وآله وصحبه أجمعين.

تکمله:

چکیده سفرهای علمی شیخ محمد بن عبدالوهاب

چون خاطرات همفر - چنان که گذشت - پیرامون ادعای دیدار همفر با شیخ محمد رحمته در بصره می‌چرخد، مفید است که خلاصه‌ای از سفرهای علمی شیخ که مورخان مورد اعتماد بیان کرده‌اند بیان شود؛ تا خلطی را که دروغ‌پردازان و ترویج‌دهندگان سخنان دروغ از آن بهره‌برداری می‌کنند، دفع شود.

سفر شیخ برای طلب علم

باورهایی که برای شیخ رحمته در هنگام حج اولش شکل گرفت، هنگامی که قصد کرد برای ادامه تحصیلات عیینه را ترک کند، هنوز هم در ذهنش باقی بود. حلقه‌های علم و موعظه‌ای را که در حرمین شریفین می‌دید، برای قانع کردن او به اینکه گام اول وی در سفرهای علمی‌اش به سوی حجاز باشد، کافی بود. به این ترتیب، به مکه مکرمه مسافرت کرد، وقتی که برای بار دوم به حج رفت. اگر چه این امکان وجود دارد که شیخ محمد، پس از حج، برای تحصیل در آن سرزمین مقدس مانده باشد، اما منابع، تحصیل وی نزد علمای آنجا را ذکر نکرده‌اند. شاید در آنجا مدت زمانی نمانده باشد که قابل توجه و ثبت باشد. بر این اساس دیری نگذشت که از مکه به سوی مدینه که یکی از مراحل مهم تحصیل وی آغاز شد، سفر کرد.

مدینه منوره محل اجتماع علما و طالبان علم از سرزمین‌های مختلف اسلامی بود، برخی از کسانی که به آنجا می‌رفتند، برای همسایگی در آنجا مستقر می‌شدند و برخی دیگر، مدتی در آنجا مانده، سپس به سوی سرزمین‌هایشان بازمی‌گشتند. با اینکه احتمال می‌رود شیخ محمد در کلاس درس تعدادی از علمای مسجد نبوی حضور

۱- با تصرف - به نقل از تاریخ المملكة العربية السعودية، دکتر عبدالله عثیمین، ص ۶۳ - ۶۸ که مختصر سفرهای علمی شیخ را به خوبی بیان کرده است. من نیز برای تکمیل فایده شرح دادم. برای جزئیات بیشتر؛ نک: عقیده الشيخ محمد بن عبدالوهاب السلفية وأثرها في العالم الإسلامي، شیخ صالح العبود، ۱/ ۱۳۳ - ۱۸۲.

یافته باشد^۱؛ زیرا بیش از هر عالم دیگری، رابطه مستحکم و قوی‌ای با شیخ عبدالله بن سیف^۲ و شیخ محمد حیاة سندی^۳ داشت. این دو عالم بزرگوار تاثیر بزرگی بر روی شیخ محمد، نه فقط از لحاظ علمی، بلکه به لحاظ هدف اصلاحی او نیز داشتند؛ بخصوص اینکه رابطه وی با این دو عالم در مرحله‌ای از عمرش بوده که مستعد تأثیرپذیری و راهنمایی است.

ابن سیف از شهر مجمعه نجد و عالم به فقه حنبلی و حدیث شریف بود؛ چنان‌که شیخ الاسلام ابن تیمیة رحمته را می‌ستود و بدون تردید، شاگردش را بر خواندن کتاب‌های این عالم بزرگوار تشویق کرده است.

اما محمد حیاة سندی، علامه حدیث و علوم حدیث بود و از دعوتگران به اجتهاد در شریعت و از مخالفان تعصب مذهبی به شمار می‌رفت^۴؛ افزون بر اینکه از سرسخت‌ترین مبارزان در برابر بدعت‌ها در دین و اعمال منجر به شرک بود^۵. تمام این

۱- از جمله: شیخ علی أفندی داغستانی. چنانکه در التوضیح عن توحید الخلاق في جواب أهل العراق، ص ۲۵ آمده است.

۲- متوفای سال ۱۱۴۰هـ. برای مطالعه زندگی‌نامه وی؛ نک: علماء نجد خلال ثمانية قرون، شیخ عبدالله البسام، ۴/ ۶- ۱۰. ابن باشر در تاریخ خویش، ۱/ ۷ از شیخ محمد چنین می‌نویسد: «روزی نزد او- یعنی ابن سیف- بودم، به من گفت: آیا دوست داری سلاحی به تو نشان دهم که آن را برای مجمعه- شهر ابن سیف- ساختم؟ گفتیم: آری. آنگاه مرا به یکی از خانه‌هایش برد که کتاب‌های زیادی در آن بود و گفت: این همان چیزی است که برای مجمعه ساختم». برای جزئیات بیشتر؛ نک: عقیده الشیخ محمد بن عبدالوهاب السلفية وأثرها في العالم الإسلامي، شیخ صالح العبود، ۱/ ۱۵۰- ۱۵۶.

۳- متوفای سال ۱۱۶۳هـ. برای مطالعه زندگی‌نامه وی؛ نک: سلك الدرر، مرادی، ۴/ ۳۴؛ عنوان المجد في تاریخ نجد، ابن بشر، ۱/ ۴۱؛ أبجد العلوم، صديق حسن خان، ۳/ ۱۶۳؛ الأعلام، زرکلی، ۶/ ۱۱۱؛ نیز: مقدمة كتاب خود سندی «فتح الغفور في وضع الأیدی علی الصدور» تحقیق: محمد أعظمی؛ مقدمه كتاب خود سندی «رسالة في حكم إعفاء اللّٰحی»، تحقیق شیخ أبو عبدالرحمن عبدالمجید جمعه.

۴- از تألیفات چاپ‌شده‌اش: تحفة الأنام في العمل بحديث النبي عليه الصلاة والسلام.

۵- ابن بشر در تاریخ خود، ۱/ ۷ بیان می‌کند که شیخ محمد روزی کنار حجره نبوی ایستاد، در حالی که گروهی قبر نبی را می‌خواندند و از آن طلب یاری می‌کردند، چون شیخ محمد حیاة سندی او را دید، نزدش آمد. آنگاه شیخ گفت: در مورد اینان چه می‌گویی؟ شیخ سندی این آیه را

افکار و مواضع، با افکار و مواضعی که شیخ محمد بن عبدالوهاب به سوی آن‌ها فرا می‌خواند و در ادامه، از آن‌ها دفاع کرد، مطابقت دارد. منابعی که از زندگی شیخ محمد سخن گفته‌اند؛ طول مدتی را که وی در مدینه منوره به سر برد، بیان نکرده‌اند.

هنگامی که از آنجا به عیینه بازگشت، اندیشه دعوت به اصلاح برایش روشن شده بود، اما هنوز از نظر علمی، به اندازه کافی صالح و کارشناس نشده بود؛ از این رو، اعتراضش بر بعضی اموری که با دین اسلامی خالص موافق نبود، در سطح خودش و تاثیر وی در دیگران محدود بود. وی از یک جهت فهمید که باید صلاحیت علمی خود را تکمیل کند و از جهتی دیگر، به دلیل عدم تأثیر سخنانش بر مسؤولان شهر، تصمیم گرفت که بار دیگر برای طلب علم مسافرت کند.

محمد بن عبدالوهاب پس از حدود یک سال اقامت در عیینه از زمان بازگشت از مدینه، به سوی شهر بصره روانه شد. وی در بصره، فقه و حدیث را نزد تعدادی از علمای آنجا آموخت. اما بیش از همه، نزد استاد محمد مجموعی^۱ علم آموخت. بر این اساس که شیخ محمد در کنار دو علم مذکور، قواعد زبان عربی را نیز به صورت کامل آموخت. این علم برای کسی که خودش را آماده می‌کند تا رهبر دعوتی شود که نیاز دارد برای تشویق به آن و دفاع از آن مطلب بنویسد، سودمند است.

بصره، چنان‌که مشهور است، بندری تجاری است که گروه‌هایی از جوامع مختلف در آنجا با یکدیگر دیدار می‌کنند. احتمال می‌رود که در آنجا، امور بسیاری وجود داشته که با دیدگاه مردی که از شهر کوچکی چون عیینه و اجتماع محافظه‌کاری مانند اجتماع نجدی آن زمان آمده، تضاد داشته است. هم‌چنین شیعیان زیادی در آنجا بودند و مشهور است که میان اینان و اهل سنت محافظه‌کار، دیدگاه‌های مختلفی در مسائل دینی وجود داشته است.

تلاوت کرد ﴿إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَبَّرٌ مَّا هُمْ فِيهِ وَبَطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [الأعراف: ۱۳۹]؛ «بی‌گمان

اینان عاقبت کارشان نابودی است و آنچه انجام می‌دادند (نیز) باطل است».

۱- ابن بشر در تاریخ خویش، ۷-۸ می‌گوید: «عالم بزرگواری از مردم مجموعه - یکی از محله‌های بصره - است». سپس بیان می‌کند که استادش ابومنصور از یکی از اهالی بصره به او گفت: فرزندان شیخ مجموعی «نیکوکارترین و داناترین افراد به توحید در میان مردم شهرشان هستند، و این امر - والله أعلم - به برکت همنشینی شیخ با پدرشان است».

در سایه این شرایط، شیخ محمد بن عبد الوهاب رحمته آنچه را مخالف حق بود انکار کرد، به این ترتیب، در آن شهر، فقط به عنوان یک دانشجوی علم باقی نماند و دعوتگری سخنران شد و مخاطبانی داشت. آشکار است که در فضای اجتماعی‌ای مانند بصره، به ناچار حامیان شیخ محمد بسیار کمتر از مخالفانش باشند.

گفتگوهای میان شیخ و دشمنانش حاد و جنجال برانگیز شده بود، مباحث اعتقادی و مسأله توحید و شرک بیشترین شدت و جنجال را داشت؛ در نتیجه، مسؤولان آنجا چنین تلقی کردند که احتمال می‌رود شیخ اوضاع را ناآرام کند! از این رو، او را به ترک بصره مجبور ساختند.

منابع مورد اعتماد، مدت اقامت شیخ محمد رحمته در بصره را نیز مشخص نکرده‌اند، اما از مطالب آن‌ها به دست می‌آید که این مسافرت، طولانی‌ترین مدت اقامت وی در خارج از وطن بوده است.

شیخ محمد، پس از خروج از بصره از زبیر گذشت، اما زمانی طولانی در آنجا نماند. أحساء، یکی از مناطقی است که شیخ محمد از آن بازدید کرد و مدتی در آنجا اقامت کرد، شاید در بعضی امور شرعی از علمای آنجا بهره جسته باشد. وی با شماری از آن علما در امور توحید و عقیده گفتگو کرده است؛ از جمله: عبدالله بن فیروز^۱، محمد بن عفالق^۲ و عبدالله بن عبداللطیف^۳.

۱- متوفای سال ۱۱۷۵هـ. برای مطالعه زندگی‌نامه وی؛ نک: علماء نجد خلال ثمانية قرون، شیخ عبدالله البسام، ۴/ ۴۸۶ - ۴۸۹. بیان می‌کند که او پسر عمه شیخ محمد، یعنی پدر محمد بن فیروز یکی از مشهورترین مخالفان دعوت شیخ، است.

۲- متوفای سال ۱۱۶۳هـ. برای مطالعه زندگی‌نامه وی؛ نک: علماء نجد خلال ثمانية قرون، شیخ عبدالله البسام، ۴/ ۳۸ - ۴۳. در مورد او می‌گوید: «ابتدای دعوت شیخ محمد بن عبد الوهاب رحمته را دریافت و با آن دشمنی کرد». برای جزئیات بیشتر از دشمنی او با دعوت سلفیت؛ نک: المعارضة لدعوة الشيخ محمد بن عبد الوهاب في الأحساء، دكتور محمد بن عبدالله النويصر، ص ۱۸۹ - ۲۰۸.

۳- متوفای سال ۱۱۸۱هـ. برای مطالعه زندگی‌نامه و رابطه خویشاوندی او با شیخ محمد؛ نک: المعارضة لدعوة الشيخ محمد بن عبد الوهاب في الأحساء، دكتور محمد بن عبدالله النويصر، ص ۲۰۸ - ۲۲۳. می‌گوید: «با توجه به جایگاه علمی شیخ عبدالله بن عبداللطیف، شیخ محمد مشتاق بود او را به کنار خود بکشاند»، اما - متأسفانه - راضی شد که از دشمنان باشد! هر چند که نسبت به آنان، انتقاد کمتری از دعوت سلفیت می‌کرد.

شیخ محمد رحمته در پایان به نجد بازگشت و به این ترتیب، سفرهای علمی ایشان پایان یافت. پدرش عبدالوهاب از منصب قضاوت عیینه در سال ۱۱۳۹ هـ برکنار شده و برای ادامه کار قضاوت به حریملاء منتقل شد.

بنابراین، شیخ محمد به این شهر روانه شد تا به پدر و خانواده‌اش ملحق شود. منابع مورد اعتماد نزدیک به شیخ محمد بیان نکرده‌اند که سفرهای علمی وی خارج از نجد از سه مکان - یعنی حجاز، أحساء و بصره - تجاوز کرده باشد^۱. اما برخی منابع اشاره کرده‌اند که وی به شهرهای دیگری در عراق و شام و ایران مسافرت کرده است. نتیجه‌ای که پژوهنده از طریق مقایسه تمام منابع بدان دست یافته این است: صحیح این است که روایت مورخان حامی و نزدیک شیخ محمد پذیرفته شود؛ به دو سبب: سبب اول: مورخان حامی و نزدیک به شیخ، جزئیات زندگی وی را بهتر از دیگران می‌شناسند.

سبب دوم: آنان برای تدوین فضایل شیخ اشتیاق کامل داشتند. مشهور است که سفر در طلب علم نیز فضیلت است، اگر شیخ محمد به شهرهایی غیر از موارد مذکور مسافرت کرده بود، برای بیان فضیلت وی، در ثبت و توضیح آن تردیدی به خود راه نمی‌دادند^۲.

۱- در رأس این منابع: تاریخ ابن غنام، ۱/۲۵-۳۳؛ تاریخ ابن بشر، ۱/۶-۸.